

Ei mikään likainen asia
Haastattelututkimus
uuspakananaisten seksuaalisuudesta

Uskontotieteen pro gradu -tutkielma
Humanistinen tiedekunta
Tiia Martiskainen
8.5.2018

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Maailman kulttuurien laitos
Tekijä – Författare – Author Tiia Martiskainen		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Ei mikään likainen asia – haastattelututkimus uuspakananaisten seksuaalisuudesta		
Oppiaine – Läroämne – Subject Uskontotiede		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year Toukokuu 2018	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 72
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Postsekulaareihin uskontoihin kuuluvassa uuspakanuudessa korostuu voimakkaasti henkilökohtainen auktoriteetti sekä kehon ja seksuaalisuuden hyväksyntä. Tästä ja uuspakanuuden historiasta, kuten feministisen liikkeen voimakkaasta vaikutuksesta johtuen uuspakanuudessa naiset ovat tasa-arvoisessa asemassa miesten kanssa, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin ei suhtauduta tuomitsevasti ja näkemykset seksuaalisuudesta ja seksistä ovat positiivista. Uuspakanuudessa seksi voi myös olla osa uskonnonharjoitusta.</p> <p>Pro gradu -tutkielmani tavoitteena on selvittää, miten suomalaiset uuspakananaiset määrittelevät ja kokevat seksuaalisuuden elämässään, osana uuspakanuutta ja omaa uskonnonharjoitustaan sekä millaisena he näkevät valtakulttuurin suhtautumisen seksuaalisuuteen ja seksiin. Tutkimuskysymykseni on: Miten uuspakananaiset suhtautuvat seksuaalisuuteen ja seksiin erityisesti suhteessa uskontoonsa?</p> <p>Aineisto koostuu neljän uuspakananaisten haastattelusta. Analysoin aineiston hyödyntäen sisällönanalyysin menetelmiä sekä teoreettista viitekehystä. Teoreettinen viitekehykseni pohjaa uuspakanoiden seksuaalisuutta käsittelevään aiempaan tutkimukseen. Viitekehys jakautuu kolmeen osaan: 1) seksuaalisuus luonnollisena ja myönteisenä osana elämää, 2) seksuaalisuus osana uuspakanuutta ja 3) seksuaalikäsitykset valtakulttuurista erottavana tekijänä.</p> <p>Tutkimustulosten perusteella muodostamani teoreettisen viitekehysten avulla voi kuvata uuspakananaisten suhdetta seksuaalisuuteen ja seksiin. Aiempaan uuspakanoiden seksuaalisuutta käsittelevään tutkimukseen verrattuna merkittävin ero on seksin ja uskonnon yhdistämisessä, mitä tapahtuu suomalaisilla uuspakanoilla melko vähän. Uskonnon ja seksin yhdistäminen nähdään kuitenkin hyväksyttävänä.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords uuspakanuus, seksuaalisuus, seksi, sukupuoli		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Keskustakampuksen kirjasto		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto.....	2
1.1 Tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymys.....	3
1.2 Työn kulku.....	5
1.3 Aiempi tutkimus.....	6
2 Uuspakanuus nykyajan uskonnollisuutena.....	9
3 Uuspakanat ja seksuaalisuus.....	12
3.1 Uuspakanuuden sukupuoli- ja seksuaalikäsitteisiin vaikuttaneet tekijät.....	14
3.1.1 Seksimagian historia.....	14
3.1.2 Feminismin vaikutus uuspakanuuteen.....	15
3.2 Sukupuoli ja seksuaalisuus uuspakanuudessa nykyään.....	18
3.2.1 Sukupuolen määrittely ihmisissä ja jumalissa.....	18
3.2.2 Käsitteet seksuaalisuudesta ja seksuaalisista rooleista.....	20
3.3 Rituaalityöskentelyyn liittyvä seksuaalisuus.....	22
3.3.1 Parantaminen ja itsensä kehittäminen seksuaalisuuden suhteen.....	22
3.3.2 Energia, magia ja seksuaalisuus.....	24
3.3.3 Seksi osana rituaaleja.....	25
3.4 Tutkimuksissa esiin nousseita ongelmatilanteita seksuaalisuuteen liittyen.....	27
4 Metodologisen viitekehyksen ja aineiston esittely.....	28
4.1 Teoreettinen viitekehys.....	28
4.2 Tutkimusmenetelmät.....	31
4.2.1 Teemahaastattelu aineistohankintamenetelmänä.....	31
4.2.2 Lähdekritiikki.....	33
4.2.3 Teorialähtöinen sisällönanalyysi aineiston käsittelymenetelmänä.....	35
4.2.4 Tutkimusetiikka.....	37
5 Analyysi.....	37
5.1 Taustatietoja haastatelluista naisista ja heidän uskonnollisuudestaan.....	37
5.2 Suhde seksuaalisuuteen.....	40
5.2.1 Uuspakanuuden vaikutus seksuaalisuuteen.....	42
5.2.2 Uuspakanuus ja LGBTIQ-ryhmät.....	45
5.2.3 Kokemukset uuspakanauksien tasa-arvoisuudesta.....	47
5.3 Seksuaalisuus osana uuspakanuutta.....	49
5.3.1 Seksuaalisuuden uskonnolliset ulottuvuudet.....	49
5.3.2 Uskontoon liitetty seksi ja seksuaalisuus.....	50
5.4 Valtakulttuuri, yhteiskunta ja seksuaalisuus.....	54
5.4.1 Muut uskonnot ja seksuaalisuus.....	54
5.4.2 Valtakulttuurin suhde seksuaalisuuteen ja uskontoon.....	57
6 Yhteenveto ja johtopäätökset.....	59
6.1 Yhteenveto analyysistä ja tulokset.....	59
6.2 Johtopäätökset.....	61
Haastatteluaineisto.....	64
Kirjallisuus.....	64
Liite 1: Haastattelukutsu.....	69
Liite 2: Haastatteluteemat ja -kysymykset.....	70

Seksuaalisuuden liittäminen uskontoon on tunteita ja mielipiteitä herättävä aihepiiri. Yhteys seksuaalisuuden ja uskonnon välillä on näkynyt muun muassa eri aikojen ja eri alueiden uskonnollisten perinteiden tavoissa pyrkiä jäsentämään seksuaalista käyttäytymistä moraalisten ohjeiden, kieltojen ja sanktioiden kautta. Tuskin löytyy uskonnollista traditiota, jossa seksuaalisuuteen ei oteta millään tavalla kantaa ja harva ihmiselämän osa-alue on yhtä tarkasti kontrolloitu kuin seksuaalisuus. Säännökset ja rajoitukset näkyvät monin tavoin ihmisten arjessa eikä niitä aina koeta seksikielteisyytenä tai seksuaalisuuden rajoittamisena. (Hunt & Yip 2012, 3–6.)

Vaikka nykyaikana omien uskonnollisten näkemysten perusteella ei pääsääntöisesti pyritäkään vaikuttamaan muiden ihmisten toimintaan, ovat uskonnosta kumpuavat seksuaaliarvot usein poikkeus tähän sääntöön. Monissa uskonnoissa, mukaan lukien Suomessa valtauskontona oleva kristinusko, on yhä paljon seksuaalisuuteen liittyviä näkemyksiä ja rajoituksia. Oman seksuaalisen käytöksen lisäksi näiden sääntöjen koetaan usein koskevan myös muiden ihmisten toiminnan mahdollisuuksia. Rajoitukset eivät pohjaa biologiaan, vaan kyseessä ovat kulttuuriset konstruktiot, joiden tavoitteena on määritellä erilaisia seksuaalisuuden muotoja pyhiksi tai syntisiksi. Seksuaalisuuteen liittyvät säännöt eivät vaikuta vain seksin harrastamiseen ja seksuaalisuuden ilmaisuun, vaan niillä on vaikutusta myös laaja-alaisemmin koko elämän rakentumiseen esimerkiksi perheen perustamiseen liittyvien rajoitusten kautta. (Endsjø & Graves 2011, 11–13.)

2000-luvun länsimaisissa yhteiskunnissa seksuaalisuuden ei aina tunnisteta olevan osa myös uskonnollisuuden kenttää. Joitain seksuaalisuuteen ja seksiin liitettyjä, mutta silti luonnollisina pidettyjä sääntöjä eivät tunnista uskonnoista lähtöisin oleviksi edes uskonnonharjoittajat itse. Esimerkiksi tapa rajoittaa enemmän naisten kuin miesten seksuaalista toimintaa sanktioiden tai yleisen suhtautumisen kautta on yleensä lähtöisin nimenomaan uskonnosta. (Endsjø & Graves 2011, 19–20.) Vasta laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun noustessaan eri aihepiirien uskontoihin pohjaavat näkökulmat tulevat kunnolla esiin. Esimerkiksi vuoden 2010 Ylen homoilta -televisiolähetys aiheutti eropiikin kirkosta, kun monet uskonnollisina auktoriteetteina pidetyt henkilöt kertoivat omia tulkintojaan kristinuskon suhteessa homoseksuaalisuuteen. Myös abortti ja maahanmuuttajien oletettu tapa suhtautua seksuaalisuuteen ovat olleet paljon huomiota herättäviä aiheita juuri uskonnon ja seksuaalisuuden näkökulmasta.

Tarkasteltaessa uskontoa yksilön näkökulmasta uskonto voi olla seksuaalisuuteen liittyen varsin ristiriitainen ilmiö, sillä joissain asioissa uskonto koetaan myös lähtökohtana voimaantumiselle. Ristiriitaisuus pätee erityisesti naisiin, sillä juuri naisten toimintaan pyritään vaikuttamaan ohjauksen, rajoitusten ja kieltojen avulla sekä esimerkiksi pyhien tekstien tulkinnoilla. Samaan aikaan uskonnoilla voidaan kokea olevan myös myönteinen merkitys esimerkiksi yksilön identiteetin rakentamisessa ja yhteiskunnallisten uudistusten ajamisessa. Uskontoihin liittyvillä syillä perustellaan usein seksistisiä käytänteitä, jolloin uskonto toimii epätasa-arvon legitimoijana. (Ahonen & Vuola 2015, 7–10.)

Uskonto sosiaalisena instituutiona on keskeinen tekijä sukupuolen ja seksuaalisuuden kulttuurisessa muodostumisessa, sillä uskonnon kautta pyritään vaikuttamaan myös nykyään yleisesti sekulaareina pidettyihin elämän osa-alueisiin. Mediassa ja poliittisessa päätöksenteossa uskonnollisilta auktoriteeteilta pyydetään yhä näkemyksiä esimerkiksi avioliittoon ja lisääntymisasioihin liittyen. Myös uskonnollinen kasvatus vaikuttaa yksilön käsityksiin seksuaalisuuteen liittyvissä aihepiireissä, sillä käsityksiä oikeasta ja väärästä perustellaan usein uskonnon avulla. (Vance 2015, 4–6.)

Seksiin liittyvistä aihepiireistä puhutaan paljon, mutta seksi itsessään inhimillisenä toimintana tuntuu jäävän keskustelussa syrjään. Tällä hetkellä julkinen keskustelu pyörii varoitusten, seksiteitse leviävien tautien, raskaudenehkäisyyn ja neitsyyspohdinnan ympärillä sen sijaan, että esimerkiksi luotaisiin tilaa seksuaalikasvatukselle, jossa kannustetaan pohtimaan omaa ja toisen nautintoa. Kyseessä on ongelma, joka näkyy niin mediassa kuin monien uskontokuntienkin sisälläkin. Useimmiten uskonnon ja seksin käsittely jämähtää myös akateemisessa tutkimuksessa juuri uskonnon seksuaalisuutta rajoittaviin tekijöihin ja siten tapoihin, joilla uskonto tuottaa ongelmia seksuaalisuuden suhteen. Pro graduni tavoitteena on sisällyttää tähän keskusteluun myös uskonnon seksuaalisuuteen tuomat positiiviset ja elämään lisäarvoa tuovat puolet ristiriitaisuuksien ja negatiivisten vaikutusten sijaan.

1.1 Tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymys

Uudet uskonnot antavat naisille mahdollisuuden irrottautua vanhoista traditioista ja uskonnoista sekä määritellä oma asemansa uskonnollisessa elämässään uudelleen (Vance 2015, 8). Pro

gradussani tarkastelen miten naiset kokevat tietyssä uuden uskonnollisuuden muodossa – uuspakanuudessa – seksuaalisuuden osana elämäänsä ja uskontoaan. Tutkimukseni aiheena on siis uuspakananaisten seksuaalisuus.

Valitsin naiset tutkimuskohteeksi, sillä naisten seksuaalisuuteen kohdistuu yleensä enemmän uskonnollisia rajoituksia kuin miesten seksuaalisuuteen. Esimerkiksi neitsyyden avioliittoon saakka säilyttämisen pitäminen tärkeänä tai jopa välttämättömänä, kunniakäsityksiin liittyvät murhat ja seksikumppanien lukumäärän rajoittaminen ovat nimenomaan naisiin kohdistuvia tapoja kontrolloida seksuaalisuuden ilmentämistä. (Esim. Endsjø & Graves 2011.)

Koska haluan osoittaa uskonnon ja seksuaalisuuden yhdistämisen voivan sisältää muitakin kuin negatiivisia ja rajoittavia piirteitä, valitsin tutkittavaksi uskonnollisuuden muodoksi uuspakanuuden. Uuspakanallisissa uskonnoissa on monin tavoin sisäänkirjoitettuna ainakin useimpia muita uskontoja myönteisempi suhtautuminen seksuaalisuuteen. Selitystä myönteiselle suhtautumiselle voi hakea esimerkiksi uuspakanuuden postsekulaarilla luonteella, jossa henkilökohtainen kokemus ja tieto nousee dogman yli ja tähän maailmaan ja itseen keskittyminen on tärkeämpää kuin kuolemanjälkeinen elämä (Frisk & Nynäs 2012). Niinpä näkemykset seksuaalisuudesta muodostuvat uskonnonharjoittajan itsensä kautta esimerkiksi pyhien tekstien luomien rajoitusten sijaan, eikä omaan kehoon ja samalla seksuaalisuuteen ja seksiin keskittymisessä ole mitään tuomittavaa.

Tutkimuskysymykseni on: Miten uuspakananaiset suhtautuvat seksuaalisuuteen ja seksiin erityisesti suhteessa uskontoonsa? Käsittelen tutkimuksessani etenkin seksiä, mutta myös seksuaalisuuden muita ulottuvuuksia, kuten seksuaalista orientaatiota. Käytän teoreettisena viitekehyksenäni tutkimuskirjallisuudessa esiintyvää tapaa käsitellä uuspakanuuden ja seksuaalisuuden suhdetta. Viitekehyksen avulla tarkastelen aihetta kolmesta eri näkökulmasta: seksuaalisuus luonnollisena ja myönteisenä osana elämää, seksuaalisuus osana uuspakanuutta ja seksuaalisuuskäsitykset valtakulttuurista erottavana tekijänä. Olen hankkinut aineistoni haastattelemalla neljää uuspakananaista ja käsittelen aineiston sisällönanalyysin avulla. Analyysissäni pohdin muun muassa seksiin suhtautumisen vaikutusta uskontoon ja uskonnon vaikutusta seksuaalisuuteen, uskontoon liittyvien kieltojen, pakotteiden ja rajoitusten vaikutusta seksuaalisuuteen, seksin yhdistämistä uskontoon käytännössä sekä haastateltavien näkemyksiä valtakulttuurin suhtautumisesta seksuaalisuuteen.

1.2 Työn kulku

Käsittelen vielä johdantoluvun lopuksi erityisesti Suomessa tehtyä aiempaa tutkimusta liittyen uskontoon ja seksuaalisuuteen sekä uuspakanuuteen. Johdannosta siirryn esittelemään kontekstia ja taustaa, johon oma pro gradu pohjaa. Tutkimuskentän hahmottamisen helpottamiseksi käsittelen lyhyesti joitain uuspakanuuden peruspiirteitä, uuspakanuudelle tehtyjä määritelmiä sekä suomalaista uuspakanuutta. Varsinaiseksi näkökulmaksi uuspakanuuden esittelyyn olen valinnut postsekulaarin käsitteen, sillä uuspakanauskontojen suhtautumisessa seksuaalisuuteen näkyy monia postsekulaarille uskonnollisuudelle määriteltyjä piirteitä. Tästä siirryn varsinaisen aihepiiriin eli uuspakanuuden ja siihen liittyvän seksuaalisuuden esittelyyn. Käyn läpi uuspakanauskontojen seksuaalikäsitysten muodostumista seksimagian ja feminismin kautta. Tästä siirryn nykypäivän uuspakanoiden käsityksiin sukupuolesta ja seksuaalisuudesta ja muun muassa seksimagian ja seksuaalisen energian hyödyntämiseen erityisesti rituaaleissa sekä uuspakanuudessa käytettäviin parannusmenetelmiin. Seksuaalisuuteen liittyvät seikat eivät ole yhteiskunnassamme tai muissa uskonnoissa ongelmattomia, eivätkä ne ole sitä myöskään uuspakanuuden kentällä. Käsittelenkin taustoittavissa luvuissa myös uuspakanauskontojen ja -yhteisöjen tapaa rajoittaa ja määritellä seksuaalisuutta sekä ennen että nykyään.

Teorialuvun aluksi käsittelen lyhyesti eri lähtökohtia, joista seksuaalisuutta on tutkittu vuosikymmenten saatossa. Oma teoreettinen viitekehyseni on osa tätä jatkumoa. Tapani lähestyä seksuaalisuuden aihepiiriä pohjaa toisessa taustaluvussa esittelemääni uuspakanauskontojen tapaan käsitellä seksuaalisuutta. Teoriani pohjaa erityisesti akateemiseen tutkimukseen, mutta hyödynnän myös uuspakanuutta itse harjoittavan Starhawkin teosta *The Spiral Dance* (1989 [1979]) esimerkkinä uuspakanauskontoa itse harjoittavan henkilön tavasta käsitellä seksuaalisuutta uuspakanuuden kontekstissa.

Teoreettisen viitekehysten jälkeen esittelen tapani käyttää haastattelua aineistonhankintamenetelmänä ja sisällönanalyysia aineiston käsittelyssä. Pohdin myös haastattelujen haasteita lähdekritiikissä sekä erityisesti omaan pro graduuni liittyviä tutkimuseettisiä kysymyksiä. Tästä siirryn varsinaiseen analyysiin. Olen jaotellut analyysin kolmeen osaan teoreettista viitekehystäni hyödyntäen: haastattelemieni naisten tapaan suhtautua seksuaalisuuteen, seksuaalisuuden ja uskonnon väliseen yhteyteen sekä heidän tapansa nähdä valtakulttuurin suhde seksuaalisuuteen. Viimeisessä luvussa teen yhteenvedon analyysistä sekä käsittelen tuloksia ja

vastausta tutkimuskysymykseeni. Pohdin myös reflektiivisesti tekemääni työtä sekä lyhyesti uskonnon ja seksuaalisuuden tutkimuksen tulevaisuutta. Haastattelukutsu sekä haastatteluteemat ja -kysymykset löytyvät liitteistä.

Seksuaalisuus on seksin yläkäsite, mutta hyödynnän työssäni molempia käsitteitä tilanteen vaatimasta painotuksesta riippuen. Käytän uuspakanuutta ja pakanuutta synonyymeina, sillä en juuri käsittele pakanuutta historiallisena terminä. Miellän itse uuspakanuuden kuvaavammaksi käsitteeksi, sillä se painottaa uuspakanauskontojen kuulumista uusiin uskontoihin. Haastateltavat käyttävät molempia termejä, mistä johtuen en voi käyttää etenkin analyysissäni pelkästään uuspakanuutta kuvaamaan heidän uskonnollisuuttaan. En itse harjoita mitään uskontoa, joten tarkastelen aihetta ulkopuolisen näkökulmasta.

1.3 Aiempi tutkimus

Suomalainen tutkimus uskonnon ja seksin suhteesta painottuu uskontojen osalta hyvin vahvasti kristinuskoon. Kristillisiin arvoihin ja seksuaalisuuteen liittyvää häpeää on tutkinut Teemu Ratinen väitöskirjassaan *Torjuttu Jumalan lahja: Yksilön kamppailu häpeällistä seksuaalisuutta vastaan* (2014) sekä tätä seuranneessa teoksessaan *Synnistä Jumalan lahjaksi: Muuttuva seksuaalisuus ja usko* (2015). Väitöstyössään Ratinen käsittelee seksuaalisen subjektiuden rakentumista suhteessa uskontoon 146 suomalaisen kirjoittaman aihetta käsittelevän kirjeen kautta (Ratinen 2014). Jälkimmäisessä teoksessa Ratinen hyödyntää samaa aineistoa, mutta painotus on muutoksessa, joka on tapahtunut suomalaisten kristittyjen suhteessa seksuaalisuuteen eri vuosikymmeninä (Ratinen 2015). Ratisen teoksissa seksuaalisuutta käsitellään nimenomaan kristinuskon viitekehyksessä, ja kirjeiden aiheena on ollut häpeäkokemusten ja syyllisyyden liittyminen seksuaalisuuteen ja hengellisyyteen.

Artikkelikokoelmassa *Taivaallista seksiä: Kristinuskon ja seksuaalisuus* (2006) käsitellään seksuaalisuutta kristinuskon historiassa Vanhan testamentin kertomuksista ja myöhäisantiikista nykyajan kristinuskoon Suomessa. Näkökulmat vaihtelevat Jeesuksen opetuksista moraalikysymyksiin ja mediaan, mutta aiheina suuressa osassa artikkeleita ovat erilaiset kiellot ja rajoitukset seksuaalisuuteen liittyen. Johtuen lähdemateriaalin mieskeskeisyydestä teoksen keskiössä ovat miesten kokemukset. (Ahola, Antikainen & Salmesvuori 2006.) Myös naisten ja

seksuaalisuuden suhdetta on käsitelty kristinuskon kontekstissa. Hannele Koivusen melko populaarissa, mutta Koivusen omaan väitöskirjaan pohjaavassa teoksessa *Madonna ja huora* (1995) Koivunen käsittelee kristinuskon vaikutusta oman kulttuurimme tapaan suhtautua naiseen seksuaalisena olentona. Suhtautuminen pohjaa kristinuskon malliin, jossa nainen on joko äitiydessäänkin neitsyt ja puhdas tai mikäli seksuaalisesti väärällä tapaa aktiivinen, hän on seksuaalisuuttaan katuva huora. (Koivunen 1995.)

Seksuaalisuuden ja uskonnon suhdetta on tutkittu myös Tosi rakkaus odottaa -liikkeen kannalta. Liikkeen tavoitteena on osoittaa, että on olemassa paljon nuoria, jotka pidättäytyvät seksistä. Julkinen neitsyyslupaus on järjestön kehittämä keino tuoda aihe julkisuuteen. Liikkeen järjestävät tahot ovat toiminnassaan hyödyntäneet vastakkaista näkökulmaa kannattavien seksuaalisuusliikkeiden retoriikkaa ja taktiikkaa. He muun muassa käyttävät kaapista ulos tulemisen metaforaa, mikä ovat alkujaan tunnettu gay pride -liikkeestä. (White 2012, 242.) Vaikka viesti on vastakkainen, on tapa, jolla se kerrotaan hyvin samanlainen nykyaikaisen seksuaalisuussubjektikäsityksen kanssa. Neitsyyslupaus myös annetaan vastakulttuurin edustajan ylpeydellä. Kieli on siis samankaltaista kuin sekulaarin seksuaalisuuskulttuurin piirissä. (White 2012, 251.)

Suomessa liikettä on tutkinut Hanna Salomäki väitöskirjassaan *Tosi rakkaus odottaa: Seksuaalieettinen nuortenliike Suomessa* (2004) sekä Kirsi-Marja Isotalo pro gradu -tutkielmassaan ”Minun kehoni oli väärin, minun haluni oli väärin” – Tosi Rakkaus Odottaa -kampanjan vaikutukset elämään ja seksuaalisuuteen (2017). Salomäki keskittyy ilmiön kuvaamiseen Suomen kontekstissa liikkeeseen sitoutumisen, organisaation ja ideologian kautta (Salomäki 2004, 16). Esipuheen mukaan ”– – tutkimus tarjoaa todennäköisesti käyttökelpoisia argumentteja sekä liikkeeseen ihastuneelle että sen vastustajille” (Salomäki 2004, 10). Isotalo kuvaa pro gradussaan nuorena liikkeen neitsyyslupaukseen sitoutuneiden elämäntarinaa haastattelujen ja kirjallisten kertomusten avulla. Hänen saamiensa tulosten mukaan neitsyysaate on vaikuttanut siihen sitoutuneisiin muun muassa tuottamalla syyllisyyden tunnetta ja häpeää nuoruudesta haastattelujen tekoon asti. (Isotalo 2017.)

Näistä aiemman tutkimuksen esimerkeistä huomaa, miten seksuaalisuuden ja uskonnon käsittely on rajautunut hyvin negatiivisiin näkökulmiin. Seksuaalisuutta käsitellään häpeän, seksistä pidättäytymisen ja erityisesti naisiin kohdistuvien rajoitusten kautta.

Uuspakanuuteen liittyvistä viime vuosina tehdyistä tutkimuksista Suomessa omaa aihepiiriäni

lähellä on erityisesti Halla Seppälän pro gradu -tutkielma Pakanamaan kartta: Uuspakanallisuus Suomessa (2013). Seppälä tutkii kyselylomakkeen avulla kerätyssä aineistossaan, millaisia Suomen uuspakanat ovat ja sopivatko he tutkimuskirjallisuudessa muiden maiden uuspakanoiden avulla määriteltyn uuspakanan muottiin. Kysely on 198 vastauksellaan mielestäni hyvinkin kattava katsaus siihen, millaisia uuspakanoita Suomesta on vuonna 2012 löytynyt. (Seppälä 2013.) Seppälä on sivunnut myös uuspakanoiden seksuaalisuutta pro gradussaan. Hänen kysymykseensä ”onko seksuaalisuus osa rukousta, riitettä, rituaaleja, seremonioita tai juhlia?” vastasi myönteisesti noin 22 % vastaajista. (Seppälä 2013, 96–97.)

Uuspakanuutta postsekulaarin uskonnon näkökulmasta on Helsingin yliopistossa käsitellyt Essi Mäkelä pro gradussaan. Mäkelä perehtyy työssään uuspakanuuteen ja nimenomaan diskordianismiin postsekulaarina, notkistuvana uskontona. (Mäkelä 2012.) Mäkelän tutkimus ei kuitenkaan tule niin lähelle omaa aihepiiriäni, että sen käyttäminen omassa työssäni olisi mielekästä. Feminististä uskonnollisuutta ja erityisesti jumalataruskontoa on tutkinut Elina Huhta pro gradussaan Jumalatar kulttuurisen transformaation metaforana: Feministiteologian jumalatar retoriikan näkökulmasta (2001). Huhta käsittelee myös feminististä wicca aiemmin mainitsemani Starhawkin tekstien kautta. Huhtan aineistonaan käyttämässään teksteissä käsitellään uuspakanallisen jumalataruskonnon lisäksi myös poliittiseen feminismiin liittyvää sekä muista uskonnoista nousevaa jumalataruskontoa. (Huhta 2001.) Jumalattareen keskittyvien uskontojen eroja kristinuskoon ja muihin Jumala-keskeisiin uskontoihin Huhta käsittelee yhdessä Heikki Pesosen kanssa artikkelissa Jumala hameessa? Identifikaatiot ja erottautumiset jumalataruskonnon teologiassa¹ (2001).

Uuspakanuuden kuvailun klassikoiksi ovat muodostuneet Margot Adlerin *Drawing Down the Moon: Witches, Druids, Goddess-Worshippers, and Other Pagans in America Today* (1979) sekä Graham Harveyn *Contemporary Paganism: Listening People, Speaking Earth* (1997). Hyödynnän molempia teoksia omassa työssäni. Sekä Adlerin että Harveyn teokset, samoin kuin muutama muukin käyttämäni tutkimus, on melko kauan aikaa sitten tehtyjä, mutta tutkimukselleni oleellisia aihepiirejä ei ole juurikaan käsitelty tämän jälkeen tai niiden käsittely ei ole yhtä laaja-alaista tai taidokasta.

Kansainvälisesti katsottuna uuspakanuuden tutkijoita on nykyään kuitenkin useita, joista nostan

1 Teologia on jumalataruskonnon syntyyn vaikuttaneen Naomi Goldenberin kehittämä käsite, jonka avulla voidaan tarkastella paremmin naispuoliseen jumalattareen keskittyvää oppia ilman, että siihen tarvitsisi liittää miespuoliseen jumaluuteen pohjaavaa käsitettä teologia (Goldenberg 1979, 96).

tässä esiin muutaman. Mika Lassander on tehnyt uuspakanuuteen liittyvää tutkimusta sekä Suomessa että ulkomailla. Suoraan seksuaalisuuteen liittyviä aihepiirejä uuspakanuuden kontekstissa käsittelevät muun muassa Sarah Pike ja Douglas Ezzy. Näiden lisäksi käytän myös muiden tutkijoiden teoksia uuspakanuuden aihepiiristä. Monissa taustoittavissa esimerkeissä käytän hyödyksi nimenomaan wiccasta tehtyä tutkimusta, sillä wicca on tutkittu paljon suhteessa muihin uuspakanaukuntoihin. Gerald Gardnerin perustamaa wicca, eli tietynlaista uusnoituutta, pidetään yhtenä ensimmäisistä uuspakanuuden muodoista. Se on kansainvälisesti laajalti levinnyt, ja Suomessakin lähes kolmasosa uuspakanoista harjoittaa joko wicca tai uusnoituutta (Lassander 2014, 72). Tämä selittää osaltaan tehdyn tutkimuksen suuren määrän.

2 UUSPAKANUUS NYKYAJAN USKONNOLLISUUTENA

Pitkään yhteiskunnan modernisoitumisen uskottiin vääjäämättä johtavan uskonnon katoamiseen. Viime vuosikymmenten aikana tehtyjen tutkimusten perusteella tämän on kuitenkin osoitettu olevan virheellinen oletus. Yhteiskunnan maallistuminen, eli sekularisaatio, on uskontojen katoamista paljon monimuotoisempi ilmiö, joka vakiintuneiden uskontojen lisäksi nivoutuu osaksi historiallista, kansallista, sosiaalista ja kulttuurista kontekstia. Esimerkiksi muilta alueilta saapuvat uskonnot, karismaattiset liikkeet, uudet uskonnot sekä instituutiottomat uskonnollisuuden ja henkisyyden muodot haastavat aiemman kankean käsityksen sekularisaatiosta. Uskonnollisuuden voidaankin nähdä sekä vähenevän, että saavan lisää elinvoimaa, riippuen millaisesta uskonnollisuudesta puhutaan. Sekularisaatiosta keskusteltaessa on oleellista kiinnittää huomio siihen, mikä lopulta nähdään uskonnollisena ja mikä maallisenä tai sekulaarina. Uuden tiedon valossa onkin mielekkäämpää puhua esimerkiksi postsekulaarista yhteiskunnasta sekulaarin sijaan. (Moberg, Granholm & Nynäs 2012, 1–2.)

Postsekulaarin käsitteen voidaan nähdä kuvaavan monia uusia uskontoja, kuten uuspakanuutta. Uusilla uskonnoilla tarkoitetaan tässä tapauksessa uskontoja, jotka ovat ajallisesti uusia, eli syntyneet joko 1800-luvun lopulla, eli ensimmäisessä uusien uskontojen aallossa, tai toisen maailmansodan jälkeisessä toisessa aallossa. Uusista uskonnoista puhuttaessa keskiössä ovat yleensä länsimaat. (Ketola 2001, 11–15.) Uusia uskontoja sekä postsekulaaria kulttuuria tutkineiden

Liselotte Friskin ja Peter Nynäsin mukaan uusien uskontojen lisäksi myös muiden, jo vakiintuneiden uskontojen harjoittaminen muuttuu, sillä nykyajan uskonnollisuudessa fokus on siirtymässä perinteisesti uskonnollisesti tärkeinä pidetyistä aihepiireistä uusiin. Eklektismi ja synkretismi eli uskonnon muodostaminen monesta eri lähteestä ja varhaisempien uskontojen pohjalta, harjoittajan oman kokemuksen korostus ideologian tai dogman yli, uskonnon henkilökohtaisuus ja yksilöllisyys jaetun uskonnollisuuden sijaan, uskonnollisen hierarkian hylkääminen itse hankitun tiedon ja tasa-arvoisuuden tieltä, siirtymä jumalakeskeisyydestä ihmiskeskeisyyteen ja omaan itseen sekä tämän maailman korostus kuolemanjälkeisen sijaan ovat keskeisiä muutoksia erityisesti populaarissa, epäinstitutionaalisessa uskonnollisuudessa. (Frisk & Nynäs 2012, 50–56.)

Uuspakanauskonnot rakentuvat uskonnon eklektisyydelle ja uskontojen yhdistämiselle harjoittajalle itselleen mielekkään maailmankuvan luomiseksi. Uuspakanauskontojen kenttä on laaja, sillä uuspakanuus on kattotermi monille uusille uskonnoille, joista useimpien pohjana on esikristillisten polyteististen uskontojen tulkitseminen ja elvytys. Keskiössä ovat yleensä Euroopan, Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan uskonnot, mutta henkilökohtaisesti merkittävää uskontoa rakennettaessa inspiraatiota saatetaan hakea myös eri alueiden alkuperäiskansojen uskonnoista sekä Aasiasta. Vaikutteita voidaan ottaa myös esimerkiksi sci-fi- ja fantasiakirjallisuudesta, psykologiasta, sekä akateemisesta tutkimuksesta. (Magliocco 2012, 150–158.) Jotkut uuspakanauskonnoista ovat syntyneet vitseistä tai muihin uskontoihin kohdistuvasta satiirista (Adler 1997, 319–320). Mika Lassanderin mukaan uuspakanuus on polyteistinen tai panteistinen luonnonuskonto, jonka tavoitteena on tuoda nykypäivään kristinuskoa edeltäviä tapoja elää suhteessa Maahan ja luontoon. Hänen mukaansa uuspakanuus voidaan nähdä myös työkalupakkina, jonka avulla pyritään ymmärtämään itsen ja ympäröivän maailman välisiä suhteita ja vuorovaikutuksia sekä tavoitellaan henkilökohtaista kasvua ja kehitystä sekä uudenlaista yhteisöllisyyttä ja kehittyneempiä vuorovaikutusmalleja. (Lassander 2017, 203.)

Suomessa monien uuspakanoiden uskonnonharjoitus pohjaa suomalaiseen perinnetietoon. Näkemys suomalaisesta esikristillisestä uskonnosta rakentuu erityisesti vuonna 1835 julkaistuun Kalevalaan. Ensimmäinen varsinainen uuspakanallinen tiedossa oleva ryhmä Suomessa on ollut vuonna 1979 perustettu Center of Mielikki and Hare, jonka tarkoituksena oli tutkia ja levittää tietoa jumaluuden feminiinisestä puolesta. (Sjöblom 2000, 228–229.) Nykyään Suomessa toimivat muun muassa vuonna 2013 uskonnolliseksi yhdyskunnaksi rekisteröity ja suomenuskoon pohjaava Karhun kansa sekä 1990-luvun lopulla perustetut Pakanaverkko ry ja Lehto – Suomen luonnonuskontojen

yhdistys ry (Lassander 2017, 207–208).

Suomalaiset uuspakanuuden muodot ovat saaneet paljon vaikutteita myös amerikkalais-englantilaisesta uuspakanuudesta (Aarnio 2001, 196). Suomessa uuspakanuus voidaankin jakaa kahteen ryhmään: uuspakanoihin, jotka hakevat inspiraationsa kansainvälisesti tunnetuista traditioista, kuten wiccasta ja jumalataruskonnoista sekä uuspakanoihin, jotka hakevat inspiraationsa suomalaisesta kansanperinteestä ja -uskosta. Uuspakanakentän eklektisyyden vuoksi jako on joiltain osin keinotekoinen ja uuspakanuuden muodot sekoittuvat usein harjoittajien elämässä. (Hjelm 2016, 360–361.) Uuspakanajärjestöt eivät kerää systemaattisesti uuspakanallisia uskontoja harjoittavia henkilöiden lukumääriä, minkä vuoksi uuspakanoiden määrän arviointi on hyvin hankalaa. Tom Sjöblomin mukaan uuspakanoiden tarkan lukumäärän määrittely ei ole edes mahdollista, sillä pakanayhteisö on nopeasti muuttuva vanhojen ryhmien kadotessa ja uusien syntyessä. (Sjöblom 2000, 237.) Lassanderin vuonna 2014 tekemän arvion mukaan uuspakanoita on Suomessa vähintään joitain tuhansia (Lassander 2014, 39).

Uuspakanallisia uskontoja yhdistävät tietyt asenteet ja käytänteet, kuten henkilökohtaisen, suoran ja kehollisen uskonnollisen kokemuksen arvostus sekä rituaalit uskonnon harjoittamisen muotona. Yhtenäisiä ja kaikkein jakamia pyhiä tekstejä uuspakanoilla ei ole, eikä uuspakanuus ole aktiivisesti luotu tai järjestelmällisesti kehitetty uskontokokonaisuus. (Magliocco 2012, 150–154.) Dogmaattisuus nähdään monien uuspakanallisia uskontoja harjoittavien keskuudessa keinona rakentaa ja ylläpitää turhaa auktoriteettia ja kontrolloida muita. Dogma tarkoittaa uuspakanoille myös yhden näkemyksen korostamista muiden näkemysten yli, mikä rajoittaa monien arvostamaa vapaata ajattelua. Uuspakanuudessa nähdään palkitsevampana vastuullisuuden opetteleminen itsen sijaan, että seurattaisiin tiettyjä normeja. (Lassander 2014, 139–145.) Monet uuspakanat korostavat, miten jokaisen on löydettävä oma reittinsä ja kuinka jokainen näistä reiteistä on yksilöllinen (Lassander 2017, 205).

Uuspakanat harjoittavat uskontoaan pääsääntöisesti yksin, mutta monet osallistuvat uuspakanajärjestöjen tapaamisiin tai varsinkin Pohjois-Amerikassa uuspakanafestivaaleille ja pitävät yhteyttä muihin uuspakanoihin esimerkiksi internetin kautta. Järjestöjen tapaamiset ovat yleensä vapaamuotoisia, mutta säännöllisiä ja ne pidetään julkisissa tiloissa, kuten baareissa tai kahviloissa. Festivaalit ovat monille niitä harvoja paikkoja, jossa he voivat vapaasti harjoittaa uskontoaan ja tutustua muihin uuspakanoihin. (Magliocco 2012, 157–164.) Halla Seppälän pro gradu -tutkielman kyselyyn vastanneista lähes puolet kertoi, etteivät he kuulu mihinkään

pakanayhdistykseen. Erään Seppälän poimiman vastauksen mukaan järjestöjen koettiin ”sotkevan koko idean” tai yrittävän ulkopuolisen asemassa kertoa, miten asiat pitäisi tehdä. Vastanneista yli puolet on kuitenkin osallistunut erilaisiin uuspakanatapahtumiin ja yli neljä viidesosaa vastanneista piti yhteyttä muihin uuspakanoihin. (Seppälä 2013, 53 & 94.)

Uuspakanuuden yksi ero Friskin ja Nynäsin määrittelemiin postsekulaarin uskonnollisuuden piirteisiin on keskittyminen itsen lisäksi myös jumaluuksiin. Moniin uuspakanauuskontoihin kuuluu läsnäoleva, immanentti jumaluus, ja joillakin uuspakanoilla on myös ajatus universaalista voimasta, joka manifestoituu esimerkiksi luonnon kautta. Jumalten voidaan myös ajatella olevan ihmismielen heijastumia ja symboleita. Maan kokeminen elävänä organismina ja jumalattaren ruumiillistumana on yleistä joissain uuspakanuuden muodoissa ja luonto nähdään usein pyhänä ja ihminen osana pyhää luontoa. (Magliocco 2012, 150–155.) Uuspakanuudessa korostuukin tämä elämä tuonpuoleisen tai kuolemanjälkeisen sijaan. Kuolemanjälkeiseen liittyy kuitenkin erilaisia uskomuksia. Osa uuspakanoista uskoo uudelleensyntymään toisten uskoessa kuolleiden liittyvän osaksi suurempaa voimaa tai energiaa. Monet uskovat kuolleiden kykenevän kommunikoimaan elävien kanssa. Kuolemanjälkeisen ei yleensä nähdä olevan palkinto tai rangaistus tästä elämästä, vaan seuraukset omasta toiminnasta tulevat jo tämän elämän aikana. (Magliocco 2012, 155–156.)

Animismi on yksi monien uuspakanoiden jakama tapa nähdä maailma ja käsittää ihmisten ja muiden maailmassa elävien vuorovaikutussuhteet. Animistisessa maailmankuvassa maailma on täynnä persoonia, joista vain osa on ihmisiä. (Harvey 2005, XI.) Persoonaa on joku, joka toimii tarkoituksenmukaisesti, ja jonka kanssa muut persoonat voivat joillain tavoin olla vuorovaikutuksessa. Persoonalle vastakkainen on objekti, joka voi olla vuorovaikutuksen aiheena, mutta ei itse vuorovaikuttajana. Uskonnollisessa ajattelussa on yleistä, että ihmisten lisäksi maailmassa nähdään olevan myös muita persoonia, kuten jumalia. Animistit kuitenkin tunnustavat paljon enemmän erilaisia persoonia kuin vain jumalat, sillä heidän mukaansa kaikilla elävillä olennoilla on sielu. (Harvey 2005, XVII.)

3 UUSPAKANAT JA SEKSUAALISUUS

Melissa Wilcoxin tutkimuksessa postsekulaarista hengellisyydestä Yhdysvalloissa käy ilmi, että

sukupuoli ja feminismi ovat joillekin syitä siirtyä perinteisestä uskonnosta postsekulaariin uskonnollisuuteen. Seksuaalisuuteen liittyvät seikat, kuten puutteet LGBTIQ²-vähemmistöjen oikeuksissa ja negatiivinen suhtautuminen seksin harrastamiseen vaikuttavat esimerkiksi kristinuskosta irrottautumiseen. Vaikka tutkimus on ollut otannaltaan pieni, vain 29 naista Kalifornian alueelta, Wilcoxin mukaan se kuitenkin osoittaa, että myös seksuaalisuuteen liittyvät seikat on tärkeää ottaa huomioon postsekulaaria uskonnollisuutta tutkittaessa. (Wilcox 2012, 650–651.)

Seksuaalisuuteen liittyvät käytännöt ja uskonnolliset opit ovat uusia uskontoja muokkaavia tekijöitä ja seksuaalisten käytäntöjen poikkeavuus valtakulttuurista voi olla jopa tarkoituksellinen strategia muista uskonnoista irtautumiseen tai erottumiseen. Uusissa uskonnoissa voidaan antaa tila valtakulttuurista poikkeaville käytösmalleille, kuten selibaatille sekä monogamisesta ja heteronormatiivisesta mallista poikkeaville suhdemuodoille, kuten polyamorialle. Uuspakanuudessa tämä tila annetaan LGBTIQ-vähemmistöjen lisäksi esimerkiksi näkemykselle, jonka mukaan seksuaalisuus on ylistettävä ruumiillisen nautinnon lähde. Esimerkiksi joidenkin wiccaperinteiden mukaan kaikki rakkauden ja nautinnon teot ovat jumalattaren rituaaleja. (Goodwin 2016, 308–309.)

Tuskin mikään uskonto voi kuitenkaan olla täysin vapaa sukupuolen ja seksuaalisuuden normittamisesta (Ahonen & Vuola 2015, 12). Niinpä myös uuspakanapiireissä seksuaalisuuteen ja sukupuoleen liittyvissä tekijöissä ilmenee ongelmia ja syrjintää, esimerkiksi uuspakanafestivaaleilla tapahtuvaa seksuaalista häirintää (ks. Pike 2001) sekä painostusta biseksuaaliin käyttäytymiseen omasta seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta (ks. Harper 2010). Myös jotkut tietyissä uuspakanauuskonnoissa esiintyvät käsitykset seksuaalisuudesta ja sukupuolesta, kuten sukupuolten välinen polariteetti ja rituaaleihin kuuluvat seksuaaliset elementit, ovat joistain näkökulmista katsottuna ongelmallisia.

Seuraavaksi esittelen uuspakanuuden, sukupuolen ja seksuaalisuuden suhdetta sekä sitä, miten aihetta on käsitelty tutkimuskirjallisuudessa ja Starhawkin teoksessa *The Spiral Dance*. Aloitan kahdesta uuspakanauuskontojen seksuaalikäsityksiin vaikuttaneesta merkittävästä tekijästä: seksimagian kehitymisestä länsimaissa ja feministisestä liikkeestä. Tästä siirryn nykypäivän uuspakanuuteen, jota käsittelen muun muassa biologiset rajat ylittävän sukupuolikäsityksen,

2 LGBTIQ-vähemmistöillä tarkoitetaan sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä. Kansainvälisesti käytetyn lyhenteen kirjainten merkitykset ovat lesbian, gay, bisexual, transgender/transsexual, intersex ja queer. Lyhenteen avulla pyritään ottamaan huomioon mahdollisimman monta eri vähemmistöä. (Esim. ”Sateenkaarisanasto”. Setan internetsivut. <<https://seta.fi/sateenkaarisanasto/>> 6.5.2018.)

seksuaalisen suuntautumisen ja seksuaalisuuteen liittyvien rituaalien kautta. Käsittelen myös eri aihepiirien yhteydessä ongelmia, joita uuspakanauskonnoissa on esiintynyt ennen ja joita esiintyy nykyään sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyen.

3.1 Uuspakanuuden sukupuoli- ja seksuaalikäsityksiin vaikuttaneet tekijät

3.1.1 Seksimagian historia

Eräs seksuaalisuutta ja uskontoa yhdistävä tekijä uuspakanuudessa on magia. Modernin magian alkua on 1800-luvun viimeisten vuosikymmenten aikana länsimaissa virinneessä kiinnostuksessa esoteeriseen tietoon ja erityisesti Hermetic Order of the Golden Dawn -järjestössä. Muun muassa wiccan ja jumalataruskonnon okkultistinen puoli on saanut vaikutteita kyseisen järjestön opeista. (Drury 2009, 13.) Golden Dawn oli alun perin perustettu salajärjestöksi, joka omistautui okkultistisen tieteen harjoittamiselle (Drury 2009, 31–32). Golden Dawnissa vaikutti vahvasti miehisyyden ympärille keskittynyt traditio, mutta jo järjestön alkuaikoina yksittäisten järjestön jäsenten toiminnassa fokuksessa olivat naiset. Muun muassa järjestöön itsekään kuulunut Dion Fortune, brittiläinen okkultisti ja kirjailija, keskittyi maskuliinisuuden sijaan arkkityypin feminiinin maagiseen potentiaaliin ja ryhtyi tutkimaan muinaisten jumaljärjestelmien jumalatar kuvia. Häntä kiinnostivat myös symboliset ja seksuaaliset polariteetit magiassa, vaikka Golden Dawn järjestönä väheksyi magian seksuaalisia ulottuvuuksia. (Drury 2009, 48–49.)

Seksuaalimagian kehittämistä länsimaissa jatkoi erityisesti okkultistinen seura Ordo Templi Orientis (OTO). OTO oli ensimmäinen järjestö, joka pyrki yhdistämään kaksi eri seksuaalimagian suuntausta: länsimaista lähtöisin olevan P. B. Randolphin ja hänen seuraajiensa kehittämän seksuaalimagian sekä Intiasta saapuneen tantran. (Urban 2006, 96.) OTO:ssa jäsenenä ollut Aleister Crowley kehitti seksuaalimagiaa järjestöä pidemmälle. Hänen käyttämänsä seksuaalimagiaan sisältyi Ordo Templi Orientisin oppeihin kuuluvat auto-sexual magic eli masturbaatio sekä yhdynnän sisältävä magia muoto. Tämän lisäksi Crowleyn kehitti itse rituaalin, johon kuului joko miehen tai naisen kanssa suoritettava anaaliyhdyntä. (Bogdan 2006, 218.) Crowleylle seksi, etenkin vaarallisiin äärimmäisyyksiin vietyinä, oli kaikkein selkein ase kristinuskoa vastaan (Pearson 2005, 34).

Rituaalista seksiä tutkineen Henrik Bogdanin mukaan Crowleyn saatua initiaation OTO:n seksuaalimagiaan tapahtui hänen elämässään kaksi merkittävää muutosta. Ensinnäkin hän lopetti monimutkaisen seremoniallisen magian harjoittamisen siirtyäkseen paljon yksikertaisempaan seksuaalimagiaan. Toiseksi seksuaalimagian aloittamisen jälkeen seksi rajoittui hänen elämässään vain ja ainoastaan seksuaalimagian harjoittamiseen. Näin ollen, kuten Bogdan toteaa, Crowleyn pyrkimys seksuaaliseen vapautumiseen muodosti hänelle itselleen uuden säännöstelyn muodon, joka esti häntä harrastamasta seksiä puhtaasti nautinnon vuoksi. (Bogdan 2006, 220.) Seksuaalisuuden liittäminen uskontoon tai rituaaleihin ei siis väistämättä tarkoita vapautunutta ja avointa suhdetta seksiin.

Yhteistä länsimaissa hyödynnetylle tantralle, OTO:n perinteelle ja Crowleyn seksuaalimagialle on muun muassa niiden mieskeskeisyys. Jossain mielessä ne ovat jopa misogynistisiä perinteitä. Miesharjoittaja on ensisijainen toimija ja hyötyjä rituaaleissa ja naisia käytetään lähinnä välineinä. (Urban 2006, 104 & 135.) Tästä huolimatta vaikutteita Crowleyn seksimagiasta on otettu esimerkiksi varhaiseen wiccaan, tosin wiccassa on aina pidetty keskeisenä molempien sukupuolten merkittävyyden korostusta rituaaleissa (Bogdan 2006, 227–229).

3.1.2 Feminismin vaikutus uuspakanuuteen

Toisen aallon feminismi sekä samaan aikaan esille nousseet seksivallankumouksen ideaalit 1960-luvun yhdysvaltalaisessa vastakulttuurissa ovat vaikuttaneet paljon erityisesti amerikkalaiseen uuspakanuuteen. Varsinkin Pohjois-Amerikassa uuspakanuus on jo pitkään yhdistetty vaihtoehtoihin, radikaaleihin ja poikkeavina pidettyihin seksuaalisuuden muotoihin. (Harper 2010, 79.)

Feministit järjestivät 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa naisille keskusteluryhmiä, joista käytettiin nimitystä consciousness-raising groups. Ryhmissä puhuttiin erilaisista ennakoon valituista aihepiireistä vuorotellen. Osa aiheista liittyi henkisiin kokemuksiin, sillä esimerkiksi uskontoa pidettiin yleisesti yhtenä miesten määrittelemistä areenoista ja se oli näin ollen yksi muutosta vaativista asioista. Feministisen henkisyyden kehittyminen lähti liikkeelle, kun osa keskusteluryhmissä mukana olleista naisista koki tarpeen kokonaisvaltaisemmalle feminismille, joka sisältäisi poliittisten piirteiden lisäksi myös uskonnollisuutta. Naisille haluttiin luoda oma

tapansa toteuttaa uskontoa ja myös saada tällaiselle uskonnollisuudelle oma tilansa yhteiskunnassa. Osa perinteisiä uskontoja harjoittaneista feministinaisista jäi tekemään muutoksia jo harjoittamansa uskonnon sisälle, kun taas toiset kokivat erityisesti kristinuskon ja juutalaisuuden olevan niin vahvasti patriarkaalisen ideologian läpäisemiä, ettei niitä voinut muuttaa naisille soveltuviksi. Samaan aikaan uuspakanuus oli saanut jo jalansijaa Yhdysvaltojen uskonnollisessa kentässä ja sitä pidettiin kuin suoraan tehtynä feministiselle henkisyydelle. Uuspakanuutta voidaankin pitää feministisen henkisyyden tärkeimpänä uskonnollisena lähtökohtana. (Eller 2000, 18–30.)

Feministisen henkisyyden vasta kehittyessä oli joihinkin uuspakanallisiin uskontoihin jo vakiintunut monia feministeille tärkeitä arvoja, kuten naisten mahdollisuus toimia johtavassa asemassa sekä käsitys naispuolisesta jumalattaresta pelkän miespuolisen jumalan lisäksi. Uuspakanuus ja erityisesti uusnoituus ovatkin vaikuttaneet feministisen henkisyyden muodostumiseen niin teologian, rituaalin kuin organisaationkin kautta. (Eller 2000, 31–34.) Uuspakanalliset uskonnot tarjoavat johtajuusmahdollisuuksia naisille, jotka kokevat siihen vetoa esimerkiksi papittarena tai parantajana toimimisen kautta, ja moni uuspakanallinen ryhmä onkin naisen perustama ja johtama. Naiset ovat aktiivisia myös uuspakanuutta käsittelevän kirjallisuuden parissa. (Pike 2004, 118–119.)

Merkittäviä uuspakanuuteen vaikuttaneita toisen aallon feministejä ovat kirjailijat Zsuzsanna Budapest ja Starhawk (Miriam Simos). He ovat kehittäneet wiccasta muunnelmia, joissa korostuvat erityisesti feministiset ideaalit. Budapestin diaanisessa wiccassa on vain naisille suunnattuja coveneyä eli noitapiirejä tai uskonnonharjoittamiseen keskittyviä ryhmiä. Diaanisten coveneyä keskiossa on jumalatar Dianan palvonta ja niiden tarkoituksena on antaa naisille tila tutkailla omaa henkilökohtaista uskonnollisuuttaan ilman miesten vaikutusta. Starhawkin kehittämässä uusnoituudessa patriarkaalinen järjestelmä nähdään syynä naisten sortoon ja Maan riistokäyttöön. Hän on ollut perustamassa Reclaiming-traditiota, jossa naiset ja miehet työskentelevät yhdessä poliittisen ja yhteiskunnallisen muutoksen aikaansaamiseksi rituaalien avulla. (Magliocco 2012, 153.)

Nykyään feminismin vaikutus uuspakanuuteen näkyy tasa-arvoajattelun lisäksi esimerkiksi naispuolisten jumaluuksien merkityksen korostamisessa sekä naisten kehojen kunnioituksessa. Myös feministisestä henkisyydestä kehittynyt jumalataruskonto on vaikuttanut uuspakanuuteen laajasti. Jumalataruskonnon vaikutus näkyy esimerkiksi naisten elämän eri aspektien, kuten kuukautisten ja synnytyksen nostamisena uskonnollisen elämän keskiöön. (Hardman 1995, XII.) Esimerkiksi wiccassa kuukautisia ei pidetä häpeällisinä tai likaisina vaan voimakkaina ja

hedelmällisyyttä korostavina ja raskaana oleva keho nähdään kauniina ja jopa jumalaisena. Vaikutus näkyy myös erityisesti naisiin kohdistuvan ikäsyrynnän vähenemisenä, sillä wicassa ikääntymistä pidetään viisautta lisäävänä tekijänä sen sijaan, että iän nähtäisiin vähentävän kauneutta tai seksuaalisuutta. (Vance 2015, 118.)

Joissakin jumalattaren kunnioittamiseen keskittyvissä yhteisöissä ajatellaan naisten olevan villeimmillään ja vähiten patriarkaalisten voimien kesyttäminä kuukautistensa aikaan ja näin ollen myös kosketuksissa todelliseen sisäiseen naisen luontoonsa. Kuukautiskierron rytmistä johtuen kyseisissä yhteisöissä naisilla myös uskotaan olevan suuremmat shamanistiset voimat kuin miehillä. (Greenwood 1998, 106–107.) Joissain ryhmissä myös järjestetään ryhmän jäsenten tyttärille juhlat heidän ensimmäisten kuukautistensa kunniaksi. Samoin ryhmän naisten kuukautisten päättymistä juhlistetaan. (Trulsson 2013, 40).

Nykyään kaikki feminististä henkisyyttä harjoittavat eivät halua kutsua jumalattaren kunnioittamiseen keskittyviä käytänteitään uskonnoksi, sillä heidän näkökulmastaan uskonto terminä viittaa hierarkkisiin, patriarkaalisiin ja dominoiviin käytänteisiin. Heille kyse on pikemminkin ryhmistä, jotka taiteen, keskustelun, ryhmätyöskentelyn ja ennen kaikkea seremonioiden sekä rituaalien avulla juhlistavat jumalatarta. (Trulsson 2013, 28.)

Jumalataruskontoa ja diaanista wiccaa on syytetty monenlaisesta syrjinnästä ja eri ryhmien ulosjättämisestä. Jotkut miehet syyttävät etenkin diaanisista coveneja käänteisestä seksismistä, transsukupuolisten näkökulmasta vain naisille suunnatut ryhmät ovat olleet syrjiviä ja joillekin heteroseksuaaleille naisille lesbojohtoiset feministiryhmät ovat olleet epämukavia. (Pike 2004, 128). Erityisesti käänteisestä seksismistä tullutta kritiikkiä voi pitää hyvin arveluttavana, sillä koko jumalataruskonnon taustalla on ollut tavoite kehittää uskonto, jossa naiset voivat irrottautua miesten vaikutusvallasta, joka on olemassa pääsääntöisesti kaikissa uskonnoissa. Samoin lesbojohtoisuuden näkeminen negatiivisena ja kritiikkiä herättävänä asiana on heteronormatiivisessa yhteiskunnassa vähintäänkin kyseenalaistettavaa ja jopa vähemmistöjä syrjivää.

Sen sijaan negatiivinen suhtautuminen transsukupuolisiin on ajatuksia ja kysymyksiä herättävää erityisesti uskonnollisessa ympäristössä, joka yleensä hyväksyy vähemmistöt. Aiheesta on käyty keskustelua vielä 2010-luvulla, kun pakanakonferenssi PantheaConissa tietyissä diaanisten ryhmien vain naisille järjestämissä rituaaleissa transnaiset suljettiin rituaalien ulkopuolelle. Perusteluina käytettiin muun muassa naisen kehoon syntymisen tärkeyttä kuukautisten ja muiden naisspesifien kehollisten kokemusten takia sekä pelkoa transnaisten miehuudesta ja näin ollen naisten turvalliseen

tilaan tunkeutumisesta ja sen vaaranamisesta. (Kraemer 2010, 277–278.) Transnaisten vain naisille suunnattuihin rituaaleihin osallistumista on perusteltu muun muassa naissielulla tai -energialla, jonka myös kaikki transnaiset omaavat. Tilanne on herättänyt laajempaakin keskustelua ja pohdintaa esimerkiksi vastaavissa tilanteissa toimimisesta jatkossa kyseisessä konferenssissa. Kaikki transsukupuoliset eivät kuitenkaan koe tarvetta sukupuolispesifeihin tapahtumiin ja ryhmiin osallistumiseen. (Kraemer 2012, 396).

3.2 Sukupuoli ja seksuaalisuus uuspakanuudessa nykyään

3.2.1 Sukupuolen määrittely ihmisissä ja jumalissa

Useimmat uuspakanat kunnioittavat biologiaan perustuvia kokemuksia ja muutoksia, mutta samaan aikaan uskovat, että biologia ei ole kohtalo. Esimerkiksi joidenkin naisten valintaa olla hankkimatta lapsia pidetään yhtä validina ratkaisuna kuin äitiyttä. Sukupuolen kuitenkin koetaan joidenkin uuspakanoiden mukaan antavan tiettyjä voimavaroja. (Pike 2004, 130.) Jotkut näkevätkin naisten ja miesten energiat essentiaalisesti erilaisina: naisenergiat ovat äidillisiä, hoivaavia ja elämää antavia, kun taas miesten energiat aggressiivisia, suojelunhaluisia ja tarvittaessa sotaista. Joidenkin mielestä miesten ja naisten energiat myös tuntuvat erilaisilta rituaalien aikana. Yhä useammat uuspakanat kuitenkin kyseenalaistavat käsitykset miehisisä ja naisellisistä energioista, joita tarvitsisi tasapainottaa esimerkiksi magiatyöskentelyä varten. (Oboler 2011, 168–173.)

Osa uuspakanoista näkee sukupuoliin liitettyjen voimien ja kykyjen olevan erillään biologisesta sukupuolesta ja mahdollisia sekä miehille että naisille. Sukupuoli ei kaikkien uuspakanoiden mukaan edes ole binäärinen, vaan androgyynisyyden koetaan useissa uuspakanuuden muodoissa kolmantena sukupuolena. (Pike 2004, 130.) Käsitykset sukupuolten samankaltaisuudesta ja erilaisuudesta ovat uuspakanuudessa jatkuvasti kiistanalaisina, mutta kuten sukupuoleen sidottujen energioidenkin ollessa kyseessä, jatkuvasti kasvava määrä uuspakanoista on sukupuolen epäessentiaalisen tulkinnan kannalla, nähden sukupuolet ennemmin samanlaisina kuin erilaisina mitä kiinnostuksiin, kykyihin ja kognitiivisiin taitoihin tulee (Oboler 2011, 160–162).

Uuspakanayhteisöissä pyritään yleensä aktiivisesti pois länsimaisista sukupuolirooleista. Perinteiset roolit ovat kuitenkin yhä erityisen vahvoilla poliittisesti konservatiivisissa uuspakanatraditioissa,

kuten tietyissä asatrun, eli skandinaaviin jumaltaruihin pohjaavan uuspakanuuden muodoissa. (Kraemer 2012, 394–395.) Sukupuolten välistä asymmetriaa näkee yhä myös esimerkiksi festivaalitapahtumiin osallistuvien lasten pukeutumisessa. Tyttöillä on useammin mekkoja ja muita naiseuteen liitettyjä vaatteita, kun taas pojat puetaan androgyynisemmin tai maskuliinisesti. Toinen asymmetrian alue on joidenkin uuspakanapiirien aikuistumisrituaalit. Tyttöjen aikuistumisrituaaleissa aikuiseksi tullaan juhlimalla ja korostamalla itsenäistymistä sekä perheen tukea itsenäistymisen aikana. Poikien sen sijaan täytyy osoittaa olevansa miehen aseman arvoisia esimerkiksi päivän kestäväällä hiljaisuusvalalla. (Oboler 2011, 180–181.) Kokonaisuutena voi kuitenkin sanoa, että uuspakanuudessa pyrkimys on kohti sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Joissain uuspakanaperinteissä sukupuoli liitetään jumaluuksiin. Suuressa osassa uuspakanallista kirjallisuutta nainen ruumiillistuu jumalattareksi äitinä, joka identifioituu luonnonvoimiin, Maahan, kehoon, seksuaalisuuteen sekä hedelmällisyyteen (Urban 2006, 187). Jumalatarta kuvaillaan muidenkin ominaisuuksien kuin äitiyden tai biologisten muutosten kautta. Hänet voidaan nähdä myös esimerkiksi noitajumalattarena, jota rukoillaan muun muassa kreikkalaisten Kirken, Medean ja Hekaten tai kristinuskon Adamin ensimmäisen vaimon Lilithin nimillä. Joissain rituaaleissa jumalatar kutsutaan osaksi rituaalia, jolloin häntä edustaa joku rituaaliin osallistuvista papittarista. Etenkin mainitsemieni jumalatarten ollessa kyseessä, kutsuna käytettävät loitsut ja rukoukset voivat olla sävyiltään seksuaalisia, samoin jumalattaren tapa puhua rituaaliin osallistuville papittareen ruumiillistuttuaan. Näin koko rituaalin sävy muuttuu seksuaaliseksi. (Pearson 2007, 86–87.)

Useimmiten jumalattaren nähdään esiintyvän kolmessa eri muodossa. Esimerkiksi feministisessä uuspakanuudessa kolminaisuus nähdään usein neitsyen, äidin ja vanhan naisen kautta. Naomi Goldenbergin määritelmän mukaan neitsytjumalatar saattaa olla seksuaalisesti aktiivinen, mutta neitsyt siinä mielessä, että hän on itsenäinen rakastajistaan ja vapaa kokemaan seikkailuja. Näin ollen kaikki nuoret, vapaat ja sitoutumattomat naiset edustavat neitsytjumalatarta samoin kuin naiset, jotka elävät yksin pitkiä aikoja elämästään. Äitijumalatar on hoivaavampi ja kaiken elollisen äiti. Lastenkasvatus on kuitenkin vain yksi äitiyden muoto, sillä erityisesti luovuus liitetään äitijumalattareen. Lasten synnyttämisen lisäksi hän voi käyttää luovuuttaan vaikkapa kirjallisuuteen, musiikkiin tai liiketoimintaan. Mitä tahansa nainen hoivaakin, hänet nähdään äitijumalattarena. Vanha nainen edustaa jumalattaren viisasta puolta. Erityisesti menopaussin ohittaneet naiset nähdään tämän jumalattaren muodon kautta, mutta samoin vanhoina naisina nähdään kaikki naiset, joilla on vanha ja raskas olo elämäkokemuksensa johdosta. He tuovat yhteisölleen iän suomaa ymmärrystä ja perspektiiviä. (Goldenberg 1979, 98.)

Urbanin mukaan monet uuspakanat ovat kiinnittäneet huomiota sukupuoliessentiaalisilla yksinkertaistettuihin jumaluskomuksiin sekä niiden sisältämään binääriyteen. Urban kertoo muun muassa pakanakirjailija Nexy Jon ottaneen asian esiin. Nexy Jon mukaan naiseuteen liitetään aina biologia, kun taas miehiin liitetään käytös ja erilaiset sosiaaliset roolit. Naiset assosioidaan kuukautiskiertoon, raskauteen ja synnytykseen kun taas miehet metsästäjiin, satyyreihin ja sankareihin. (Urban 2006, 187–188.)

Kuten näistä esimerkeistä voikin huomata, on seksuaalisuus yksi tärkeimpiä määritteleviä tekijöitä sukupuoleltaan naiseksi määritellyn jumalattaren eri ilmenemismuodoissa. Usein kuvaukset jumalattarista ja heidän toiminta- ja valta-alueistaan perustuvat biologisiin muutoksiin naisen kehossa. Goldenbergin feministisessä tulkinnassa korostuvat kuitenkin myös naisen erilaiset roolit yhteisössään sekä omassa elämässään ja ne ovat naisen iästä riippumattomia. Eri perinteiden käsitykset jumalattarista siis poikkeavat toisistaan. Tutkimuskirjallisuudessa usein mainittu jumaluuden feminiinisen puolen korostuminen ja jumalataruskonto eivät kuitenkaan näy Halla Seppälän mukaan hänen suomalaisiin uuspakanoihin perustuvassa tutkimusaineistossaan (Seppälä 2013, 65).

3.2.2 Käsitykset seksuaalisuudesta ja seksuaalisista rooleista

Uuspakanoiden keskuudessa esiintyy muuta väestöä enemmän identifioitumista heteroseksuaalisuuden ulkopuolelle sekä muita kuin monogamisia suhteita (Magliocco 2012, 156). Uuspakanalliset uskonnot antavat monille naisille ja miehille laajemman seksuaalisen vapauden kuin mitä he ovat kokeneet muissa uskonnoissa. Tätä pidetään myös osana uuspakanuuden viehätystä. Uuspakanalliset ryhmät tyypillisesti toivottavat tervetulleiksi sellaisetkin henkilöt, joilla on vaikeuksia tulla hyväksytyiksi joidenkin muiden uskontojen parissa, kuten sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt. (Pike 2004, 116–117.)

Starhawkin teoksessa *The Spiral Dance* seksuaalisuutta käsitellään sekä yksittäisinä sivumainintoina, että pidempinä selostuksina erityisesti uskonnolliseen elämään liittyvistä seksuaalisuuden aspekteista. Starhawkin mukaan seksuaalisuus on elämänvoiman suora ilmaus ja näin ollen jumalaista ja pyhää. Seksi on siis paljon muutakin kuin fyysinen akti: se on maskuliinisesti tai feminiinisesti latautunut voimavirtaus kahden henkilön välillä. Hänen mukaansa

henkilön sukupuolikokemuksella ei kuitenkaan ole merkitystä eri polariteettien kokemiselle, vaan voimavirtaus voi tapahtua samaa sukupuoltakin olevien välisessä seksissä. (Starhawk 1989, 27, 42 & 216–217.)

Seksuaalisuuden kokeminen pyhänä ja luonnollisena on yleistä muissakin uuspakanauuskonnoissa. Uuspakanuudessa ei juurikaan rajoiteta seksuaalisuuden ilmaisua suostuvien aikuisten välillä (Magliocco 2012, 155). Yleensä ottaen uuspakanat ovat suvaitsevia ja jopa aktiivisen kannustavia seksuaalisen moninaisuuden suhteen ja seksuaalinen vapaus onkin tärkeää monille uuspakanoille. He näkevät ihmisillä olevan oikeuden valita samaa sukupuolta oleva kumppani, pitää useampaa rakastajaa kerrallaan, harjoittaa selibaattia tai sitoutua monogamiseen liittoon. Jotkut myös yhdistävät seksuaalisuuden uskonnonharjoittamiseen. Monet wiccat uskovat pyhien seksirituaalien ylläpitävän luonnonkierron ja elämänsäkulun tasapainoa, mikä ruumiillistuu jumalattaressa tai jumalatarta rituaalissa edustavassa papittareissa. Tästä näkökulmasta ihmiskeho ja erityisesti sen seksuaalinen ilmaisu on osa kosmista tai jumalallista maailmankaikkeutta ylläpitävää voimaa. Vaikka monet uuspakanat korostavat seksuaalisuuden tärkeyttä, tämä ei tarkoita kontrolloimatonta seksikäyttäytymistä. Seksimagia ei tarkoita orgioita, vaan sitä yleensä harjoitetaan vain strukturoidussa rituaalissa parisuhteessa olevien henkilöiden välillä. (Pike 2004, 137–143.)

Joidenkin uuspakanauuskontojen piirissä halutaan tuoda nykypäivään tiettyjä naisille menneisyydessä kuuluneita seksuaalisia rooleja. Pyhällä prostituoidulla tarkoitetaan seksuaalisten mysteerien papitarta, joka antaa opetusta seksuaalisuuteen liittyen ja jakaa seksuaalista voimaa hänen luokseen saapuville miehille ja joskus myös naisille. Pyhä prostituoitu nähdään yksinomaan naisten uskonnollisena roolina. Roolin alkuperän uskotaan juontavan muinaiseen matriarkaattiin, johon on kuulunut myös pyhä avioliitto, eli tietyissä wiccaperinteissäkin esiintyvä rituaalinen yhdyntä. Vaikka muinaisen matriarkaatin ja kyseisten roolien ja rituaalien historiallinen todenmukaisuus on kyseenalainen, esitetään monissa uuspakanallisissa teksteissä papittaren ja papin seksin avulla tapahtuva ruumiillistuminen jumalattareksi ja jumalaksi osoituksena myyttisestä ajasta, jolloin seksi oli pyhää ja naisten seksuaalisuus kunnioitettua. (Pike 2004, 122–127.)

Uuspakanallisia festivaaleja kiertäneen tutkija Sarah Piken mukaan erityisesti festivaali-iltoihin kuuluvaan festivaalituleen eli suureen nuotioon, jonka ympärillä rummutetaan ja tanssitaan, kuuluu seksuaalisuus (Pike 2001). Festivaalituli nähdään paikkana, jossa festivaalikävijät voivat vapaasti ilmaista seksuaalisuuttaan sekä kehostaan saamaansa nautintoa ilman että tätä pidetään välttämättä seksuaaliseen kanssakäymiseen kutsuvana. Tulen ympärillä luotua seksuaalista energiaa voidaan

hyödyntää muun muassa rituaalitoiminnassa. (Pike 2001, 193–194.) Myös alastomuus on pakanafestivaaleilla yleistä. Se nähdään keinona hyväksyä oma kehonsa, itsensä ilmaisuna sekä kannanottona henkilökohtaisen vapauden puolesta. Tämän kaiken lisäksi alastomuudella koetaan olevan parantavia vaikutuksia. (Pike 2001, 204.) Vaikka monien rituaalien kuvauksissa niihin liitetään niin alastomuutta kuin seksuaalista kanssakäymistäkin, ei Starhawkin mukaan todellinen coven tai muu uuspakanayhteisö koskaan pakota jäsentään mihinkään, mikä tuntuu itsestä vääraltä tai painosta esimerkiksi osallistumaan rituaaleihin alasti. Haavoittuvuuden pakottaminen aiheuttaa hänen mukaansa vain tuhoa ja kaikilla on oikeus omiin kehoihinsa eikä muita voi pakottaa seksuaalisiin tekoihin. (Starhawk 1989, 27, 55 & 61.)

3.3 Rituaalityöskentelyyn liittyvä seksuaalisuus

Rituaali on yksi uuspakananoille yhteisistä tavoista harjoittaa uskontoa. Monet uuspakanat viettävät vuodenaikojen vaihteluun sekä kuunkiertoon liittyviä juhlia, joissa rituaalien suorittamisen lisäksi nautitaan yleensä juhla-ateria. Myös elämänkulun tapahtumia, kuten syntymää ja aikuistumista juhlistetaan rituaalien kautta. Erilaisissa kriisitilanteissa saatetaan myös tehdä rituaaleja, minkä lisäksi rituaalisuus on monilla uuspakanoilla osa jokapäiväisen elämän pyhäksi tekemistä. Rituaaleja voidaan hyödyntää myös reittinä uskonnolliseen ekstaasiin ja keholliseen kokemukseen pyhästä, minkä lisäksi niiden kautta voidaan pyrkiä muutokseen yksilön tietoisuudessa tai tavassa nähdä todellisuus. Osa uuspakanoista kokee rituaalien sisältävän voimaa itsessään, toisten pitäessä niitä vain symbolisina tekoina. Uuspakanoilla ei yleensä ole palvonnalle omistettuja paikkoja, kuten temppeleitä tai kirkkoja, vaan rituaalit tehdään yksityiskodeissa ja -pihoilla tai julkisissa puistoissa. Jokaisen rituaalissa mukana olevan osallistuminen ja henkilökohtainen panos on tärkeä. (Magliocco 2012, 154–155 & 161–162.) Seksuaalimagia, kuten esimerkiksi hedelmällisyysrituaalit, liittyvät usein kevääseen ja erityisesti huhti-toukokuun vaihteessa juhlistamaan beltaineen, jolloin koko maailman nähdään olevan täynnä seksuaalista energiaa (Pike 2004, 125 & Goldenberg 1979, 104).

3.3.1 Parantaminen ja itsensä kehittäminen seksuaalisuuden suhteen

Monet uuspakanat kokevat sukupuolen ja seksuaalisuuden sisältävän piirteitä, joissa parantaminen

ja henkilökohtainen tai yhteiskunnallinen muutos ovat kaikkein tarpeellisimpia ja joissa parantaminen voi olla kaikkein tehokkainta. Kyseiseen näkemykseen on vaikuttanut muun muassa feministinen uuspakanuus. Monet uuspakanat kokevat, että nykyajan länsimaisessa kulttuurissa jokaisella on ongelmia ja tarvetta tulla korjatuksi erityisesti näillä elämän osa-alueilla. Yksilöille ongelmia tuottavan kulttuurin muodostumiseen ovat vaikuttaneet esimerkiksi sukupuolten epätasa-arvo ja seksuaalisuuden tukahduttaminen. (Pike 2004, 115.) Juuri feministisestä painotuksesta ja uuspakanauksentoja harjoittavien naisten suuresta lukumäärästä johtuen, monissa uuspakanallisissa ryhmittymissä parantamisrituaalit käsittelevät usein naisten kokemaa seksuaalista hyväksikäyttöä ja raiskauksia (Pike 2004, 108). Yhdysvaltalaisissa uuspakanatapahtumissa on paljon ohjattuja ryhmätyöpajoja ja rituaaleja, joissa keskitytään tutkailemaan maskuliinisuutta ja feminiinisyttä, juhlietaan pyhää seksuaalisuutta, parannetaan seksuaalisuuteen liittyviä haavoja sekä opetellaan pääsemään yli sukupuoliehdollistumisista (Pike 2004, 115).

Parannusmenetelmien inspiraation lähteenä käytetään uuspakanuudessa usein shamanismia. Parantamista tehdään edellä mainittujen asioiden lisäksi oman henkisen kasvun edistämisen takia ja Maan parantamiseksi ihmisen tuhoavan toiminnan jäljiltä. (Magliocco 2012, 160.) Parantamismenetelmät perustuvat shamanististen keinojen lisäksi vanhoihin lääketieteellisiin teksteihin, aasialaisiin parannusperinteisiin sekä alkuperäiskansojen yrttitietämykseen (Pike 2004, 93). Shamanistisista keinoista hyödynnetään uuspakanuudessa muun muassa erilaisia visualisoinnin, ohjatun meditaation sekä näkyjenhaun ja voimaeläinmatkojen tekniikoita. Tekniikoista hyödynnetyin lienee kuitenkin rummutus. Rummutusta tehdään niin kotioloissa kuin ulkoilmassakin ja sen tarkoituksena on muun muassa energian nostattaminen tai kerryttäminen, ja näiden keinojen avulla suoritetaan parannusrituaaleja. Myös tanssia ja laulua hyödynnetään samalla tavoin. (Harvey 1997, 113.)

Pakanafestivaaleilla erityisesti tulen ympärillä tapahtuva tanssi ja liikkuminen ovat itseparannuksen ohella itseilmaisun ja seksuaalisten kokeilujen välineitä. Jotkut osallistujat hakeutuvat festivaaleille nimenomaan parantaakseen henkisiä haavojaan, kun taas toisten haavat aukeavat nimenomaan osallistumisen takia. Juuri keskittyminen seksuaaliseen ja keholliseen ilmaisuun rituaaleissa vaatii itsetutkiskelua ja saattaa laukaista kivuliaita muistoja, minkä takia rituaaliin osallistuvat joutuvat etsimään myös parannuskeinoja. (Pike 2001, 194–196.)

3.3.2 Energia, magia ja seksuaalisuus

Monet uuspakanat näkevät kaiken elollisen olevan osa elämänvoimaa. Elämänvoima taas muodostuu energiasta, jota voidaan nostattaa, manipuloida ja suunnata. Rituaalin keskiössä on yleensä juuri energian nostatus tiettyä päämäärää, kuten parantamista varten. Energian nostatus tapahtuu erilaisin keinoin, kuten kehon liikkeen, tanssin, loitsujen, laulun, meditaation ja/tai rummutuksen avulla. (Magliocco 2012, 161–163.) Energiaa voidaan hyödyntää parantamisen lisäksi esimerkiksi tietoisuuden tai tajunnantason muutoksissa, jolloin päämääränä voi olla esimerkiksi osallistujien itseymmärryksen lisääminen (Ezzy, 2014, 11). Seksuaalienergia on yksi uuspakanarituaaleissa hyödynnettävistä energian muodoista. Seksuaalienergian avulla voidaan esimerkiksi olla vuorovaikutuksessa ihmisten ulkopuolisten voimien, kuten erilaisten henkiolentojen kanssa. Erityisesti wiccassa seksuaalienergia nähdään pyhänä ja jopa ensisijaisena muutosvoimana maailmassa. (Greenwood 1998, 104.) Jo pelkkä seksuaalisen energian kokeminen voi lisätä magian tehoa (Pearson 2007, 87).

Magia on monille uuspakanoille oleellinen osa rituaaleja. Magian määritelmä vaihtelee uskontoperinteen mukaan, mutta yksi yleisesti hyväksytymmistä määritelmistä on muutoksen aikaansaaminen tahdonvoimalla. Muutos voi kohdistua niin itseen ja omaan tajunnantason kuin konkreettisiin tapahtumiinkin, joskin yleensä muitakin toimia uskotaan tarvittavan konkreettisten muutosten aikaansaamiseksi. Esimerkiksi ruohonjuuritason aktivismin voidaan nähdä olevan magian harjoittamista. Useimmissa traditioissa magian käyttöön kuuluu eettinen koodisto, kuten periaate siitä, että muita ei saa vahingoittaa tai kolminkertaisuuden laki, jolloin kaikki yksilön tekemä palaa hänelle itselleen kolminkertaisena. Melkeinpä kaikki uuspakanat pitävät kiellettyinä magian käytön muiden ihmisten manipulointiin. Magian käytöstä huolimatta uuspakanoiden maailmankatsomus on yleensä hyvin moderni ja tieteellinen. (Magliocco 2012, 160–165.)

Wiccaan on otettu monia vaikutteita Aleister Crowleyta erityisesti seksuaalienergian ja magian käyttöön liittyen. Crowley korosti erityisesti, miten orgasmin kokemus on avain maagisiin voimiin silloin, kun sielu on avoin kosmisille voimille. Tällöin hänen mukaansa mitä tahansa magian harjoittaja tahtoo, tapahtuu. (Pearson 2005, 34.) Wiccassa Crowley'n seksuaalimagia on muunnettu luovan energian kanavoinniksi ja muutosvoimaksi. Seksuaalimagia kulkee symbolisena punaisena lankana monissa wiccan rituaaleissa, kuten initiaatioissa sekä vuodenaikojen ja kuun vaiheiden juhlistamisessa. Maagisen kehän ulkopuolella wiccat haastavat seksuaalisuuteen liittyviä konsepteja

ja asenteita suhtautumisellaan seksuaalisuuteen asiana, joka on sekä pyhää että täysin luonnollista. Painotus on kuitenkin vahvasti seksimagian vaikuttavuudessa sosiaalisten normien haastamisen sijaan, jälkimmäisen ollessa pikemminkin sivutuote. (Pearson 2007, 3, 83, 92.)

Kivun kokemus voi olla yksi keino luoda energiaa. Vapaaehtoista muiden aiheuttaman kivun kokemista etenkin uskonnollisessa kontekstissa pidetään usein kiellettyinä tai halveksittuna, sillä erityisesti seksuaalisessa mielessä koettu kipu on jo pitkään nähty yhtenä seksuaalisuuden sairaista tai vahingollisista puolista. Joillekin wiccoille BDSM³-tekniikat, kuten sitominen, ruoskinta ja niiden avulla aiheutettu kipu ovat kuitenkin osa uskonnonharjoitusta. Tietyissä wiccaperinteissä ruoska on yksi kahdeksasta maagisesta työkalusta. (Pearson 2011, 351–353.) Sitomisen ja ruoskinnan tarkoituksena voi olla myös esimerkiksi tietoisuuden tilan muuttaminen stimuloimalla kehon verenkiertoa, mikä vähentää aivojen saamaa veren määrää (Pearson 2007, 84).

Wiccojen rituaaleissa muodostettavaa kehää voidaan myös hyödyntää tilana, jossa seksuaalisuuden rajoja voi testata uskonnollisessa kontekstissa. Maagisen kehän seksuaalienergia yleensä neutralisoidaan kontrolloivilla mekanismeilla, jotka muuttavat seksuaalisen energian maagiseksi energiaksi. (Pearson 2005, 35–39.) Wicassa käytettävät BDSM:n muodot ovat joillekin wiccoille kuitenkin ongelmallisia jo symbolisella tasolla. Tämänkaltaisen seksi nähdään vaarallisena tai vähintäänkin epäsoveliaana magian tekniikkana. Toisille se on oleellinen osa wiccan rituaaleja ja sen poistaminen olisi osa wiccan turhaa puhdistamista sen synkemmistä sävyistä. (Pearson 2007, 84–85.)

3.3.3 Seksi osana rituaaleja

Rituaalien sisältämiä seksiaakteja ja seksuaalisuutta on tutkittu uuspakanuudessa erityisesti wiccan osalta. Paljon tutkittu gardnerlainen wicca sisältää kolmannen tason initiaation, johon kuuluu Great Rite -niminen rituaali. Great Riten suorittaa yhdessä initioitavan kanssa vastakkaista sukupuolta oleva pappi tai papitar ja rituaalin keskiöissä on seksuaalinen yhteys, joka toteutetaan joko yhdynnän avulla tai symbolisesti. Oleellista rituaalissa kuitenkin on naiseuden ja mieheyden energioiden yhdistyminen. (Bogdan 2006, 228.) Symbolisessa muodossaan rituaalissa tapahtuva

3 Lyhenteellä viitataan kipua ja/tai alistussuhteita sisältävään seksuaalisena tai eroottisena koettavaan kanssakäymiseen. Lyhenne tulee eri tavoista ja tekniikoista toteuttaa seksuaalisuutta ja tarkoittaa seuraavia käsitteyhdistelmiä: Bodage & Discipline, Domination/submission, Sadism & Masochism. BDSM-tapaamiset muistuttavat jo itsessään muistuttavat uskonnollista rituaalia. (Carlström 2018.)

seksuaalinen yhteys suoritetaan viinikupin ja athamen eli rituaaliveitsen tai lyhyen miekan avulla. Kuppi edustaa rituaalissa feminiinistä ja athame maskuliinista elementtiä. Athamen laskeminen maljaan on symbolinen seksuaalinen yhteys. Yhdyntä avulla suoritettava rituaali tapahtuu yleensä vain vakiintuneen parin välillä muun covenin poistuessa tässä vaiheessa rituaalia paikalta. Rituaalin aikana naiskeho itsessään on alttari ja nainen asettuu rituaaliseen kehään niin, että hänen vaginansa on se keskellä. Tässä asetelmassa myös itse yhdyntä suoritetaan. Rituaalin aikana miehestä ja naisesta tulee jumalan ja jumalattaren ruumiillistumia. (Urban 2006, 175–178.)

Great Riten seksuaalisen yhteyden inspiraationa pidetään Aleister Crowley'n seksuaalimagiaa. Vaikka Gerald Gardner oli tekemisissä Aleister Crowley'n kanssa ja hänen sanotaan ottaneen Crowleyta vaikutteita, hän kuitenkin hyödynsi seksiä initiaatorituaalissa eri syystä kuin Crowley. Crowley hyödynsi seksimagiaa erityisesti energian nostattamisessa, mutta Gardnerille rituaaliseksi oli osa hedelmällisyyskultin elvyttämistä, mitä wicca hänelle ennen kaikkea oli. (Bogdan 2006, 227–229.) Sekä Crowley'n että Gardnerin seksuaalimagian voidaan kuitenkin tulkita pyrkineen samoihin päämääriin. Heidän käyttämänsä seksimagia voidaan nähdä keinona haastaa aikansa länsimainen yhteiskunta ja pyrkiä vapautumaan sen normeista. (Bogdan 2006, 239.)

Gardnerlaisessa wicassa kahteen sukupuoleen perustuva vastavuoroisuus ja seksuaalisten polariteettien korottaminen perustavanlaatuisiksi toimintaperiaatteiksi on asettanut homot ja lesbot magiatyöskentelyn ulkopuolelle. Kontrastina traditionaalisen wiccan polariteettiajattelulle feministisessä wicassa on selkeästi havaittava seksuaalisen monimuotoisuuden hyväksyntä. (Greenwood 1998, 105–106.) Feminismi ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksia ajava liike ovat myös haastaneet gardnerlaisen wiccan heteronormatiivisen painotuksen, joka näkyy hedelmällisyysuskonnon sisältämässä oletuksessa molempien sukupuolten välttämättömyydestä esimerkiksi rituaaleissa (Pike 2004, 116–117). Etenkin viime vuosisadan vaihteen gardnerlaisessa perinteessä maskuliinisten ja feminiinisten energioiden nähtiin olevan täysin erillisiä, mutta toisiaan täydentäviä. Vaikka maskuliinisuutta ja feminiinisyyttä arvostettiin tasaveroisesti, rituaaleissa papittaret ja papit asetettiin tiukasti sukupuolitettuihin heteronormatiivisiin rooleihin. Esimerkiksi Great Rite -rituaalissa papitar ruumiillistuu vastaanottavan ja hoivaavan Kuun jumalattaren rooliin, kun taas pappi ottaa aktiivisen ja elinvoimaisen Aurinkoa edustavan jumalan roolin. (Kraemer 2012, 391.)

Seksiaktit ja yksilön oman seksuaalisuuden kehittäminen ovat myös joidenkin uuspakanafestivaalien keskiössä. Douglas Ezzy on tutkinut australialaista Faunalia-

pakanafestivaalia, jonka päätarkoituksena on rituaalien kautta auttaa osallistujia kokemaan olonsa luonnollisemmaksi seksuaalisten halujen suhteen, irrottautumaan kuolemanpelosta ja tulla yleensäkin itsevarmemmaksi. Faunaliassa seksuaalinen halun, alastomuuden, nautinnon ja tanssimisen nähdään toimivan katalysaattoreina täydempään elämään. (Ezzy 2014, 3–12.) Yksi keskeisimmistä tapahtumista festivaaleilla on Baphomet-rituaali. Baphomet on jumalolento, joka on ihmisen ja eläimen sekä miehen ja naisen välinen hybridi, ja joka edustaa ihmisten eläimellistä ja seksuaalista puolta. Rituaalissa osallistujat muun muassa tanssivat Baphometin kanssa tullakseen tietoisemmiksi seksuaalisista ja eroottisista puolista itsessään. Rituaalin aikana jotkut osallistujista, yleensä keskenään parisuhteessa olevat, saattavat harrastaa seksiä, mutta päätarkoituksena on kuitenkin alastomuuden ja eroottisen halun nostaminen osaksi normaalia ja tervettä ihmisyyttä varsinaisen seksimagian tekemisen sijaan. Päämääränä oleva seksuaalisuuden normalisointi koetaan vastakohtana sille pelolle, syyllisyydelle ja inholle, mikä usein liitetään kehoon ja seksuaalisuuteen. (Ezzy 2014, 2.)

3.4 Tutkimuksissa esiin nousseita ongelmatilanteita seksuaalisuuteen liittyen

Susan Harperin tutkimuksessa texasilaisesta uuspakanuudesta (alkup. julkaisu *Negotiating Gender Identity and Social Identity in an American NeoPagan Community*, 2005) käy hänen mukaansa ilmi, miten yhteisön sisällä uskonnollisen ja feministisen retoriikan avulla naisten biseksuaalisuudesta on muodostettu normi ja jopa ihanne. Biseksuaalisuus koetaan sekä keinona päästä lähemmäs jumaluutta että tietyn statuksen saavuttamisena yhteisön sisällä, mutta vain naisten ollessa kyseessä. Miesten biseksuaalisuus ei ole yhteisössä yhtä yleistä ja siihen myös suhtaudutaan negatiivisemmin. Yhteisön sisällä tapahtuu myös naisten esineellistämistä heidän seksuaalisuuteensa liittyen. (Harper 2010, 80 & 101–102.) Osalla Harperin haastattelemissa naisista identifiointuminen biseksuaaliksi tapahtui uuspakanuuden löytymisen jälkeen, sillä vasta sitä kautta he osasivat nimetä homoseksuaaliset tunteensa ja uskalsivat tulla kaapista. Joillekin kuitenkin biseksuaalisen naiseuden idealisointi sekä paine muilta yhteisön jäseniltä ja miespartnereilta johti biseksuaali-identiteetin omaksumiseen. Tämä on voimakkaassa ristiriidassa seksuaalisuuteen liittyvän valinnanvapauden ideaalin kanssa, minkä moni haastatelluista on antanut yhdeksi syyksi siirtymiseen uuspakanuuteen sovinnaisemmista uskonnoista. (Harper 2010, 92–94.)

Naisten väliset seksuaaliset kohtaamiset olivat tutkimuksen mukaan usein heidän

miespartnereidensa järjestämiä ja niistä muodostui erään tutkimukseen osallistuneen naisen mukaan ”runkkausmateriaalia” (”wank material”) miehille, joiden fantasioihin kuului seksin harrastaminen kahden naisen kanssa yhtä aikaa (Harper 2010, 80).

Tämän lisäksi yhteisön järjestämällä pakanafestivaaleilla on esiintynyt miesjohtoista rohkaisua naisten välisiin seksuaalisen halun ilmauksiin. Tällöin naistenvälinen kanssakäynti on ollut yhtä lailla, jollei enemminkin mieskatsojien iloksi kuin itse naisosanottajien nautinnoksi. Jotkut naisista kokevat tällaisen käytöksen olevan naisten ja heidän seksuaalisuutensa esineellistämistä ja vastustavat sitä, sillä se on selkeästi uuspakanallisia sukupuolen, seksuaalisuuden ja henkilökohtaisen vapauden ideaaleja vastaan. Toiset naiset taas osallistuivat itse tällaiseen kanssakäymiseen ja jopa käyttivät naisia esineellistävää kieltä tilanteita kuvaillessaan. Samaan aikaan he kuitenkin identifioituvat feministeiksi. (Harper 2010, 94 & 100–101.)

Sarah Piken mukaan muillakin uuspakanafestivaaleilla on toisinaan ongelmia uuspakanallisten ihanteiden toteutumisessa. Esimerkiksi sukupuolen ilmaisu ei aina ole kovin vapaata, vaan roolit voivat näyttäytyä hyvin samankaltaisina kuin valtakulttuurissa: miehet ovat aggressiivisempia tanssijoita ja rummuttajia ja dominoivat rituaalista tilaa, kun taas naiset tanssivat hitaammin ja sensuaalisemmin ja ovat miesten katseen kohteena eivätkä oman tilan ottajina. Myös henkilökohtaisten rajojen tunnistamisessa ja kunnioittamisessa on ollut ongelmia erityisesti seksuaalisuuden suhteen. Jotkut osallistujista kokevat, että muiden osallistujien alastomuus, seksikäs pukeutuminen, provokatiivinen tanssi sekä aistillinen innostus antavat ristiriitaisia viestejä. Myös kokemus seksuaalisen energian luonnin ja seksuaalissävytteisen esiintymisen hankaluudesta on aiheuttanut ongelmia joillain festivaalikävijöillä. Hankalia tilanteita on pyritty ratkomaan esimerkiksi keskustelun, ohjeistusten ja epäseksuaalisten tilojen rakentamisen avulla. (Pike 2001, 205–209.)

4 METODOLOGISEN VIITEKEHYKSEN JA AINEISTON ESITTELY

4.1 Teoreettinen viitekehys

Seksuaalisuuden tutkimuksessa on ollut useita teoreettisia vaiheita 1800-luvulla syntynyt

seksuaalitiede eli seksologia keskittyi lähinnä kuvaamaan seksuaalisuutta ja etsimään ”normaaliutta”. 1900-luvulla teorioita muodostettiin muun muassa psykoanalyysin keinoin vieteistä, seksuaalidiskursseihin liittyvästä vallankäytöstä sekä kulttuurisesti rakentuneesta sukupuolesta ja seksuaalisuudesta. (Karkulehto 2006.) Median suhdetta seksiin tutkineen Sanna Karkulehdon mukaan tämänhetkiseen seksuaalisuuden tutkimukseen kuuluu useiden eri teorioiden yhdistäminen. Hänen mukaansa seksuaalisuutta ja sukupuolta tutkiessa ei ole mielekästä erotella materiaalista, ruumiillista, sosiaalista, psyykkistä, diskursiivista ja performatiivista ulottuvuutta toisistaan, vaikka juuri näin seksuaalisuuden tutkimuksen historiassa on tehty. Nämä kaikki ja moni muu ulottuvuus on osa sukupuolta ja seksuaalisuutta sekä monimutkaista ja jatkuvasti muuttuvaa identiteettiprosessia. Sukupuolen ja seksuaalisuuden muodostumiseen vaikuttavat myös monet muut kategoriat, kuten etnisyys, sukupolvi, maantieteellinen alue sekä uskonto. Nykyään seksuaalisuus nähdään aiempaa moniulotteisempana, joten käyttöön ovat tulleet erilaiset teoriahybridit. (Karkulehto 2006, 69–70.)

Pro graduni pohjana on näkemys teoriahybridien mielekkyydestä ja yksinkertaistettujen seksuaalisuusmääritelmien tarpeettomuudesta tutkimuksessa. Tarkoitukseni ei ole pyrkiä asettamaan haastattelemieni naisten seksuaalisuutta osaksi mitään yksittäistä seksuaalisuuden aspektia, kuten omaksi diskurssikseen tai pelkkään ruumiillisuuteen tai uskonnollisuuteen kuuluvaksi. Tavoitteenani on antaa haastateltavien oman äänen kuulua mahdollisimman paljon ilman että asettaisin heidän kokemustaan seksuaalisuudestaan asiaa yksinkertaistaviin teoreettisiin muotteihin. Teoreettinen viitekehykseni toimii työkaluna seksuaalisuuskäsityksen jaottelussa eri aihepiireihin, sekä keinona verrata suomalaisten uuspakananaisten käsitystä seksuaalisuudesta akateemisen kirjallisuuden näkemyksiin uuspakanoiden ja uuspakanauuskontojen seksuaalisuudesta.

Olen rakentanut teoreettinen viitekehykseni uuspakanuutta käsittelevästä tutkimuskirjallisuudesta. Viitekehys on ohjannut aineiston hankintaa, analyysin tekoa ja analyysitulosten tarkastelua. Viitekehykseen kuuluu seksin ja seksuaalisuuden näkeminen luonnollisena ja positiivisena osana elämää, seksuaalisuuden kokeminen osana uskonnollisuutta sekä seksuaalikäsitysten kokeminen valtakulttuurista erottavana tekijänä. Analyysissäni pohdin, millaisessa asemassa seksuaalisuus ja seksi ovat haastateltujen uuspakananaisten elämässä ja onko aineistosta löydettävissä aihepiirit, jotka esiintyvät teoreettisessa viitekehyksessä. Tutkimukseni on aineiston hankinnasta lähtien pohjannut teoreettiseen viitekehykseen ja teoria on ollut mukana myös analyysissä sen alusta alkaen, joten muodoltaan kyseessä on teorialähtöinen tutkimus. Palaan teorialähtöisyyteen tarkemmin aineiston käsittelymenetelmän esittelyn yhteydessä.

Lähdin tutkimaan aiheitani oletuksesta, jonka mukaan uuspakanuutta esittelevissä teksteissä kuvatut suhtautumiset seksuaalisuuteen ja seksiin pitävät paikkansa, vaikkei uuspakanoiden käsitys seksuaalisuudesta ja erityisesti seksistä olekaan vielä kovin laajasti tutkittu aihe. Valtaosassa uuspakanuutta käsittelevää tutkimusta tutkimuskohteena ovat muut kuin suomalaiset uuspakanat, joten suomalaisten uuspakananaisten suhtautumisen seksiin ja seksuaalisuuteen ei voi olettaa olevan täysin samanlainen kuin tutkimuskirjallisuudessa. Huomioon on nimittäin otettava esimerkiksi erot uuspakanuuden muodostumisessa eri maissa sekä ympäristön vaikutukset käsitykseen seksuaalisuudesta. Tutkimuksen puutteesta johtuen tavoitteenani on ensisijaisesti kartoittaa haastateltavien näkemyksiä seksuaalisuuteen liittyen, joten teoreettisen viitekehyksen on oltava melko avoin, jotta erilaiset näkökulmat pääsevät asianmukaisesti esille. Kirjallisuudessa esiintyvien uuspakanoiden seksuaalikäsitysten kuvaamisessa ei keskitytä pelkästään uskonnollisuuteen liittyvään seksuaalisuuteen vaan myös yleisiin elämänsenteisiin. Kuvaankin myös omassa aineistossani esiin tulevia asenteita seksuaalisuuteen liittyen myös silloin, kun puheen keskiössä ei ole seksuaalisuuden lisäksi myös itse uuspakanuus.

Kirjallisuuteen pohjaavan teoreettisen viitekehykseni kolme teemaa sisältävät seuraavia aihepiirejä:

1) Seksuaalisuus luonnollisena ja myönteisenä osana elämää. Uuspakanuutta määrittelevässä sekä uuspakanauskontojen yleispiirteitä kuvaavassa kirjallisuudessa otetaan yleensä esiin uuspakanoiden luonnollinen suhtautuminen seksiin ja seksuaalisuuteen (esim. Magliocco 2012). Erityisen hyvin tämänkaltaisen suhtautuminen seksuaalisuuteen näkyy feministisesti painottuneessa uuspakanuudessa, kuten jumalataruskonnossa, mutta yleensä jonkinlainen maininta asiasta on myös uuspakanuuden yleisesityksissä. Uuspakanuudessa suhtaudutaan yleensä positiivisesti erilaisiin sukupuolen ja seksuaalisuuden ilmaisuihin sekä LGBTIQ-vähemmistöihin. Myös kehon arvostus ja naiseuden kunnioitus korostuvat uuspakanuuden kuvauksissa.

2) Seksuaalisuus osana uuspakanuutta. Uuspakanauskontojen seksuaalinen ulottuvuus näkyy hyvin esimerkiksi gardnerlaisen wiccan Great Rite -rituaalissa. Seksi ja seksuaalisuus ovat oleellisia muissakin uuspakanauskonnoissa. Esimerkiksi vuodenkiertoon kuuluvan beltainen koetaan olevan seksuaaliluonteinen juhla ja monissa uuspakanauskonnoissa keskiössä olevaan jumalattareen liitetään monia seksuaalisuuden alueeseen kuuluvia piirteitä. Myös parantamiseen liittyvät rituaalit keskittyvät usein seksuaalisuuteen. Tämän lisäksi joissain uuspakanuutta koskevissa tutkimuksissa kuvaillaan rituaaleja, joiden keskeisenä aihepiirinä on seksuaalisuus (ks. Ezzy 2014).

3) Seksuaalikäsitykset valtakulttuurista erottavana tekijänä. Uuspakanuuden käsitys seksistä ja

seksuaalisuudesta sekä sukupuolisen ja seksuaalisen moninaisuuden hyväksyntä ovat syitä, joiden vuoksi uuspakanuuteen hakeudutaan syrjivämpiä tulkintoja omaavista uskonnoista. Muista uskonnoista poikkeavan sukupuoli- ja seksuaalisuuskäsityksen muodostaminen on ollut osa uuspakanauskontojen kehittymisen historiaa erityisesti feministisessä uuspakanuudessa.

Kahta ensimmäistä teemaa lähestyn analyysissäni aiemman tutkimuksen sekä esimerkkinä toimivan Starhawkin *The Spiral Dance* -teoksen avulla. Kolmannen teeman käsittelyssä korostuvat voimakkaammin haastateltavien omat näkemykset ja kokemukset johtuen jokaisen haastateltavan henkilökohtaisen historian ja ympäristön yksilöllisyydestä. Näiden kolmen teeman lisäksi käyn analyysin alussa läpi haastateltavien taustatietoja sekä sitä, millaista uskonnollisuus on heidän elämässään tänä päivänä, ja vertaan näitä tietoja aiempaan tutkimukseen.

4.2 Tutkimusmenetelmät

4.2.1 Teemahaastattelu aineistonhankintamenetelmänä

Uskontoon liittyvä ajattelu ja käytänteet ovat usein jo yksilön tasolla monimuotoisia, minkä lisäksi niissä on monia eroavaisuuksia eri ihmisten välillä. Laadullinen haastattelututkimus on hyvä keino hankkia näistä aiheista tietoa, sillä se antaa uskonnonharjoittajille itselleen mahdollisuuden kertoa omat näkemyksensä ja kokemuksensa, jolloin aineistosta muodostuu parhaimmillaan moniulotteinen ja vivahteikas. (Davidsson Bremborg 2011, 310.) Laadullisessa tutkimuksessa päämääränä on saada kuvattua uutta ilmiötä mahdollisimman monesta näkökulmasta. Haastateltavien lukumäärä ei ole keskiössä kuten määrällisessä tutkimuksessa, jossa tavoitteena on vetää johtopäätöksiä tai tehdä yleistyksiä suuresta joukosta tai tietyistä ihmisryhmästä. Mikäli tutkimuksen tavoitteena on muodostaa uusi teoria, on myös laadullisessa tutkimuksessa haastateltavien lukumäärän oltava tarpeeksi suuri, jotta saavutetaan saturaatiopiste. Saturaatiopisteen saavuttamisen jälkeen uudet haastateltavat eivät enää lisää uuden tiedon määrää. (Davidsson Bremborg 2011, 313–314.) Oma tavoitteeni on saada kartoitettua tuntematonta kenttää, jolloin tärkeinä on mahdollisimman syvällinen perehtyminen aihepiiriin. Haastateltavien lukumäärän on oltava tällaisessa tutkimuksessa melko pieni, jotta aineistoa on mahdollista tarkastella mahdollisimman monipuolisesti ja tarkasti (ks. Hirsjärvi & Hurme 2008, 58–59).

Haastattelututkimusten eri muotoja voi määritellä esimerkiksi niiden strukturoinnin asteen perusteella. Tällöin toisessa ääripäässä on täysin strukturoitu ja standardoitu lomakehaastattelu ja toisessa strukturoimaton, avoin haastattelu. Näiden välimaastoon jää puolistrukturoitu haastattelu. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 43–44.) Strukturoinnin aste vaikuttaa muun muassa siihen, kuinka paljon haastattelija itse näkyy haastattelussa. Esimerkiksi voimakkaammin strukturoidussa haastattelussa tulee selkeämmin ilmi, mitkä aihepiirit ja asiat haastattelijaa itseään kiinnostavat, jolloin keskustelun vapaamuotoisuus ja haastateltavan omat näkökulmat saattavat olla saadussa aineistossa vähäisiä. (Davidsson Bremborg 2011, 311.)

Valitsin haastattelumuodoksi teemahaastattelun, joka on yksi puolistrukturoitujen haastattelujen muodoista. Puolistrukturoidulle haastattelulle ominaista on se, että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, mutta yksittäiset haastattelut saattavat poiketa toisistaan. Teemahaastattelussa haastattelu etenee nimensä mukaisesti eri teemojen perusteella sen sijaan, että keskittyminen olisi yksittäisissä, tietyssä järjestyksessä esitettävissä kysymyksissä. Teemahaastattelu mahdollistaa haastateltavien äänen kuulumisen, mutta samalla auttaa haastatteluja pysymään samoissa aihepiireissä jokaisessa haastattelussa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48.) Teemahaastattelu sopii omaan aineistonhankintaan, sillä tutkimastani aiheesta on olemassa jonkin verran taustatietoja, mutta paljon on myös selvittämättä, jolloin haastateltavien omien näkökulmien ja kokemusten esiintulo on erityisen tärkeää.

Hankin haastateltavat lähettämällä haastattelukutsun (liite 1) kahden eri uuspakanajärjestön, Pakanaverkko ry:n sekä Lehto – Suomen Luonnonuskontojen yhdistys ry:n tiedottajille lokakuussa 2017. Tämän lisäksi kutsua jaettiin eri ihmisten toimesta heidän henkilökohtaisilla Facebook-sivuillaan. Lehdon puheenjohtajan toiveesta julkaisin haastattelukutsun itse heidän sivuillaan. Pakanaverkosta en saanut ikinä vastausta, mutta kutsu julkaistiin heidänkin Facebook-sivuillaan erään tuntemani Pakanaverkon jäsenen toimesta pian julkaisupyynnön lähettämisen jälkeen.

Haastatteluun ilmoittautui viisi naista, joista yksi jättäytyi tutkimuksesta pois, sillä kasvokkain tehtävä haastattelu ei ollut mahdollinen pitkän välimatkan takia, eikä hän halunnut tehdä haastattelua videopuhelun välityksellä. Haastatteluja on siis yhteensä neljä. Haastattelukutsussa ei ole määritelmää uuspakanuudelle, joten varmistin vielä ennen haastattelun sopimista, että haastatteluun ilmoittautunut harjoittaa joko tietyistä perinteistä, kuten wiccasta nousevaa uskonnollisuutta tai kuuluu maailmankuvaltaan uuspakanuuden kenttään esimerkiksi luontosuhteen tai esikristillisten uskontojen kunnioituksen kautta. Koin tärkeimmäksi, että haastateltava itse

määrittelee itsensä uuspakanaksi.

Kaikki haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluina. Yksi haastatteluista sijoittui haastateltavan kotiin, kaksi tapahtui Helsingin yliopiston kirjaston ryhmätyötiloissa ja yksi tehtiin videopuhelun välityksellä. Kiinnitin haastattelupaikan valinnassa huomiota siihen, että paikka mahdollistaa keskustelun siten, etteivät ulkopuoliset pääse kuulemaan sitä, jolloin syntyy tila luottamukselliselle keskustelulle. Varmistin myös haastateltavilta, että valittu tila sopii heille. Haastattelujen pituus vaihtelee noin puolesta tunnista reiluun kahteen tuntiin. Tallensin kaikki haastattelut ääninauhurilla haastateltavien suostumuksella. Haastattelujen aluksi pyysin haastateltavia kertomaan muutamia perustietoja itsestään, kuten iän ja kotipaikkakunnan, minkä lisäksi varmistin, oliko haastateltavalla kommentoitavaa sukupuolen määrittelyyn naiseksi. Tämän jälkeen käsittelimme haastateltavan uskonnollisen taustan sekä nykyisen uskonnollisuuden, mistä siirryimme kolmeen varsinaiseen teemaan, joiden perusteella olen muodostanut myös teoreettisen viitekehyksen.

Muotoilin teemat haastatteluun seuraavasti: 1) millainen asema seksillä ja seksuaalisuudella on haastateltavan omassa elämässä 2) millaisessa asemassa uskonto ja seksi ovat suhteessa toisiinsa haastateltavan omassa elämässä 3) näkemykset uskonnon ja seksin suhteesta haastateltavan omassa ympäristössä/yhteisössä/kulttuurissa. Pyrin pitämään teemat mahdollisimman avoimina, jotta haastateltava voi kertoa vapaasti omat näkökulmansa ja kokemuksensa aiheeseen liittyen ilman, että käyttämäni tutkimuskirjallisuus vaikuttaisi näihin näkemyksiin. Esittelin haastateltavalle aina uuteen teemaan siirryttäessä teeman pääpiirteet, ja mikäli haastateltavalle oli helpompi aloittaa vastaaminen apukysymysten avulla, esitin jonkin kysymyksistä, joihin halusin saada vastauksen. Muuten annoin haastateltavien puhua vapaasti kustakin teemasta heille itselleen tärkeistä näkökulmista käsin esittäen itse tarkentavia kysymyksiä. Teeman käsittelyn lopuksi varmistin vielä saaneeni vastaukset tiettyihin aiheisiin. Listaus teemoista ja apukysymyksistä löytyy liitteistä (liite 2). Litteroitua haastattelumateriaalia, josta on poistettu sanojen toistot ja täytesanat tekstin selkeyttämiseksi, on noin 33 sivua (riviväli 1, kirjasin Times New Roman, kirjasinkoko 12).

4.2.2 Lähdekritiikki

Hankin haastateltavat melko lyhyellä aikataululla: aikaa ilmoittautua haastateltavaksi oli alun perin noin viikko, mutta pidensin aikaa vielä toisella viikolla, jotta ehdin julkaista kutsun myös Lehdon

sivuilla. Gradunteon tiiviistä aikataulusta johtuen hyödynsin vain Facebookia haastattelukutsun levittämiseen, enkä julkaissut kutsua esimerkiksi Lehdon Seita-lehdessä, vaikka järjestön puheenjohtaja tätä ystävällisesti ehdottikin. Kaikkien uuspakanoiden ei voi olettaa olevan Facebookissa tai seuraavan Pakanaverkon tai Lehdon Facebook-sivuja aktiivisesti, mikä on varmasti vaikuttanut siihen, keitä haastateltaviksi on ilmoittautunut. Tarkoituksenani ei kuitenkaan ollut saada suurta ja Suomen uuspakanakentän näkökulmasta kattavaa määrää haastateltavia, joten saatuani tutkimukseni tavoitetta ajatellen sopivan määrän haastateltavia, en kokenut tarvetta levittää kutsua laajemmin.

Aiheesta johtuen haastatelluiksi valikoitui välttämättä ihmisiä, joilla on valmiuksia puhua omasta seksuaalisuudestaan. Toisin sanoen ihmisiä, joilla on kokemus siitä, että aihe ei ole kiellettyjen listalla, jotka ovat itse joskus pohtineet seksuaalisuutta ja uskontoa ja jotka kokevat haastattelutilanteen tarpeeksi turvalliseksi, jotta näin henkilökohtaisesta asiasta voi puhua tuntemattoman kanssa. En usko, että ennakoasetelma olisi ollut vältettävissä, sillä tutkimuseettisesti on väärin olla kertomatta haastattelun varsinaista aihetta etukäteen etenkin, kun kyse on henkilökohtaisesta ja monille arasta aihepiiristä.

Uskonnon käsite oli haastatteluissa hankala, sillä kaikki eivät kokeneet sen kuvaavan parhaiten maailmankuvaansa ja tapaansa elää. Kaikissa haastatteluissa uskonto kuitenkin hyväksyttiin työkaluna toimivaksi käsitteeksi paremman käsitteen puutteessa. Tästä johtuen käytän käsitettä myös analyysissäni, paitsi tilanteissa, joissa haastateltava on itse puhunut esimerkiksi maailmankuvasta.

Yksi haastattelutilanteiden suurimmista haasteista näkyi viimeisessä haastattelussa, joka oli tarkoitus tehdä Skypen kautta. Valitettavasti yhteys pätki haastattelun alusta lähtien, jolloin jouduimme keskeyttämään hetkeksi ja siirtymään WhatsApp -videopuheluun. Haastateltava vaikutti kuitenkin toipuvan tauosta hyvin ja pystyi jatkamaan samasta aihepiiristä, johon keskustelu oli jäänyt. Toisessa yliopiston kirjaston tiloissa tehdyssä haastattelussa tuli keskeytys ulkopuolisen koputtaessa ovelle ja pyytäessä käyttämästämme tilasta tuolia, mutta tämä ei tuntunut vaikuttavan haastateltavan keskittymiseen. Näitä ongelmia lukuun ottamatta haastattelutilanteet sujuivat välikohtauksitta.

4.2.3 Teorialähtöinen sisällönanalyysi aineiston käsittelymenetelmänä

Olen käsitellyt haastatteluaineiston sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysin tavoitteena on löytää tekstistä merkityksiä ja luoda tiivistetty kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Analyysissä sisällönanalyysi toimii aineiston järjestelykeinona, minkä jälkeen varsinaiset päätelmät voidaan tehdä teorian avulla. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103–104.) Tutkimukseni on teorialähtöinen, sillä jo haastatteluja tehdessäni minulla oli käytössä aiempaan tutkimukseen perustuva teoreettinen viitekehys, johon haastattelujen teemat pohjasivat. Teorialähtöinen analyysi nojaa tiettyyn teorian, malliin tai auktoriteetin esittämään ajatteluun, jolloin tutkittava ilmiö määritellään jonkin jo tunnetun mukaisesti. Aineiston hankinta, analyysi ja raportointi ovat kaikki teoriaan sidottuja. Päättelymuoto on deduktiivinen, jolloin pyrkimyksenä on jo olemassa olevan teorian testaaminen uudessa tilanteessa, eli päättelyketju lähtee yleistyksestä kohti yksittäistä tapausta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–99.) Haastattelujeni teemat ovat perustuneet teoreettiseen viitekehukseeni, analyysissä olen verrannut aineistoa jatkuvasti viitekehukseen ja raportoinnissa aineiston kuvailu on yhdistetty teoriaan.

Käyttämäni aineiston analysointikeino mukailee Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Aluksi olen litteroinut haastattelutallenteet sanatarkasti. Tämän jälkeen olen etsinyt aineistosta teoreettiseen viitekehukseeni kuuluvat ilmaukset ja pelkistänyt ne yksinkertaistettuun muotoon, joka on kuitenkin sisältänyt ilmaisun oleelliset seikat. Olen ryhmitellyt pelkistetyt ilmaukset ensin alaluokkiin. Tästä ryhmittely on jatkunut yläluokkiin, yläkäsitteisiin ja lopuksi kokoaviin käsitteisiin, jotka ovat olleet käytännössä samat kuin teoreettisen viitekehysten kolme teemaa. Olen verrannut koko ryhmittelyn ajan aineistoa viitekehukseeni, mutta nimennyt eri luokat aineistosta nousseilla nimillä, jotta haastateltavien näkemykset olisivat mahdollisimman vahvasti analyysissä mukana ja jotta myös teoriasta poikkeavat äänet pääsevät varmasti kuuluviin. Vastakkaisetkin näkemykset ovat kuitenkin osa teemoja ja niiden esiintuominen on tärkeää, jotta aineistoa voi verrata viitekehukseen myös niiden sisältämien erojen kautta. (Ks. sisällönanalyysin teosta Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–124.)

Pelkistettyjä eli analysoitavia ilmauksia kertyi yhteensä 309, joista muodostin 201 alaluokkaa, joista 62 yläluokkaa ja joista 17 yläkäsitettä. Yläkäsitteistä muodostin kolme kokoavaa käsitettä, joka nimesin aineiston pohjalta seuraavasti: suhde seksuaalisuuteen, seksuaalisuus osana uuspakanuutta sekä valtakulttuuri, yhteiskunta ja seksuaalisuus. Nämä vastaavat aiemmin mainittuja teoreettisia

käsitteitä, mutta niistä puuttuvat määrittelevät termit, kuten positiivinen suhde seksuaalisuuteen, mikä antaa myös vastakkaisille näkemyksille mahdollisuuden päästä esiin analyysissä. Olen nimennyt analyysiluvut aineistosta nousseiden kokoavien käsitteiden mukaan.

Taulukossa on kahden pelkistetyn ilmauksen pohjalta kerrottuna esimerkki analyysin etenemisestä. Taulukkoa luetaan vasemmalta oikealle. Molemmat yläkäsitteistä menevät saman kokoavan käsitteen alle.

Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Yläkäsite	Kokoava käsite
seksistä saa voimaa, jota voi hyödyntää loitsuissa	seksistä saa voimaa loitsuihin	rituaalit ja seksuaalisuus ovat liittyneet omassa elämässä yhteen	uskonto ja seksi liittyvät yhteen	
				seksuaalisuus osana uuspakanuutta
pakanuuden kautta seksuaalisuuteen tullut vapautta	pakanuus vapauttanut seksuaalisuutta	pakanuus on vaikuttanut seksuaalisuuteen positiivisesti	pakanuuden suhde seksiin ja sukupuoleen on positiivinen	

Taulukko, analyysin eteneminen

Haastatteluaineistoja voi käsitellä aukikirjoitetussa analyysissä kahdesta eri näkökulmasta: haastateltujen ja teorian kautta. Haastateltavien kautta käsiteltynä haastatellut usein nimetään jollain koodinimellä ja heistä kerrotaan taustatietoja, jolloin analyysi voi myös edetä haastattelu kerrallaan. Toisessa tavassa käsiteltävät teemat tai tutkimuskysymykset analyysin muodostamisen keskiössä. (Davidsson Bremborg 2011, 318.) Olen käyttänyt jälkimmäistä tapaa, sillä tutkimuskysymyksen selvittämisen kannalta oleellisempaa on saada yleiskuva haastateltujen seksuaalikäsityksistä yksittäisten tarinoiden kertomisen sijaan. Tapa mahdollistaa myös haastateltavien anonymiteetin säilyttämisen paremmin. Teoriani pohjana on uuspakanuus yleensä, joten en käsittele aineistoa haastateltavien harjoittamien uskontoperinteiden kautta, elleivät haastateltavat ole erikseen maininneet puhuvansa tietystä perinteestä, kuten wiccasta.

4.2.4 Tutkimusetiikka

Tutkimusaiheen herkkyyden ja henkilökohtaisuuden vuoksi olen kiinnittänyt paljon huomiota tutkimuseettisiin periaatteisiin. Tutkimuksen aihepiiristä johtuen tutkimusaineisto on tuhottu tutkimuksen valmistuttua. Tutkimusta tehdessä olen pyrkinyt mahdollisimman korkeaan laatuun muun muassa tehden analyysin huolella, olemalla tarkka haastateltavien puheiden tulkitsemisessa sekä perehtymällä mahdollisimman laajasti aihepiiriin, josta olen muodostanut teoreettisen viitekehyksen.

Kaikki haastateltavat ovat täysi-ikäisiä. Haastateltaville on selvitetty tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät heti haastattelujen aluksi, jotta heillä on ollut koko haastattelun ajan tiedossa, mistä tutkimuksessa on kyse. Haastateltaville on myös painotettu osallistumisen vapaaehtoisuutta, mikä on tarkoittanut myös mahdollisuutta kieltäytyä vastaamasta kysymyksiin, jotka tuntuvat epämiellyttäviltä. Jokainen haastateltava on kuitenkin ollut halukas keskustelemaan kaikista esitetyistä aiheista. Saatu aineisto on säilytetty tutkimuksen teon ajan huolellisesti niin, ettei ulkopuolisilla ole ollut pääsyä siihen. Koko tutkimuksen ajan pyrkimys on ollut mahdollisimman kattavan anonymiteetin säilyttämiseen. Anonymiteetistä johtuen en ole käsitellyt aineistoja haastateltava kerrallaan, vaan pyrkinyt siihen, ettei kaikkia saatuja tietoja voi yhdistää yksittäiseen haastateltuun. Tästä johtuen en myöskään viittaa yksittäisiin haastateltuihin analyysin aikana. En ole käyttänyt saatuja tietoja muuhun tarkoitukseen kuin kyseessä olevaan tutkimukseen. (Ks. tutkimuksen eettisyydestä Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.)

5 ANALYYSI

5.1 Taustatietoja haastatelluista naisista ja heidän uskonnollisuudestaan

Kaikki haastatellut ovat syntyperäisiä suomalaisia. Heidän ikähaarukkinsa on noin 20-vuotiaasta 40-vuotiaaseen ja heistä kolmella on korkeakouluopintoja. Haastatelluista kristitty tausta on kolmella, joista kaksi on ollut evankelisluterilaisia ja yhdellä koko perheen uskonto on vaihdellut eri

helluntailaisten ja vapaaseurakuntien välillä. Neljännen perhe on ollut uskontokuntiin kuulumaton, mutta hänen lapsuudessaan kansanperinne on näkynyt perheen elämässä muun muassa puheena saunatontuista. Evankelisluterilaisissakaan perheissä uskonto ei ole ollut tärkeässä osassa arkea, vaan se on näkynyt lähinnä tiettyjen juhlien, kuten joulun aikaan.

Jokainen haastateltu on itse kokenut koko elämänsä ajan jonkinlaista vetoa uskonnollisuuteen tai henkisyyteen riippumatta muun perheen uskonnollisuuden tasosta. Kaksi haastatelluista on ollut lapsuudessaan ja osan nuoruuttaan hyvin aktiivisia kristittyjä osallistuen erilaisiin tapahtumiin ja tutustuen tarkasti Raamattuun. Toisella heistä oli jo lapsena kristinuskoon sopimattomia kokemuksia, ajatuksia ja uskomuksia. Kahdelle kristinuskoo ei ole missään vaiheessa elämää tuntunut itselle mielekkäältä uskonnolta, vaan esimerkiksi luonto on ollut tärkeämpi innoittaja uskonnollisessa ajattelussa. Uskonnollisuuden aste on vaihdellut kaikilla haastatelluilla elämän aikana, ja osa on ollut ajanjaksoja kokonaan ilman uskonnollisuutta. Yhdellä haastatelluista on ollut myös omien sanojensa mukaan ”buddhalaisempi vaihe” elämänsä aikana.

Kaikki haastatellut ovat olleet tekemisissä uuspakanuuden kanssa vähintään viisi vuotta yhden haastatellun uuspakanataustan ulottuessa yli kahdenkymmenen vuoden taakse. Vain yksi haastatelluista määrittelee uskonnollisuutensa tietyn uuspakanaperinteen mukaan. Hän harjoittaa wiccaa seuraamatta kuitenkaan mitään tarkemmin määriteltyä wiccaperinnettä. Kahdella haastatellulla maailmankuvassa korostuu erityisesti suomalainen kansanperinne, shamanistiset traditiot ja animismi. Neljäs määrittelee itsensä kyökki- tai puskanoidaksi. Wicca hän ei koe itselleen soveltuvaksi uusnoituuden harjoittamisen muodoksi hierarkiakäsitysten ja wiccan traditioiden kautta määritellyn rituaalielämän takia. Maailmankuvaansa vaikuttaneiksi tekijöiksi haastatellut mainitsevat aiemmin mainittujen perinteiden lisäksi skandinaavisen mytologian, itämaisen lääketieteen, druidismin ja teosofian. Kaikille on tärkeää tehdä uskonnollisesta elämästään omannäköistä ja hyödyntää sellaisia eri uskontoihin liittyviä elementtejä, jotka tuntuvat läheisiltä ja toimivilta juuri itselle. Uuspakanauuskonnoille ominainen eklektisyys ja synkretismi näkyvät aineistossa hyvin vahvasti.

Uskonnonharjoitus on ainakin osittain erilaista kaikilla haastatelluilla. Esiin nostetaan muun muassa päivittäinen rauhoittuminen ja itsetutkiskelu, juhlapyhien ja kuunkierron seuraaminen sekä rituaalityöskentely näihin yhdistettynä, suomalaisten kansanperinteiden harjoitus, kynttilöiden ja suitsukkeiden sytyttäminen rukoukseen yhteydessä, kommunikointi jumalan tai jumalattaren kanssa, luonnossa liikkuminen, rummutus, puhdistautumisrituaalit ja juhliin liittyvät ruokailut. Rituaaleiksi

luokiteltavat käytänteet tulevat esiin jokaisessa haastattelussa. Erityisen korostuneessa asemassa ovat kiitollisuuden kokeminen ja sen ilmaisu sekä yhteys luontoon. Kaksi haastatelluista kertoo rakentaneensa kotiinsa jonkinlaisen alttarin, jolle on aseteltu muun muassa kynttilöitä, suitsukkeita ja itselle tärkeitä esineitä, kuten kuvia.

Kaikilla haastatelluilla uskonnonharjoitus tapahtuu pääsääntöisesti yksin. Vain yksi tapaa vuodenvuorokiertoon liittyvien juhlapyhien aikaan muutamaa samanhenkistä ihmistä rituaalien tekemistä varten. Kaikki ovat kuitenkin löytäneet uuspakanauskontoja harjoittavia ihmisiä internetin kautta tai muuten tuttavapiiristään. Kahdella haastatelluista muihin uuspakanoihin tutustumisen tärkeys korostuu erityisesti uuden oppimisen takia. Toinen kokee epävarmuutta siitä, miten muut harjoittavat esimerkiksi rituaaleja ja toisella on kiinnostusta löytää opettaja–oppilas -suhde. Kaksi mainitsi myös rumpupiirit sekä muut säännölliset tai epäsäännölliset ja vapaamuotoiset uuspakanauskontoja harjoittavien tapaamiset. Festivaalit tai muut suurempien ryhmien tapaamiset eivät tulleet haastatteluissa esiin.

Haastattelemillani naisilla korostuvat uskonnollisuudessa monet samat aiheet kuin uuspakanuutta käsittelevän kirjallisuuden uuspakanoilla. Eklektisyys ja eri uskontojen yhdistäminen omassa maailmakuvassa näkyvät selvästi haastatteluissa. Titus Hjelman jaottelu suomalaista perinnettä ja kansainvälistä uuspakanuutta seuraaviin sopii aineistooni hyvin, mutta hänenkin mainitsemansa eri maiden perinteiden yhdistely tulee esiin omassa aineistossani. Mika Lassanderin uuspakanuuden määritelmässä korostuu luonto yhtenä tärkeimmistä uuspakanauskontoja määrittelevistä tekijöistä ja tämä näkyy myös omassa aineistossani, jossa jokainen haastateltu nostaa esiin luonnon tärkeyden. Myös rituaalit ovat jossain muodossa osa kaikkien haastateltujen elämää. Haastatteluissa näkyy keskittyminen tähän elämään, sillä kukaan ei ota millään tavalla esiin kuolemanjälkeistä. Tosin aihepiirinä seksuaalisuus ei välttämättä houkuttelekaan esiin kuolemaan liittyviä näkemyksiä.

Aineistossani ei kuitenkaan esiinny kaikkia niitä piirteitä, mitä tutkimuskirjallisuudessa liitetään uuspakanoihin. Animistisen maailmankuvan otti esiin tärkeänä maailmaa jäsentävänä tekijänä vain kaksi haastatelluista, vaikka tutkimuskirjallisuuden perusteella animismi on hyvinkin yleistä uuspakanoilla. Vaikka haastatteleman naiset hakevatkin inspiraatiota monista eri lähteistä, eivät scifi- ja fantasiakirjallisuus, psykologia tai akateeminen tutkimus nouse esiin haastateltujen maailmankuvaan erityisen paljon vaikuttavina tekijöinä, toisin kuin aiempien tutkimusten uuspakanoilla. Yksikään haastatelluista ei harjoita huumoriin tai satiiriin pohjaavaa uususkonnollisuuden muotoa, kuten diskordianismia.

5.2 Suhde seksuaalisuuteen

Haastatteleman uuspakanaiset kertovat, että heidän elämässään seksi ei ole tabu tai muutenkaan kiellettyjen listalla oleva asia. Seksiin ei liitetä mitään negatiivisia konnotaatioita, vaan heillä kaikilla on haastattelujen perusteella ”arkinen ja iloinen suhtautuminen seksuaalisuuteen osana elämää”, kuten yksi haastatelluista suhtautumistaan kuvailee. Tämä sopii uuspakanuuden yleispiirteitä kuvaavan kirjallisuuden näkemykseen uuspakanoiden luonnollisesta suhtautumisesta seksuaalisuuteen ja seksiin.

Kirjallisuudessa korostetaan usein etenkin feministiseen uuspakanuuteen liittyen seksin tärkeyttä. Tämä korostuu myös jokaisessa haastattelussa. Kaksi haastateltua määrittelee seksin perustarpeeksi ja sitä kautta tärkeäksi. Toinen kuvaa asiaa seuraavasti: ”Se [seksi] on tärkeää samalla tavalla kuin muut ihmisen perustarpeet on tärkeitä. Läheisyys ja ruoka ja perhe on tärkeitä, se on yksi näistä asioista mulle.” Seksi ei kuitenkaan ole erään haastatellun mukaan jatkuvasti mielessä ja se saattaa myös joskus unohtua. Minkäänlaista pakkoa esimerkiksi seksin säännöllisyyteen ei siis vaikuta haastattelun perusteella olevan. Toisen haastatellun mukaan seksiin ei aina tarvitse jaksaa panostaa yhtä paljon, vaikka seksi tärkeää onkin.

Kolmella haastatelluista seksuaalisuus ja kokemus naiseudesta sukupuolena ovat kytköksissä toisiinsa. Heidän mukaansa ulkonäön, kuten tietynlaisen pukeutumisen ja meikkaamisen kautta voi ilmentää omaa feminiinistä seksuaalisuuttaan. Kahden haastatellun mukaan naiseuden ja seksuaalisuuden suhde kulkee myös toiseen suuntaan, eli myös seksuaalisuuden kautta voi ilmentää omaa naiseuttaan. Toisen heistä kertoo, että sen lisäksi, että seksi vahvistaa hänellä omaa naisellisuuden kokemusta, se myös lisää läsnäoloa omassa kehossa. Haastattelussa ei kuitenkaan tule ilmi kirjallisuudessa esiintyvää naiskehon nostoa uskonnollisen elämän keskiöön tai naiskeholle spesifien piirteiden, kuten kuukautisten ja synnytyksen korostusta uskonnollisesti merkittävänä.

Parisuhteeseen sisältyvän seksin merkitys korostuu jokaisessa haastattelussa. Seksiä ei voi heidän mukaansa harrastaa kenen kanssa tahansa, joten oikean seksikumppanin valinta on tärkeää. Osa haastatelluista myös kokee, ettei seksiä voi harrastaa ilman romanttista ihastusta seksikumppaniin. Seksin kuvataan olevan yhteys toiseen, joten seksi parantaa parisuhteen kommunikaatiota ja näin ollen myös laatua: ”Se on nautintoa, se on yhteistä aikaa, se on toiseen tutustumista. Se on

kommunikaatiota sen lisäksi, että se on fyysistä.” Seksin koetaan myös lähentävän henkisesti: ”Mä koen, että siinä antaudutaan toiselle ja näytetään se haavoittuvuus. Sitten on mahdollisuus myös nähdä toinen kokonaisuudessaan.” Juuri haavoittuvuus ja avoimuus ovat tekijöitä, joiden takia kumppaninvalinta on tärkeää ja haastatelluilla seksi liittyykin pääsääntöisesti vain parisuhteeseen.

Uuspakanuuden kerrotaan olevan yksi parisuhteessa harrastettavaan seksiin vaikuttaneista tekijöistä: ”– – enemmän parisuhteessa kahden ihmisen yhteen liittämistä, henkistä.” Wicca harjoittava haastateltu korostaa, miten wiccan säännöt vaikuttavat seksuaaliseen käyttäytymiseen:

Seksuaalisuuden toteuttamisessa noudatan tosi tarkkaan sitä pääsääntöä mikä wicassa on, että älä vahingoita toista, se on ehkä mulle tärkein. – – teen just silleen, että mikä itsestä tuntuu hyvältä, mikä toisesta tuntuu hyvältä ja just sen mukaan, etten vahingoita ketään.

Kontrolloimaton seksikäyttäytyminen ei kuulu haastateltujen elämään, mikä sopii myös kirjallisuuden kuvauksiin uuspakanoiden suhteesta seksiin. Parisuhteessa tapahtuvan seksin tärkeys sen sijaan korostuu hyvin eri tavalla kuin kirjallisuudessa, jossa parisuhteeseen kuuluva seksi tulee esiin lähinnä kuvailtaessa rituaaliin kuuluvan seksimagiaa, jota harjoittavat ovat pääsääntöisesti parisuhteessa keskenään olevia henkilöitä. Muuten kirjallisuudessa korostuu lähinnä seksikumppanin valinnan vapaus, kunhan kyseessä ovat suostuvat aikuiset. Romanttista ihastumista korostaneet haastatellutkin kertovat ihastuksen olevan tarpeellista nimenomaan itselleen, mutta eivät asettaneet sitä yleiseksi seksuaalisen kanssakäymisen vaateeksi kaikille muille. Parisuhteen korostuminen onkin haastateltujen itselleen soveltuvien rajoitusten asettamista, eikä yleisten, kaikille sopivien ohjenuorien määrittelyä. Muiden ihmisten mahdollisesti vapaampia suhteita ei kukaan haastatelluista ottanut esiin positiivisessa tai negatiivisessa mielessä.

Kaikkien haastateltujen nykyinen suhde seksuaalisuuteen ja seksiin on hyvä ja positiivinen. Näin ei kuitenkaan ole ollut kaikilla varsinkaan ennen uuspakanuuden löytämistä, vaan suhtautumisessa on ollut erilaisia hankaluuksia ja haasteita. Yhdelle haastatellulle käsitys seksuaalisuudesta ja sukupuolesta on ollut koko elämän ajan hyvin vaihteleva. Vaihtelevuuteen on vaikuttanut esimerkiksi murrosikä, jolloin kehon muuttuminen naisellisemmaksi on tuntunut haastavalta. Tämä on herättänyt myös halun olla vastakkaista sukupuolta:

Mä oon aina ollut ihan selkeästi tyttö, mutta mä oon kuvitellut, että jos mä oisin poika, niin mä pärjäisin maailmassa paremmin. – – mulle on tullut semmoinen länsimainen kuva jostain, että mies on kuitenkin parempi.

Ajattelumalliin on kuulunut hänellä myös naisen velvollisuus harrastaa seksiä, vaikka hän itse olisi mieluummin vältellyt koko asiaa nuoruudessaan. Toiselle haastatelluista on ollut vaikeaa hyväksyä

oma homoseksuaalisuutensa, mikä on tehnyt seksuaalisuudesta kokonaisuudessaan hävettävän asian. Oman seksuaalisen suuntautumisen hyväksyntään meni hänellä vielä pitkään uuspakanuuden löytämisen jälkeenkin.

Yksi haastatelluista kertoo seksuaalisuuteen kohdistuneiden traumojen vaikuttaneen voimakkaasti hänen näkemyksiinsä seksuaalisuudesta ja sukupuolesta. Hän on kokenut jo teini-ikäisenä ensimmäiset seksiin pakottamiset ja alistamiset ja nuorena aikuisena hänet on raiskattu. Tämä kaikki on vaikuttanut pitkään hänen mielikuvaansa siitä, millaiset valta-asetelmat parisuhteessa on ja mitkä oikeudet kuuluvat hänelle itselleen seksiin liittyen. Varhaisimmat pakottamiset hän on tapahtuneen jälkeen jopa kääntänyt luonnolliseksi tavaksi olla muiden kanssa:

– – käänsin sen [pakottamisen] normaaliksi ja ei se sitten tuntunut enää mitenkään pahalta. Vasta vuosia myöhemmin mä tajusin, kuinka paljon se oli vaikuttanut mun näkemykseen itsestäni naisena ja suhteessa miehiin.

Erinäisistä haasteista kärsineet ovat kuitenkin kokeneet saaneensa apua uuspakanallisen maailmankuvan kautta. Käsittelen aihetta myöhemmin analyysissä.

5.2.1 Uuspakanuuden vaikutus seksuaalisuuteen

Uuspakanauuskontojen positiivinen suhde seksuaalisuuteen korostuu yhtenä uuspakanuuden vetotekijänä kolmessa haastattelussa. Yksi haastatelluista kuvailee, kuinka uuspakanauuskontojen löytäminen oli seksuaalisuuden kannalta ilahduttavaa. Seksuaalisuuteen liittyvät käsitykset esitellään myös tutkimuskirjallisuudessa yhtenä tekijöistä, joiden takia uuspakanauskonnot tuntuvat harjoittajilleen sopivilta, ja syyksi hakeutua uuspakanuuden pariin. Yksi haastatelluista kuitenkin kokee, etteivät hänen uuspakanuutta edeltäneet käsitykset seksuaalisuudesta ole vaikuttaneet siihen, minkälaisen uskonnon piiriin hän on hakeutunut. Pikemminkin uskomusmaailma on muokannut omaa käsitystä seksuaalisuudesta ja sen toteuttamisesta.

Kolme haastatelluista kertoo, miten nimenomaan uuspakanuus on vaikuttanut seksin kokemiseen moniulotteisempana kuin pelkkänä fyysisenä aktina. Uuspakanuus on tehnyt seksuaalisuudesta esimerkiksi pyhempää ja kokonaisvaltaisempaa sekä vaikuttanut seksuaalisuuteen liittyen muutenkin positiivisesti. Haastatellut liittävät muutokset nimenomaan uuspakanuuteen, sillä suhde seksuaalisuuteen on ollut erilainen muita uskontoja harjoitettaessa ja aikoina, jolloin uskonnollisuus

ei ole ollut aktiivinen osa elämää. Neljännen haastattelun kohdalla uuspakanuuden vaikutus seksuaalisuuteen ei tullut haastattelujen aikana esiin muuten kuin kokemuksena siitä, että pakanauskontojen löytäminen on ilahduttanut ja antanut tilan ”hengittää”. Kaikkien kokemus uuspakanuuteen kuuluvasta seksuaalikäsityksestä on siis positiivinen, mikä vastaa tutkimuskirjallisuuden kuvauksia aiheesta. Osalla uuspakanuus on vaikuttanut seksuaalisuuteen suhtautumiseen ja yhdellä uuspakanuuden käsitykset ovat sopineet omiin, jo aiemmin muodostuneisiin näkemyksiin seksuaalisuudesta.

Uuspakanuus on vaikuttanut seksuaalisuuteen ja seksiin liittyvien häpeän ja pelon tuntemusten poistumiseen yhdellä haastatelluista: ”– – mun ei oo tarvinnut pelätä mun seksuaalisuutta ja mä voin oikeesti myös harrastaa seksiä, niin kuin monet muutkin ihmiset. – – Mä koen, että mä oon saanut siitä vapauden.” Samankaltainen ajatus vapaudesta näkyy toisen haastattelun mukaan myös Facebookissa olevissa pakanaryhmissä, joissa suhtautuminen seksuaalisuuteen on hänen mukaansa vapaata ja positiivista. Yhden haastattelun mukaan myös uuspakanoiden itsensä tuottamassa kirjallisuudessa seksiin suhtaudutaan luonnollisena ja positiivisena asiana. Sama suhtautuminen näkyy esimerkkinä käyttämäni Starhawkin teoksessa, jossa korostetaan ihmiskehon ja seksuaalisuuden puhtautta ja synnittömyyttä.

Yksi haastatelluista nostaa esiin, miten tärkeää hänelle on uuspakanaukuntojen rento suhtautuminen seksiin ”Se [seksi] ei oo mikään maailmankaatojuttu eikä myöskään maailman isoin juttu.” Toiselle haastatelluista uuspakanaukonnoissa on tärkeää se, miten normaaliksi osaksi elämää seksuaalisuus koetaan, eikä ”asiassa ole mitään ihmeellistä”. Kaikki haastatellut korostavat, miten uuspakanuuden ei koeta rajoittavan omaan seksuaalisuutta millään tavalla eikä omasta uskonnosta koeta tulevan mitään negatiivista puolta omaan seksuaalisuuteen.

Ulkopuolisen uskonnollisen auktoriteetin puute uuspakanuudessa korostuu kaikissa haastatteluissa positiivisena asiana. Tärkeäksi koetaan, että omassa uskonnonharjoituksessa kukaan ei tule tuomitsemaan seksuaalisuuteen liittyvissä aihepiireissä tai ominaisuuksien perusteella. Yhdellä haastatellulla seksuaalisuuden vapautuminen liittyy uuspakanallisen uskonnon harjoittamisen aloittamiseen: ”alun alkaen se [uuspakanuuden harjoittaminen] vapautti sen, et hei, mikään partaheebo tuolla ei vaadikaan multa mitään tietynlaista käytöstä”.

Wiccaa harjoittava haastateltu kokee rajoitusten puutteen liittyvän ainakin osittain siihen, että hän harjoittaa uskontoaan yksin, jolloin kukaan ei voi rajoittaa hänen seksuaalisuuttaankaan. Ryhmällä koetaan siis olevan potentiaalisesti valtaa seksuaalisuuden suhteen, mikäli ryhmään liittyisi.

Nykyisessä tavassaan harjoittaa wiccaa häneltä puuttuvat auktoriteetit, mihin hän on itse tyytyväinen: ”Mua myös kiehtoo osaltaan siinä se, että ei ollut ylempää tai ainakaan itselle ylempää tahoa, joka sanoo, että tämä nyt on väärin ja sinä olet syntinen.” Myös puskanoidalla, joka nimenomaan haluaa erottautua wiccasta muun muassa siihen liittyvien hierarkioiden vuoksi, auktoriteetin puute korostuu erityisen vahvasti eri yhteisöjen itselle soveltuvuuden suhteen:

Ehkä se on tämä mun lokeroista pois rämpinen, joka aiheuttaa sen, että jos olisi joku yhteisö, joka rajoittaisi kamalasti, että miten pitää ajatella tai miten pitää olla tai sun pitää pukeutua näin tai sun pitää toimia näin, niin se varmasti jo olisi luotaantyöntävää itsessään.

Sen lisäksi, että haastatellut eivät ole kokeneet uuspakanuuden rajoittavan seksuaalisuuttaan, myös seksuaalisuuteen liittyvien pakkojen puute korostuu haastatteluissa: ”millään tavalla se uskonto ei vaadi mua tekemään mitään, mitä en haluaisi.” Kysyttäessä wiccaa harjoittavalta naiselta, onko hänellä kokemusta pakanauskontoon liittyvästä omalta mukavuusalueelta poisjoutumiselta, vastaus liittyy jälleen uskonnon harjoittamiseen yksin: ”En mä koe yhtään [omalta mukavuusalueelta poisjoutumista]. Ehkä senkin takia, kun mä olen harjoittanut yksin, en harjoita missään covenissa tai ryhmässä.” Ryhmän puutteen koetaan voivan siis vaikuttaa rajoitusten olemattomuuden lisäksi myös omalla mukavuusalueella pysyttytymisen mahdollisuuteen. Seksuaalisuuteen liittyvissä seikoissa näkyvät yleisesti uuspakanuudessa ja postsekulaarissa uskonnollisuudessa tärkeinä pidetyt piirteet eli auktoriteettien puute ja mahdollisuus muodostaa oma maailmankuva itse, ilman ulkopuolisia pyhiä tekstejä tai muita omaan maailmankuvaan ulkopuolelta pakotettuja tekijöitä.

Feministisen liikkeen perintö näkyy yhä uuspakanuudessa eri sukupuolten tasa-arvon tärkeyden korostuksessa. Sen sijaan haastatteluissa ei tullut lainkaan esiin feministinen diaaninen wicca eikä muutenkaan tarvetta irrottaa naisten uskonnonharjoitus miesten vaikutusvallan alta. Haastatellut eivät tuoneet uuspakanuuden yhteydessä esiin mahdollista miesten negatiivista vaikutusta omaan uskonnollisuuteensa, joten heidän elämässään tuskin olisi tarvetta diaanisen wiccan kaltaiselle eri sukupuolten uskonnonharjoituksen erottelulle.

Aineistostani eivät näy muissa tutkimuksissa esiin tulleet negatiiviset kokemukset seksuaalisuuteen liittyen, kuten seksuaalisuuteen kohdistuneet loukkaukset uuspakanatapahtumissa tai painostaminen tietynlaiseen seksuaaliseen käytökseen. Tämäkin liittyy todennäköisesti suurelta osin uskonnon harjoittamiseen yksin. Negatiivisia kokemuksia ei tullut aineistossani esiin niidenkään haastateltujen taholta, jotka kertovat olleensa kanssakäymisissä muiden uuspakanoiden kanssa. Näin pienestä aineistosta ei kuitenkaan voi vetää johtopäätöksiä Suomen uuspakanakentän tilanteesta seksuaaliseen häirintään ja painostukseen liittyen.

Aiemmin käsitellyt haastateltujen kokemukset seksuaalisuudesta luonnollisena ja normaalina osana elämää sopivat yhteen niiden seikkojen kanssa, mitä haastatellut kertovat näkemyksekseen uuspakanauskontojen suhtautumisesta seksiin. Haastateltujen omista kokemuksista ja ajattelutavoista ei siis ole ristiriitaa uuspakanauskontojen kanssa. Aineiston perusteella uuspakanuus ei vaikuta millään negatiivisella tavalla haastateltujen naisten seksuaalisuuteen.

5.2.2 Uuspakanuus ja LGBTIQ-ryhmät

Kolme neljästä haastatellusta kuuluu LGBTIQ-vähemmistöihin. Homoseksuaaliksi itsensä määrittelevä haastateltu on joutunut tekemään pitkään töitä oman seksuaalisuutensa hyväksymisen kanssa. Nykyään hän kuitenkin kokee tyytyväisyyttä ollessaan sinut itsensä kanssa myös homoseksuaalisuuden suhteen. Kiinnostuminen naisista ei tarkoita hänelle pelkkää feminiinisuuden ihannointia, vaan hänen mukaansa naisissakin ilmenevä maskuliinisuus voi olla viehättävää.

Kahdelle haastatellulle itsensä määrittely ja lokerointi seksuaalisuuteen ja sukupuoleen liittyvissä seikoissa tuntuu turhalta: ”Omassa kehossani mä koen olevani nainen ja olen, no, kun täytyy määritellä ja ainahan jonkin verran määritellä täytyy, mä olen biseksuaali. Mä en katso sukupuolta.” Hän on aiemmin määritellyt itsensä lesboksi, mutta kokemus omasta seksuaalisuudesta on muuttunut elämän aikana. Toinen biseksuaaliksi identifioituva haastateltu määrittelee itsensä vain tilanteen sitä erityisesti vaatiessa:

Mä lokeroin itseni bi:ksi, jos nyt lokeroida täytyy. Ihastun ihmiseen enemmänkin kuin sukupuoleen. – – Miellän itseni kyllä naiseksi joo, mutta se on pohjimmiltaan vaan jonkin näköinen pieni lokero, otsikko, jotain, joka helpottaa kanssakäymistä ihmisten kanssa. Jos mä mietin, että koenko mä nyt itseni erityisen naiseksi, niin en mä koe. Mä koen itseni ihmiseksi. Ehkä se riippuu myös seurasta, ehkä jonkun kanssa omat naiselliset piirteet saattaa korostua, jonkun toisen seurassa maskuliinisemmat piirteet. Se on hyvin elävä asia.

Hänen kokemuksensa sukupuolesta on siis perinteistä mies–nainen -jaottelua laajempi ja tämän lisäksi joustava, sillä se muuntuu hänellä tilanteesta ja seurasta riippuen.

Suhtautuminen sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin on kaikilla haastatelluilla myönteistä riippumatta siitä, kuuluvatko he itse kyseisiin vähemmistöryhmiin. Kolmessa haastattelussa haastatellut ottavat itse esiin muunsukupuolisuuden keskusteltaessa sukupuolista: ”Mä oon aina kokenut ja ajatellut, jo silloin kristittynä ajattelin, että ei Jumala nyt turhaan ole esimerkiksi

muunsukupuolisia luonut.” Samankaltainen vähemmistöt hyväksyvä ajattelu liitetään haastatteluissa uuspakanauskontoihin. Wiccaa harjoittavan mukaan wicca uskontona ei rajoita seksuaalisia suhteita miehen ja naisten välille: ”Mä en ole törmännyt semmoiseen kirjallisuuteen, missä oltaisi sanottu, että jos et naisena harrasta [seksiä] miehen kanssa ja luo uutta elämää, niin se on väärin.” Yksi haastateltu korostaa, miten biologisen moninaisuuden hyväksyntä uuspakanauskonnoissa on hänelle itselleen tärkeää:

Meidän geenit ja kaikki muodostaa meistä paketteja, mitä on kymmenittäin erilaisia. Kaikki on ihan normaaleja ja kyllä mulle on tosi iso asia, että löytyi myös luonnonuskontojen puolelta ajatus, että se on ihan normaalia.

Uuspakanauskontojen hyväksyvä suhtautuminen samaa sukupuolta olevien suhteisiin koetaan tärkeäksi myös omaan elämään liittyvissä tilanteissa: ”Mä koen, että oon saanut olla rauhassa kiinnostunut siitä omasta sukupuolesta ja olla ihan rauhassa, että oon saanut rakastaa.”

Yksi haastatelluista toteaa, että hänen itsensä harjoittamasta suomalaisesta perinteestäkin voi varmasti tehdä monia tulkintoja seksuaalisuuden sallimisten ja kieltojen suhteen, koska kaikkia aiheita ei ole erikseen missään lähdekirjallisuudessa käsitelty. Hän kuitenkin sanoo itse kokevansa, että perinteeseen kuuluu tasapainaisuuden ideaali seksuaalisuuteen liittyvissä aihepiireissä. Tasapainoajatukset tulevat esiin myös wiccaa harjoittavalla haastatellulla. Hänellä tasapaino liittyy nimenomaan ajatukseen feminiinisydestä ja maskuliinisuudesta:

Jotkuthan näkee silleen, että saattaa vaan jumalatarta, tai sitä naisellista puolta ylistää. Mua kiinnostaa se, miten wiccalaisuudessa on se jumala ja jumalatar, on se maskuliinisuus ja feminiinisyys, ja ne on tasapainossa.

Feminiinisyden ja maskuliinisuuden tasapaino ei kuitenkaan vaadi esimerkiksi seksiin miestä ja naista, vaan tasapainon voi löytää myös kahden naisen välisestä suhteesta.

Uuspakanuutta koskevan tutkimuskirjallisuuden mukaan uuspakanauskontojen harjoittajien keskuudessa esiintyy muuta väestöä enemmän identifioitumista LGBTIQ-vähemmistöihin, mikä näkyy hyvin myös omassa aineistossani. Seksuaalisuus tutkimuksen aihepiirinä tosin on saattanut houkutella haastateltavaksi ihmisiä, joiden kokemus seksuaalisuudesta ja sukupuolesta poikkeaa valtavirrasta. LGBTIQ-ryhmien korostuminen tutkimuskirjallisuudessa saattaa taas johtua uuspakanauskontojen hyväksyvän suhtautumisen lisäksi myös siitä, että erityisesti sukupuolentutkimuksessa eri vähemmistöihin kiinnitetään paljon huomiota. Kyseiset ryhmät korostunevat siis myös tutkimuksissa, joissa uuspakanuutta tarkastellaan kokonaisuutena tai jostain muusta näkökulmasta eikä juuri vähemmistöryhmien kautta.

Vaikka biseksuaaleja on aineistossani kaksi neljästä haastatellusta, ei tämä mielestäni ole vastaavaa biseksuaaliksi identifioitumista kuin Susan Harperin tutkimuksessa texasilaisesta uus pakanayhteisöstä. Haastatteleman naiset eivät korosta biseksuaalisuuden liittyvän sinällään uskonnollisuuteensa, vaan kuten he itsekin kertovat, he eivät koe sukupuolen olevan keskeinen tekijä ihmiseen ihastuessa. Harperin havaitsemaa tiettyyn identiteettiin painostusta tai joidenkin identiteettien nostamista muiden yli ei esiinny omassa aineistossani.

Aineistossani näkyy yhden haastatellun kohdalla erityisen hyvin, miten sukupuolta ei välttämättä tarvitse määritellä pelkän biologian perusteella, vaan se voi rakentua myös sosiaalisissa tilanteissa. Toisen haastatellun kohdalla taas näkyy, miten feminiinisyys ei rajoitu vain naisiin tai maskuliinisuus vain miehiin. Aiemmassa uus pakanuutta käsittelevässä tutkimuksessa esiintyy vastaavia ajatuksia siitä, miten biologia ei määrittele ihmistä yksiselitteisesti. Toisin kuin esimerkiksi Sarah Piken tutkimuksessa, kyse ei omassa aineistossani ole niinkään androgynisyydestä, vaan joustavammasta sukupuolikokemuksesta, joka kuitenkin liikkuu feminiinisuuden ja maskuliinisuuden välillä. Yhdelle haastatelluista on tärkeämpää määritellä itsensä ihmisyyden kuin sukupuolen kautta. Monogamiasta poikkeavia ihmissuhteiden muotoja ei tullut omassa aineistossani esiin, vaikka esimerkiksi polyamoristen suhteiden määrä on tutkimuskirjallisuuden mukaan pakanväestön keskuudessa muuta väestöä suurempi.

5.2.3 Kokemukset uus pakanauuskontojen tasa-arvoisuudesta

Tasa-arvo on yksi haastatteluissa korostuvista uus pakanuuden positiivisiksi koetuista puolista. Yksi haastatelluista tuo esiin, että erityisesti omissa uus pakanuuteen liittyvissä sosiaalisissa piireissä korostuvat miesten ja naisten tasa-arvoiset ja monipuoliset seksuaaliset roolit: ”nainen ja mies saa olla ihan yhtä seksuaalisia tai olla kokonaan ilman mitään siihen liittyvää”. Tasa-arvo ei tarkoita pelkästään sukupuolten välistä tasa-arvoa, vaan erilaisten seksuaalisuuteen suhtautumisen tapojen tasa-arvoa. Samoissa piireissä erityisesti naisten oman tilan ja vapauden haltuunotto korostuu: ”naiset alkaa näissä henkisissä piireissä heräämään ja ottamaan haltuun sitä omaa sukupuolta ja seksuaalisuutta, ja herättämään omaa villinaista.”

Vastaava näkemys tasa-arvosta tulee esiin myös muissa haastatteluissa tärkeänä seikkana. Yksi haastatelluista kuitenkin korostaa, ettei voi tietenkään puhua kaikkein uus pakanoiden kokemusten

puolesta, mutta hänen näkökulmastaan uuspakanuudessa pyrkimyksen on oltava kohti tasa-arvoisuutta. Suomalaisesta perinteestä inspiraatiota ammentava haastateltu kokee, että sukupuolikäsitykset ovat olleet moninaisia myös Suomen pakanamenneisyydessä.

Wiccan harjoittaja on ainoa, joka ottaa haastattelussa esiin sukupuolittuneet käsitykset jumalasta ja jumalattaresta. Toinen jumalat mainitseva haastateltu kertoo maailmankuvaansa kuuluvan ylemmän voiman tai jumalan määrittelemättä tätä sukupuolen kautta. Uuspakanuutta käsittelevässä tutkimuskirjallisuudessa usein esiintyvä jumalattaren korostus ei tule lainkaan esiin haastateltujen näkemyksissä. Muutenkaan kumpaakaan sukupuolta ei haastattelujen perusteella koroteta toisen tai muiden sukupuolen yli millään tavalla, vaan tasa-arvo on tärkeää kaikille haastatelluille. Yhden haastatellun mukaan naisten ja miesten välisissä suhteissa tavoitteena on harmonia mies- ja naisenergioiden välillä.

Joissain uuspakanaperinteissä esiintyvät sukupuolistereotyytiat puuttuvat aineistostani, sillä vaikka osassa haastatteluista ajattelu maskuliinisuudesta ja feminiinisydestä ja niiden välisestä tasapainosta tulee esiin, ei niille anneta universaaleja määreitä. Kyse onkin haastateltujen omista mielikuvista ja kokemuksista heidän henkilökohtaiseen seksuaalisuuteensa ja sukupuolikokemukseensa liittyen. He eivät kuitenkaan pyri pakottamaan näkemyksiään muille ihmisille. Aineistossani näkyy selkeästi yksin harjoittamisen erilaisuus verrattuna tutkimuskirjallisuudessa paljon käsiteltyyn coven-keskeiseen uuspakanuuteen, jossa sukupuolesta ja sukupuolten rooleista joudutaan neuvottelemaan paljon enemmän. Esimerkiksi Great Ritessa ilmenevä sukupuolipolariteettiajattelu ja tästä erityisesti Yhdysvalloissa seurannut keskustelu essentialistisena koetusta sukupuolesta ei varmasti ole niin merkittävä niille, jotka harjoittavat uskontoaan yksin covenneiden sijaan.

Muiden suomalaisten uuspakananaisten epätasa-arvoinen ajattelu tulee esiin yhdessä haastattelussa: ”Mun kuplassa se on saattanut olla jopa semmoinen, että jotkut naiset hakee sitä omaa tilaa viemällä sitä miehiltä.” Hänen mukaansa jotkut naiset ilmaisevat itseään Facebookin tietyissä uuspakanaryhmissä niin, että heidän mielestään miehet ovat jollain tapaa huonompia nimenomaan siksi, että miehet ovat saaneet nauttia esimerkiksi seksuaalisesta vapaudesta pidempään. Miehet kuitenkin koetaan kyseisten naisten taholta tarpeellisiksi naisten omaa seksuaaliseen vapautumiseen liittyen. Haastateltu nainen kuitenkin korostaa, että nämä ovat vain yksittäisistä kommenteista kohonneita mielikuvia, jotka saattavat liittyä myös huonoon tai ajattelelmattomaan tapaa ilmaista asioita, eikä niinkään varsinaiseen ajattelu- tai arvomaailmaan. Haastateltu ei kertonut, onko

kyseessä ollut tiettyä uuspakanallista uskontoa harjoittavia ihmisiä.

Kokonaisuudessaan aineistossa painottuvat hyvin voimakkaasti haastateltujen ajatukset tasa-arvon tärkeydestä. Osalle sukupuolten välinen tasa-arvo on niin itsestäänselvää, että sitä ei oteta erikseen keskustelussa esiin, vaan se esiintyy melkeinpä jokaisen kommentin ja käsitellyn aihepiirin taustalla. Keskustelua eri sukupuolten ja esimerkiksi transsukupuolisten osallistumisesta uskonnonharjoitukseen ei näiden haastattelujen perusteella tarvitse käydä, vaan kaikki sukupuolet ovat yhtä tervetulleita uuspakanuuden pariin.

5.3 Seksuaalisuus osana uuspakanuutta

5.3.1 Seksuaalisuuden uskonnolliset ulottuvuudet

Tutkimuskirjallisuudessa seksuaalisuuden liittymistä uskontoon käsitellään useasta näkökulmasta, kuten magian ja seksuaalisen vallankumouksen kautta. Tutkimusten ulkopuolelle on useimmiten jäänyt uuspakanaukontojen mahdollinen vaikutus harjoittajien henkilökohtaiseen käsitykseen seksuaalisuudesta. Samoin käsittelemättä jäävät usein uuspakanoiden omat näkemykset seksuaalisuuden uskonnollisista ulottuvuuksista.

Omassa aineistossani kaikki haastatellut määrittelevät seksuaalisuudelle tai seksille ainakin jonkinlaisen uskontoon liittyvän tason. Yhden haastatellun mukaan uskonto ja seksi ovat olemassa niin luonnollisesti limittäin ja lomittain, ettei niitä edes voi erottaa niitä toisistaan. Seksi on siis lähtökohtaisesti uskontoon liittyvää. Toisella haastatelluista korostuu erityisesti seksuaalisuuden pyhyys: ”Se seksuaalisuuden arvo on, mun mielestä se on pyhä. Seksuaalisuus on pyhää.” Pyhempää seksuaalisuudesta on tehnyt nimenomaan uuspakanallinen maailmankatsomus, joka on kokonaisuudessaan myös syventänyt seksuaalisuuden merkitystä. Kirjallisuudessa yksi keskeisimpiä tapoja määritellä uuspakanoiden seksuaalisuutta on juuri seksin nimittäminen pyhäksi. Kehon ja näin ollen seksuaalisuuden ja seksin kokeminen pyhänä korostuu voimakkaasti myös Starhawkin teksteissä. Pyhäksi seksiä kuvaava haastateltu ei itse harjoita wiccaa tai noituutta, joten käsitys pyhästä seksuaalisuudesta on levinnyt uuspakanuudessa laajemmalle kuin pelkkään uusnoituuteen.

Kaksi haastatelluista kertoo kokevansa seksissä henkisen tason. Heillä kyseinen kokemus liittyy nimenomaan uuspakanuuteen, sillä aiemmin he eivät ole kokeneet seksin olevan juuri muuta kuin

fyysistä kanssakäymistä. Heistä toisen mukaan vasta uuspakanuuden myötä uskonnollisten arvojen liittäminen seksiin on tullut mahdolliseksi, sillä aiemmin hän on tottunut pitämään nämä aihepiirit selkeästi erillään. Hän muistelee, ettei ole aiemmin edes törmännyt uskonnon ja seksin yhdistämisen mahdollisuuteen. Yksi haastatelluista kertoo liittävänsä seksiin psyykkisen ja fyysisen tason lisäksi mystisen tai energisen tason. Juuri seksissä tapahtuva energioiden vaihto on hänellä syy siihen, että seksikumppani pitää valita huolella. Tämänkaltaistakin ajattelua löytyy Starhawkilta, jonka mukaan seksi on polarisoitunut voimavirtaus seksiä harrastavien henkilöiden välillä.

Wiccaa harjoittava haastateltu kokee seksuaalisuuden toteuttamisen ja seksin harrastamisen olevan jumalatarta ja jumalaa kunnioittavaa. Kyseinen näkemys vastaa Starhawkin kuvauksia seksin merkityksellisyydestä wicassa ja noituudessa, joissa otetaan esiin myös jumalattaren ja jumalan vaikutus seksuaalisuuteen ja seksin kunnioittavuus jumalia kohtaan. Kyseessä oleva haastateltu ei maininnut lukeneensa juuri Starhawkin teoksia, joten seksuaalisuuden ylistys näkyy myös muussa aihetta käsittelevässä wiccakirjallisuudessa.

Useampi haastateltu kokee haastavaksi yrittää selittää, millä kaikilla tavoin seksuaalisuus voi olla uskonnollista, henkistä tai mystistä, sillä uskonnon ja seksuaalisuuden yhteys on niin monimuotoinen. Seksuaalisuus on kuitenkin kaikille haastatelluille jollain tapaa uskontoon liittyvää. Seksi voi olla pyhää, sisältää uskonnollisen ulottuvuuden, olla fyysisen lisäksi mystistä, sisältää voimavirtauksia sitä harrastavien välillä tai olla niin kiinni uskonnossa, ettei niitä voi erottaa toisistaan. Osa haastatelluista ei erota uskontoa ja seksiä toisistaan edes uuspakanuuden ulkopuolella: ”Mä oon nähnyt niin monta eri uskontoa omassa lähipiirissäni ja uskonnollista ja ei-uskonnollista lähestymistä. Ja niihin on kuulunut osana se seksuaalisuus.”

5.3.2 Uskontoon liitetty seksi ja seksuaalisuus

Yhden haastatellun mukaan uskonto itsessään on aistillista: ”pakanauskonnon harjoittamisessa on aina jonkin näköinen aistillinen pohjavire. Se on läsnä, se kuuluu siihen.” Hän ei liitä uskontoa seksiin tietoisesti, mutta on joskus kokenut seksin uskonnollisena kokemuksena. Uskonto ja seksuaalisuus eivät siis ole hänen näkökulmastaan toisistaan erotettavia asioita, vaan uuspakanuuteen kuuluu lähtökohtaisesti seksuaalisuuteen liittyvä keholliset kokemukset.

Wicca on haastatelluista ainoa, jolla seksi harrastaminen itsessään on ollut tietoisesti osa

uskonnonharjoitusta. Hän on tehnyt wiccojen uutena vuotena eli loka-marraskuun vaihteeseen ajoittuvana samhainina seksuaalista energiaa vahvistavan loitsun, jonka tarkoituksena on ollut voimistuminen ja kasvaminen seksuaalisuuteen liittyen. Hän on ajoittanut loitsun tarkoituksella juuri uudeksi vuodeksi, jotta se vaikuttaisi koko tulevan vuoden. Hän myös kokee, että seksistä saa aina voimaa, jota voi hyödyntää uskonnonharjoituksessa ja erityisesti loitsuissa. Tämän lisäksi hän kokee saavansa seksistä positiivista energiaa, mikä vahvistaa myös muissa kuin uskonnollisuuteen liittyvissä asioissa ja josta on hyötyä sekä hänelle itselleen, että hänen seksikumppanilleen. Hän korostaa erityisesti kiitollisuuden kokemista seksuaalisuuteen liittyen: ”mulla on se kiitollisuus aika paljon läsnä, niin mä myös kiitän jumalatarta ja jumalaa siitä seksuaalisuudesta.” Seksuaalisuuden liittäminen osaksi jumalatarta tai jumalten määrittely seksuaalisuuden kautta ei kuitenkaan tullut haastattelussa esiin, vaikka ne painottuvat hyvin voimakkaasti tutkimuskirjallisuudessa.

Myös uuspakanuutta käsittelevässä tutkimuksessa korostuu nimenomaan wiccojen tapa hyödyntää seksuaalisuutta rituaaleissa, mikä johtunee Gerald Gardnerin initiaatorituaalin sisältämästä seksiaktista. Myös wiccaa harjoittavan haastatellun mukaan uskonnon ja seksin yhdistäminen on wiccaa koskevan kirjallisuuden perusteella yleistä. Joanne Pearsonin tutkima BDSM-tekniikoiden liittäminen osaksi rituaalielämää ei kuitenkaan tullut haastattelussa esiin. Muutenkin haastatellun wiccan oma tapa hyödyntää seksiä rituaalisesti liittyy vahvemmin itse seksuaalisuuteen ja sen voimistamiseen kuin seksin käyttämiseen välinearvona uskonnollisia päämääriä tavoiteltaessa. Hän ei harrasta seksiä ainoana motiivinaan lisävoiman saaminen loitsuihin.

Kahdella haastatelluista on kiinnostusta oppia lisää uskonnon ja seksin yhdistämisestä sekä naisenergioiden hyödyntämisestä. Seksuaalisuus on yhä tutkittava asia ja jotain, mihin toinen heistä ei koe vielä ehtineensä perehtyä kovin paljoa: ”Mä oon vielä aika vauvanaskelissa sen [seksin ja uskonnon yhteen liittämisen] suhteen”. Toisella heistä kiinnostus uskonnon ja seksuaalisuuden yhdistämiseen on tullut seksuaalisuuteen ja sukupuoleen liittyvän merkittävältä ja voimakkaalta tuntuneen unen kautta. Hänen unessaan tavoitteena oli selvittää naisryhmän, myös itse unennäkijän, oma seksuaalinen suuntautuminen. Tämän lisäksi uni sisälsi hänen mukaansa monenlaista naiseuteen ja seksuaalisuuteen liittyvää symboliikkaa. Uni merkitsee hänelle mahdollisuutta saada naiseuteen ja seksuaalisuuteen liittyvä voima osaksi omaa henkistä polkuaan.

Yhden haastatellun mukaan Facebookin uuspakanyhmissä näkyy kasvava kiinnostus tantraseksin ja uskonnonharjoituksen yhdistämistä kohtaan. Tantra kiinnostaa myös häntä itseään, samoin kuin seksin ja seksuaalisuuden kautta tehtävät henkiset harjoitteet. Tantralla on siis yhä vaikutusta

uuspakanauskontoihin, niin kuin sillä on ollut vaikutusta jo vuosisadan verran länsimaiseen okkultismiin ja uuspakanauskontojen syntyvaiheen seksuaalimagiaan.

Useampi haastateltu kokee seksuaalisuudesta olevan hyötyä muussa kuin uskonnonharjoituksessa. Yksi haastatelluista kuvaa seksuaalisuuden vaikutusta elämään seuraavasti: ”Kyllähän se pitää pääkoppaa kunnossa ja serotoniinitasot paikallaan kun on hyvää seksiä, niin se vaikuttaa ihan arkeen, mutta ei mun uskomusmaailmaan.” Kaksi haastatelluista kokee seksuaalisuuden ja seksin kanavoituvan erityisesti muihin elämän osa-alueisiin kuin uskontoon. Toisella korostuu erityisesti luova tekeminen seksuaalisen energian hyödyntämisessä, mihin koko seksuaalinen intensiteetti saattaa toisinaan kulua seksin harrastamisen sijaan. Toinen hakee seksistä toisinaan kehollista energiaa ”mielihyvähormoniboostien” kautta.

Vaikka seksuaalisuutta ei aina liitettäisikään uskontoon, voi uskonnosta olla hyötyä seksuaalisuuteen liittyvissä ongelmissa, kuten traumojen käsittelyssä. Kyseessä ei ole varsinaisesti uskonnon seksuaalinen ulottuvuus tai seksuaalisuuden hyödyntäminen uskonnonharjoituksessa, vaan uskonnollisten keinojen käyttäminen seksuaalisuutta loukanneesta traumasta parantumisessa. Nuorena aikuisena raiskattu haastateltu kertoo hyödyntäneensä shamanisista itsensä parantamisen keinoja raiskauksen jättämistä fyysisistä ja psyykkisistä vaurioista toipumiseen. Hän ei kokenut saavansa tarpeeksi apua muualta, joten hän hyödynsi parantumisessaan muun muassa energiahoitoja pian tapahtuneen jälkeen. Tämän lisäksi hän on käyttänyt muita shamanismiin liittyviä keinoja, joiden avulla hän on parantanut kehostaan trauman jättämiä jälkiä. Kun keho ei enää ole muistuttanut häntä tapahtuneesta, hän on siirtynyt parantamaan itseään myös psyykkisellä tasolla. Hän kokee parantumisen tapahtuneen pääsääntöisesti uskonnollisen maailmankatsomuksensa avulla: ”se on ollut se kantava voima, minkä takia mä oon päässyt itse niin paljon eteenpäin.” Hänen maailmankuvaansa kuuluu myös ajatus siitä, että kaikella tapahtuneella on jokin tarkoitus, mikä on auttanut häntä pääsemään yli tapahtuneesta.

Aiemmassa tutkimuksessa seksuaalisuuteen liittyvä parantaminen on korostuneessa asemassa uuspakanallisissa rituaaleissa. Kirjallisuudessa tämä näkyy erityisesti festivaalien ja muiden tapahtumien suurissa, paljon ihmisiä osallistavissa rituaaleissa, ryhmätyöpajoissa sekä naiscovenien suorittamissa parantamisrituaaleissa. Haastattelemani shamanistisia keinoja itsensä parantamiseen käyttävä nainen on kuitenkin hyvä esimerkki myös kirjallisuudessa esiin tulevasta itsensä parantamisesta. Vaikka seksuaalisuuteen liittyvä parantaminen otetaankin akateemisessa kirjallisuudessa usein esiin nimenomaan feminismin yhteydessä, en näe feminismiä varsinaisesti

liittyvän haastattelemani naisen tilanteeseen. Pikemminkin kyseessä on uuspakanuudesta löytyvien keinojen käyttäminen itselleen tarpeellisella tavalla.

Kirjallisuudessa beltaine korostuu selkeästi seksuaalisuuteen liittyvänä juhlana. Vuoden- tai kuunkierto ei kuitenkaan vaikuta yhdelläkään haastatelluista seksuaalisuuteen liittyviin seikkoihin: ”Ei oo mitään kalenterissa, että tuolla pannaan, tuossa on täysikuu. Ei millään tavalla vaikuta tuo vuodenvuosi.” Täysikuu on kuitenkin osalla haastatelluista uskonnollisesti muuten merkittävä, samoin talvi- ja kesäpäivänseisaukset sekä kevät- ja syyspäiväntasaukset. Näihin aikoihin liitetään muun muassa rituaaleja, puhdistautumista ja juhla-aterioita. Toinen kirjallisuudessa yleinen, mutta omasta aineistostani puuttuva aihe on alastomuus. Alastomuus on usein osa rituaaleja etenkin wicassa ja noituudessa niitä käsittelevän kirjallisuuden mukaan, mutta omassa aineistossani vain puskanoituutta harjoittava haastateltu ottaa esiin uskonnonharjoituksen alasti ja vain siksi, ettei alastomuus ole osa hänen ja hänen ryhmänsä uskonnonharjoitusta: ”Jotkut harjoittaa ilman vaatteita, emme harjoita vaatteita, me kerrotaan vaan huonoja vitsejä.” Alastomuus liittyy kirjallisuudessa nimenomaan covenien ja festivaalien rituaaleihin uskonnon yksin harjoittamisen sijaan.

Kaikilla haastatelluilla seksi tai seksuaalisuus ei liity suoraan uskonnonharjoittamiseen tai yleisesti uskontoon tällä hetkellä tai ole liittynyt koskaan aikaisemminkaan. Seksuaalisen halun kohdistuminen vain romanttisessa mielessä kiinnostavaan ihmiseen on yhdellä haastatelluista syy siihen, ettei seksuaalimagian harjoittaminen ole ollut vaihtoehto. Vain yksi haastatelluista korostaa seksuaalisen energian hyödyntämistä rituaaleissa, kaksi taas sitä, etteivät he ole koskaan tällaista hyödyntämistä kokeilleet. Toinen seksuaalisuutta hyödyntämättömistä haastatelluista korostaa kuitenkin uskonnon ja maailmankuvan vaikutusta seksuaalisuuteen seksin pyhäksi kokemisen muodossa. Yksikään haastateltu ei kuitenkaan ole seksuaalienergian hyödyntämistä vastaan ja osa näki tulevaisuudessa olevan mahdollista seksin hyödyntämisen uskonnonharjoituksessa.

Haastateltujen naisten tapa nähdä seksin liittyminen uskontoon on kokonaisuudessaan hyvin monimuotoista. Vaikka kaikki haastatellut eivät koe liittävänsä seksiä suoraan uskontoon, seksi kuitenkin määritellään myös näiden henkilöiden taholta uskonnollisten termien kautta, jolloin voidaan sanoa uskonnon olevan jollain tavalla seksiin liittyvää. Uskonnon ja seksin suhteen voidaan nähdä olevan myös niin monimutkainen, ettei seksin ja uskonnon erottaminen toisistaan ole edes mahdollista. Vaikka tutkimuskirjallisuudessa mainitaankin seksuaalisuuden olevan punainen lanka esimerkiksi wiccan rituaalielämässä, ei samaa ilmiötä löydy omasta aineistostani. Seksuaalisuus on kuitenkin niin vahvasti kytköksissä tapaan elää ja harjoittaa uskontoa, ettei sitä voisi poistaakaan.

Uskonnon harjoittaminen yksin voi olla suuri syy siihen, että seksuaalisuus näkyy niin vähän haastattemieni naisten rituaalielämässä. Toisaalta ehkäpä seksimagia ei vain ole rantautunut samalla tavalla suomalaiseen uuspakanuuteen kuin millaisena se ilmenee kirjallisuuden mukaan esimerkiksi Iso-Britanniassa, Yhdysvalloissa ja Australiassa. Seksimagian puuttumisesta voi olla hyötyäkin, sillä seksuaalisuus on säilynyt uskonnollisista näkemyksistä riippumattana ja laaja-alaisena osana elämää, toisin kuin esimerkiksi itsensä seksirituaalein rajoittaneella Alesteir Crowleylla.

5.4 Valtakulttuuri, yhteiskunta ja seksuaalisuus

5.4.1 Muut uskonnot ja seksuaalisuus

Kaikilla haastatelluilla on negatiivisia kokemuksia kristinuskon suhteesta naisiin ja/tai seksiin uskonnon yleisellä tasolla tai valtionkirkon ja kristillisten vähemmistöryhmien taholta. Wiccaa harjoittava haastateltu on tutustuttuaan wiccan tyyliin puhua seksuaalisuudesta tullut siihen lopputulokseen, että joidenkin kristillisten yhteisöjen ja wiccan käsitykset seksuaalisuudesta ovat suorastaan vastakkaisia toisilleen. Kaksi haastatelluista, joilla molemmilla on kristitty tausta, korostaa miten kristinuskossa monet ajattelevat yhä nykyään, että seksi kuuluu vasta avioliittoon. Tällaiseen ajatteluun myös painostetaan kristillisten yhteisöjen taholta. Toiselle heistä kyseinen ajattelumalli tuntui itselle huonosti sopivalta jo kristittyinä:

Mä mietin jossain kohtaa ”No mitä jos se onkin ihan huono sängyssä, mitä jos meillä ei täsmää ollenkaan?” Mä menen naimisiin jonkun kanssa ja sitten se ei ikinä opi, että mistä mä tykkään ja jos se tykkää jostain ihan kauheesta.

Avioliittoon odottaminen on kuitenkin hänen mukaansa tietyillä tavoin tasavertaista, sillä seksin rajaaminen avioliittoon koskee sekä naisia että miehiä. Itse ei-kristillisestä taustasta olevan haastatellun mukaan kristinuskokin rajoittaa nimenomaan naisia: ”Se on naiselle aika kapea raami, minkä sisällä toimia. Sä joko olet, todella karkeasti kärjistäen, madonna tai huora.” Toisen haastatellun mukaan naisen asema on evankelisluterilaisuudessa alisteinen, eikä ”siinä tasa-arvo kyllä olollaan loista”. Valtauskonnossa miesten ja naisten roolit seksuaalisina olentoina ovat näiden haastateltujen mukaan hyvin erilaiset.

Yhdelle haastatelluista kristinuskon näyttäytyminen nimenomaan tuomitsevana uskontona

seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa ja erityisesti evankelisluterilaisen valtionkirkon taholta: ”– – kun puhutaan valtionkirkosta, jos kirkko ottaa kantaa seksuaalisuuteen tai tuo seksuaalisuutta jotenkin esiin, niin valitettavasti se tuomiohenki siellä puhuu.” Viime aikoina tämä on näkynyt hänen mukaansa erityisesti kysymyksessä tasa-arvoisesta avioliittolaista. Hän nostaa myös Jehovan todistajat erityisen tuomitsevaksi ryhmäksi ja hän kokee tilanteen sekä henkilökohtaisella että muiden ihmisten ja yhteiskunnan tasolla surullisena: ”Se tekee tosi kipeetä, se todella sattuu se ihmisten tuomitseminen, mitä Jehovan todistajat tekee.” Kristinuskon koetaan siis sekä valtionkirkon että pienempien ryhmien taholta olevan negatiivisesti viestivä auktoriteetti seksuaalisuuteen liittyvien aihepiirien suhteen.

Haastatellut näkevät kristinuskon ja seksuaalisuuden suhteen olevan luonteeltaan tabu tai että siihen vähintäänkin liittyy monenlaisia haasteita. Yhden haastatellun oman kokemuksen mukaan tämä näkyy erityisesti pienemmissä yhteisöissä, joissa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista ei saanut puhua. Homoseksuaalisen identiteetin ja kristinuskon välillä on yhden haastatellun mielestä selkeä ristiriita evankelisluterilaisuudessa:

Mä yritin jotenkin sitä sovittaa ja mä ajattelin, että no, ehkä mä pystyn olemaan kristitty, vaikka mä olenkin homoseksuaali. – – Se oli mulle niin iso ristiriita, kun mä yritin taistella sitä [homoseksuaalisuutta] vastaan. Ja sitten mä tajusin, että tämä ei vaan mene yhteen [kristinuskon kanssa]. – – Tuli niin kova helvetinpelko ja ahdistus siitä, että en vaan sitten halunnut olla enää sen [kristinuskon] kanssa tekemisissä.

Osa kokemuksen voimakkuudesta tulee siitä, että kyseessä on ollut pieni yhteisö. Uskonnosta irrottautuminen ei auttanut kyseistä haastateltua välittömästi hyväksymään oma homoseksuaalisuuden, vaan häpeä jatkui pitkään ja vielä uuspakanalliseen uskontoon siirtymisen jälkeenkin.

Helluntailaisuudessa ja vapaaseurakunnan piireissä kasvaminen on aiheuttanut yhdelle haastatellulle kokemuksen seksin likaisuudesta:

Muistan sen, että kun päätyi masturboimaan joskus lapsena tai teininä, niin siitä tuli ihan hirveä ristiriita, koska sehän oli synty. Ja sitten siitä omasta seksuaalisuudesta ja kaikesta siihen liittyvästä tuli likaista ja oksettavaa, varsinkin, kun sitä ei pystynyt hallitsemaan niin paljon kuin olisi pitänyt.

Ajatus seksin likaisuudesta ja seksin harrastamisen vääryydestä nuoruudessa tulee esiin myös toisen kristillisessä yhteisössä kasvaneen puheessa. Molemmat haastatellut kokevat kristinuskon vaikuttaneen ajatusmalleihin naisten ja miesten erilaisista rooleista seksin aikana, asettaen naisen vastaanottavaksi osapuoleksi. Myös muiden haastateltujen elämään kristinuskko on vaikuttanut

nuorena riippumatta siitä, onko itse ollut kristitty: ”Varmasti joskus teininä – – koin enemmän, että joku kristinuskon yleinen moraalinen näkemys yhteiskunnassa saattaa olla rajoittava.”

Seksuaalisuuteen liittyvät seikat ovat olleet kahdella haastatelluista syitä jättää kristinuskon. Toisella heistä syynä on ollut kristinuskon yleinen seksuaalikielisyys: ”Mä luulen, että seksuaalisuus on ollut itse asiassa yksi iso avaintekijä, minkä takia mä olen sitten haistattanut vitut kristinuskolle.” Oman homoseksuaalisuutensa kanssa kamppaillut haastateltu korostaa, miten uuspakanuuden suhtautuminen seksuaalisuuteen tuntui vetoavalta tekijältä uuspakanauskonnoissa ja on myös ollut yksi kristinuskosta irrottautumisen syistä: ”Isoin syy, minkä takia mä jätin kristinuskon, oli että mä koin, etten mä ollut hyväksytty ja mä en itse myöskään pystynyt sen uskonnon näkökulmasta hyväksymään [homoseksuaalisuuttani].” Kristinuskosta irrottautuminen on ollut kyseiselle haastatellulle ainoa keino pystyä hyväksymään oma homoseksuaalisuutensa: ”Mä veikkaan, että jos mä oisin pysynyt kristinuskossa, niin mä en olisi välttämättä päässyt siitä häpeästä yli. – – Mä en olisi ehkä uskaltanut toteuttaa mun seksuaalisuutta yhtä vapaasti.”

Kristinuskon ei ole ainoa uskonto, josta haastatellut ovat kokeneet saaneensa painetta tietynlaiseen sukupuolisuuteen tai seksuaalisuuteen. Yhden haastatellulla isä on maallistunut muslimi ja hänellä on ollut maallistuneesta elämäntavasta huolimatta konservatiivisia näkemyksiä liittyen muun muassa siihen, millä tavalla tyttöjen pitäisi käyttäytyä ja millaisia heidän kuului olla. Haastatellut kuitenkin kokevat, ettei muista uskonnoista tule sellaista painostusta, mikä vaikuttaisi heidän omiin näkemyksiinsä tai käytökseensä seksuaalisuuden suhteen enää tässä vaiheessa elämää.

Kokemukset kristinuskosta suhteesta seksuaalisuuteen ovat haastatelluilla poikkeuksetta negatiivisia. Vähintään kristinuskon nykyinen tulkinta aiheuttaa sen, että uskonnossa sukupuolet eivät ole tasa-arvoisia eikä itselleen sopiva seksuaalisuuden ilmaisu ole välttämättä hyväksyttyä. Ilmaisun ja olemisen rajat koetaan kapeiksi ja osa myös kokee kristinuskon sisällä pyrittävän vaikuttamaan seksuaaliseen suuntautumiseen sekä seksuaalisuuden ilmaisuun. Melissa Wilcoxin tutkimuksen mukaan nimenoman kristinuskosta erotaan LGBTIQ-oikeuksien puutteellisuuden sekä negatiivisen seksisuhtautumisen takia, mikä näkyi myös omassa aineistossani kahden haastatellun osalta. Douglas Ezzyn tutkimuksessa uuspakanat pyrkivät nostamaan seksuaalisuuden osaksi normaalia ihmisyyttä sen sijaan, että suhtautumiseen kuului pelkoa, inhoa ja syyllisyyttä. Samankaltaista ajattelutapaa esiintyy myös haastatteleillani naisilla.

5.4.2 Valtakulttuurin suhde seksuaalisuuteen ja uskontoon

Haastatellut näkevät valtakulttuurin suhteen seksuaalisuuteen olevan hyvin monella tapaa ristiriitainen. Seksuaalisuuden koetaan olevan yleensä melko vaikea asia tai jopa tabu erityisesti uskontoon liitettynä. Haastatellut pitävät tätä huonona asiantilana ja useampi haastateltu toivookin, ettei seksuaalisuus olisi vaiettava aihepiiri, vaan seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa voitaisiin olla avoimempia. Vaikka seksuaalisuuden koetaankin olevan aihepiiri, josta puhumista rajoitetaan, sen nähdään olevan myös hyödyke sekä rahan ja vallan väline. Valtakulttuurissa nähdään myös tietynlaista seksikeskeisyyttä seksuaalisuuden tabuluonteesta huolimatta: ”Jollain tavalla [näen yhteiskunnan] hyvin seksikeskeisenä, joskin mun mielestä vähän kierosta vinkkelistä, hyvin rajoitetusta kulmasta.”

Kaikissa haastatteluissa eri sukupuolten roolien koetaan olevan valtakulttuurissa erilaiset. Erityisten vaikeana nähdään sukupuolivähemmistöjen tilanne:

Miehille ja naisille on ne omat lokeronsa ja niiden lokeroiden alla on tietyt alalokerot, joihin sun olisi hyvä mahtua. – – Mä voin vaan kuvitella, kuinka kamalaa muunsukupuolisilla on yrittää selvitä näiden lokeroiden keskellä.

Yksi haastatelluista kertoo saaneensa elämänsä aikana valtakulttuurin kautta sukupuolten arvostuksesta mielikuvan, jonka mukaan erityisesti länsimaissa mies on naista parempi. Erityisesti seksuaalisuuden suhteen koettiin naisilla olevan suuremmat paineet.

Seksuaalisesti hyvin aktiivinen nainen saa enemmän paheksuntaa osakseen kuin seksuaalisesti aktiivinen mies. Musta tuntuu, että se on vähän paheksuttu tapa naisen olla. Jos miehillä on paljon kumppaneita, niin se lisää sitä mystistä miehuutta. Kun taas jos naisella on paljon kumppaneita, niin se on jotenkin epä määräinen.

Yhden haastatellun elämäkokemusten takia hänelle oli nuorena kehittynyt ajatus siitä, että naisen tehtävä seksissä on miehen miellyttäminen. Miestenkään tilanne ei yhden haastatellun mukaan ole helppo, mikäli miehellä on piirteitä, joita perinteisesti on totuttu pitämään naisellisina:

Miehet eivät saa olla kauheen herkkiä vieläkään, semmoinen pehmeys koetaan jollain tasolla niin feminiiniseksi ja sitä kautta heikoksi, että se ei saisi näkyä. Mikä on hirveen rajoittavaa niille miehille, jotka haluavat kokea maailman pehmeämmin.

Kommentissa näkyy toki myös se, että nimenoman naisiin liitetyt piirteet ovat jollain tapaa negatiivisia ja vähemmän arvostettuja, eli naisen asema ei ole kovin hyvä valtakulttuurissa nykyään. Hänen mukaansa tilanne on kuitenkin muuttumassa: ”Ne struktuurit on vähitellen höllentymässä,

mutta mä näen, että silti on olemassa aika vahvat raamit sille, miten yhteiskunnassa ollaan seksuaalisia ja miten se saa näkyä, saako se näkyä.” Vähemmistökulttuureista esiin tuodaan yhdessä haastattelussa romanikulttuuri, jossa haastatellun mukaan muuta kuin heteroseksuaalista identiteettiä ei voi tuoda esiin.

Yhden haastatellun mukaan länsimaisessa kulttuurissa tuodaan jatkuvasti seksiin liittyviä aihepiirejä. Erityisesti elokuvissa hyödynnetään tiettyjä stereotypioita uskonnollisen miehen ja naisen rooleihin liittyen:

– on vanhoillislestadiolaistyyppinen nainen ja korostetaan sitä, että miehet on joka paikassa nussivia eläimiä, tai jotain muuta stereotypioita, millä muutenkin pyritään leikittelemään ja pitämään yllä. Että miehet juoksee pitkin kyliä naisten perässä ja naisten tehtävä on odottaa kotona.

Uskonnon ja seksin hyödyntäminen mainonnassa otetaan myös esiin kahdessa haastattelussa ja tätä yhdistelmää pidetään arveluttavana. Yksi haastatelluista korostaa tarvetta intimitetin säilyttämiseen: ”Mä toivon – – että se [seksi] ei olisi kaupallinen markkinatavara, vaan että vaikka olisikin avoimuus, niin siinä pystyttäisiin pitämään myös tietty intimitetti ja tietty henkilökohtaisuus.”

Erään haastatellun mukaan valtakulttuurissa ei ole totuttu yhdistämään uskontoa ja seksiä ja harva ihminen ajattelee, että niitä voisi yhdistää. Hänelle itselleenkin asia on ollut vieras ennen uuspakanuuden löytämistä. Toisen haastatellun mukaan uskontoa ja seksiä pidetään niin henkilökohtaisina asioina, etteivät ne nouse yhteiskunnallisella tasolla kovin usein esiin ja silloinkin tämä yhteys on hänen mukaansa negatiivinen: ”En mä hirveästi ole törmännyt semmoiseen, että olisi yhdistetty seksi ja positiiviset ajatukset uskontoon yhteiskunnallisella tasolla.” Erityisesti maahanmuuttajiin ja vähemmistöuskontoihin liitetään hänen mielestään seksuaalisuus negatiivisessa mielessä. Tapa viestiä näihin asioihin liittyen on hänestä myös hyvin voimakasta kaikessa negatiivisuudessaan ja vaikka aihepiirien yhdistämistä kyllä tapahtuu, jää seksin ja uskonnon yhteyden varsinainen käsittely kesken.

Valtakulttuurin ja Suomessa esiintyvien muiden kulttuureiden suhtautuminen seksiin, saati seksin yhdistämiseen uskontoon, ei nähdä olevan sen parempi kuin suomalaisen kristinuskonkaan. Haastateltujen kokemusta vastaavaa ajattelua on myös feministisessä uuspakanuudessa, jossa nykyajan länsimaisen kulttuurin koetaan olevan monin tavoin ongelmallinen näiden asioiden suhteen, mikä vaikuttaa myös kyseisessä kulttuurissa eläviin ihmisiin. Feministisessä

uskonnollisuudessa koetaan muun muassa epätasa-arvo ja seksuaalinen tukahduttaminen. Samat aihepiirit tulevat esiin omassa aineistossani, jossa erityisesti seksuaalinen tukahduttaminen liitetään nimenomaan kristinuskoon. Feministisestä liikkeestä poiketen omassa aineistossani ei tule esiin aktiivista yhteiskunnallisen muutoksen tekemisen tarvetta oman uskonnollisuuden kautta. Toisaalta enemmän tai vähemmän avoimesti valtakulttuurin ulkopuolella elämisellä sekä tiettyjen asenteiden ja käytösmallien omaksumisella on varmasti omanlaisensa vaikutus vähintäänkin oman lähiympäristön tapaan nähdä sukupuolten asema ja uskonnon ja seksuaalisuuden suhde.

6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Yhteenveto analyysistä ja tulokset

Analyysissäni tarkastelen haastattelemini uuspakananaisten suhdetta seksuaalisuuteen teoreettisen viitekehysten kolmen näkökulman avulla: seksuaalisuus luonnollisena ja myönteisenä osana elämää, seksuaalisuus osana uuspakanuutta ja seksuaalikäsitykset valtakulttuurista erottavana tekijänä.

Analyysini mukaan seksuaalisuus todella on luonnollista ja myönteistä haastattelemilleni uuspakananaisille. He kokevat seksin luonnollisena ja tärkeänä osana elämää, eikä heidän mukaansa seksuaalisuuteen tarvitse liittyä mitään kielteistä uskonnon takia. Seksi onkin heille myönteinen ja elämään lisäarvoa tuova asia. Erilaiset seksuaaliset suuntautumiset ja kokemukset sukupuolesta ovat heille luonnollisia ja normaaleja asioita ja he myös toivovat, että yhteiskunnassamme ja eri uskontojen taholta ihmisiin suhtauduttaisiin suvaitsevaisemmin.

Haastateltujen joukossa on enemmän LGBTIQ-vähemmistöjen edustajia kuin väestössä keskimäärin, ja asenteet sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä kohtaan ovat hyvin positiivisia ja hyväksyviä kaikilla haastatelluilla. Heidän tavassaan elää näkyy seksimyönteisyys. Rajat, joita heillä on esimerkiksi seksikumppaneiden suhteen, ovat heidän itsensä määrittelemiä. Heillä ei ole tarvetta kontrolloida muiden ihmisten seksielämää tai seksuaalisuutta oman maailmankuvansa perusteella.

Haastattelemillani naisilla seksuaalisuus liittyy uskontoon ja uuspakanuus on yksi seksuaalisuuteen

vaikuttavista tekijöistä. Pienimmillään vaikutus on itselle sopivuuden tunne uuspakanuuden löytyessä ja siihen kuuluvaan seksuaalikäsitykseen tutustuessa. Uuspakanuus voidaan myös kokea itsessään aistillisena eikä siitä voi irrottaa seksuaalisuutta eikä seksuaalisuudesta uskontoa. Uuspakanuudesta saadaan myös apua seksuaalisuuteen liittyvien traumojen käsittelyssä, mikä vaikuttaa seksin näkemiseen myönteisenä osana elämää. Uuspakanuudesta syntyneitä negatiivisia kokemuksia ei aineistossa esiinny. Uuspakanuuteen kuuluvan maailmankuvan, erilaisten rituaalien ja magian tasolla sekä seksissä itsessään nähdään olevan joko henkinen, mystinen tai energiataso.

Uuspakanuuden sisältämät seksuaaliset aspektit voivat myös toimia vetotekijänä itse uskontoon. Uuspakanuskontojen koetaan sisältävän positiivisen suhtautumisen seksuaalisuuteen ja sukupuoleen ja niiden moninaisuuteen. Uuspakanuus on poistanut seksuaalisuuteen liittyvää pelkoa ja häpeää, lisännyt seksuaalisuuden tasoja elämässä ja tehnyt seksistä jopa pyhää ja jumalia kunnioittavaa. Seksimagia tai rituaalinen seksi eivät liity haastattelemieni naisten elämään niin paljon kuin tutkimuskirjallisuuden perusteella voisi päätellä, mikä voi liittyä esimerkiksi uskonnon harjoittamiseen yksin. Seksimagia saattaa myös korostua kirjallisuudessa merkittävämmäksi asiaksi kuin mitä se on muidenkaan maiden uuspakanoiden arjessa. Kaikki haastatellut kuitenkin näkevät seksin ja uskonnon yhdistämisen olevan mahdollista, joten seksi tosiaan voi olla osa uuspakanuuden harjoitusta. Seksin ja uskonnon yhdistäminen näkyy myös kiinnostuksena aihepiiriin ja haluna oppia siitä lisää.

Analyysini perusteella uuspakanoiden seksuaalisuuteen liittyvät käsitykset eroavat radikaalisti valtakulttuurin käsityksistä. Erityisesti kristinuskon seksuaalisuuteen liittyvien arvojen koettiin olevan hyvin kaukana uuspakanuuden arvoista tuomitsemisen, rajoittamisen ja yleisen negatiivisen suhtautumisen takia. Kristinuskon suhtautuminen seksiin on jopa saanut jättämään uskonnon. Yhteiskunnassa suhde seksiin nähdään hyvin kompleksisena, mutta pääosin negatiivisena seksin ollessa joko tabu tai hyödyke. Seksin nähdään silti olevan hyvin keskeisessä roolissa valtakulttuurissa. Erityisesti uskonnon ja seksin yhdistämisen koetaan olevan valtakulttuurin näkökulmasta ongelmallista ja jopa olematonta. Uskonnon ja seksin yhdistämisen nähtiinkin erottavan uuspakanuuden muista uskonnoista ja valtakulttuurista.

Haastatteluaineistoni menee hyvin yksiin teoreettisen viitekehýkseni kanssa, ja vain muutamien asioiden korostumiset kirjallisuudessa ja aineistossa eroavat toisistaan. Seksuaalisuus tosiaan on luonnollista ja myönteistä, se liittyy uskontoon ja se erottaa uuspakanat muista. Suurimmat painotuserot tulevat tasa-arvon korostuksessa, yksinharjoittamisen ja auktoriteetittomuuden

tärkeydessä ja tavassa yhdistää seksuaalisuus ja uskonto omassa arkielämässä. Haastattelemillani naisilla tasa-arvoisuus ja kaikkien hyväksyntä sukupuolesta ja seksuaalisuudesta riippumatta korostuu huomattavasti voimakkaammin kuin tutkimuskirjallisuudessa, jossa se liitetään lähinnä tiettyihin feministisiin uuspakanuuden muotoihin ja niissäkin voi nähdä olevan yhä ongelmia. Aineistoni mukaan naisia ei koroteta miesten yli eikä seksuaalisuuden ilmaisu vaadi miestä ja naista. Tarve auktoriteettomuuteen ja uskonnon mieleisekseen muodostamiseen on kirjallisuuden perusteella tärkeä osa uuspakanuutta, mutta omassa aineistossani kyseiset piirteet korostuivat vielä voimakkaammin. Edes muiden uuspakanoiden kanssa ei välttämättä koeta voitavan harjoittaa uskontoa sen takia, etteivät he välttämättä halua tehdä esimerkiksi rituaaleja samalla tavalla kuin itse.

Seksin ja uskonnon yhdistäminen taas on haastatelluilla arkisempaa ja enemmän ajatuksen ja ideaalien tasolla olevaa kuin tutkimuskirjallisuudessa, jossa korostuvat seksimagia ja seksiin liittyvät rituaalit. Nämäkään eivät kuitenkaan täysin puutu haastattelemieni naisten elämästä. Aiheen suhteen merkittävämpää kuin varsinainen uskonnonharjoitus on mielestäni se, että tällaisen yhdistämisen nähdään olevan mahdollista ja hyväksyttyä.

Pro graduni alussa määrittelin tutkimuskysymykseksi sen, miten uuspakananaiset suhtautuvat seksuaalisuuteen ja seksiin erityisesti suhteessa uskontoonsa. Lisäkysymyksinä ja -aiheina on heidän oma suhtautumisensa seksuaalisuuteen ilman sen suoraa liittämistä uskontoon sekä heidän näkemyksensä valtakulttuurin suhteesta seksuaalisuuteen. Analyysini perusteella vastaus tutkimuskysymykseeni on seuraavanlainen: Uuspakananaiset suhtautuvat seksuaalisuuteen ja seksiin osana elämää positiivisesti ja luonnollisesti. Seksuaalisuus ja myös seksi voivat olla osa uskontoa ja uskonnolla on myös vaikutusta heidän seksuaalisuuteensa. Uskonnon ja seksuaalisuuden välinen suhde on siis kaksisuuntainen. Uuspakanoiden suhde seksuaalisuuteen on erilainen kuin valtakulttuurissa, jossa seksuaalisuuteen suhtaudutaan monella tapaa negatiivisesti.

6.2 Johtopäätökset

Koostamani teoria toimi onnistuneesti aineiston analyysin apuna. Se antoi lähtökohdan haastattelujen tekemiselle, materiaalin käsittelylle ja toimi vertailukohteena aineistosta tekemälleni analyysille. Teorian rakentaminen oli haastavaa, sillä uuspakanoiden seksuaalisuutta käsitellään

usein sivulauseissa ja yksittäisinä esiin nostettavina seikkoina aiheen varsinaisen analyysin, pohdinnan ja sitä valaisevien esimerkkien sijaan. Aihetta käsittelevät tutkimukset pohjaavat joko yksittäisiin uskontoihin kuten wiccaan tai yksittäisiin rituaaleihin, kuten Crowleyta vaikutuksia saaneeseen seksimagiaan tai yksittäisen festivaalin tiettyyn rituaaliin. Näistä on kuitenkin mahdollista muodostaa kokonaiskuva ja johtopäätöksiä uuspakanoiden seksuaalisuuden peruspiirteistä.

Teoriasta olisi voinut muodostua erilainen, mikäli olisin tiputtanut esimerkiksi wiccan yksittäisenä uuspakanauskontona teoriasta pois. En kuitenkaan kokenut tätä mielekkääksi, sillä samalla teoriasta olisi tullut huomattavasti suppeampi. Tämän lisäksi wicca ja uusnoituus ovat niin suosittuja uuspakanuuden muotoja, että pidin todennäköisenä, että haastatteluun osallistuisi jonkinlaista uusnoituutta harjoittavia henkilöitä.

Haastattelu toimi hyvänä aineistonhankintamenetelmänä. Vaarana oli, etteivät haastateltavat uskaltaisi puhua näin henkilökohtaisesta aiheesta, mutta tällaista ongelmaa ei esiintynyt ja niin positiiviseksi koetuista kuin vaikeistakin kokemuksista kerrottiin avoimesti. Aihetta voisi tutkia myös internetistä hankitun aineiston avulla, sillä uuspakanuutta käsitteleviä keskustelufoorumeja on useita. Koin kuitenkin haastattelujen sisältämän keskustelun ja lisäkysymysten esittämisen mahdollisuuden olevan tärkeitä väärinymmärrysten välttämiseksi ja tarvittavan informaation saamiseksi.

Sisällönanalyysi oli luonteva valinta aineiston käsittelyyn, kun tarkoituksena oli selvittää, miten seksuaalisuuteen suhtaudutaan. Jatkotutkimuksena vastaavan aineiston käsittely esimerkiksi retorisen analyysin keinoin voisi kuitenkin olla mielekästä, sillä uuspakanoiden seksuaalisen kentän hahmottamisen jälkeen seuraava askel voisi olla selvittää, miten tällainen kenttä on rakentunut ja rakentuu edelleen. Tärkeää on myös selvittää miespuolisten ja muunsukupuolisten uuspakanoiden suhtautumista seksuaalisuuteen ja eroavatko heidän suhtautumistapansa jollain lailla naisten suhtautumisesta.

Seksuaalisuus pysyy varmasti käsiteltävänä aihepiirinä niin uskonnotutkimuksessa kuin yhteiskunnallisessa keskustelussa tästä eteenpäinkin. Esimerkiksi #metoo -kampanja naisiin kohdistuneen seksuaalisen häirinnän, ahdistelun ja raiskausten nostamiseksi julkiseen keskusteluun varmistaa, etteivät seksuaalisuuteen liittyvät aihepiirit jää pois mediasta. Seksuaalisuus on jokaista ihmistä jollain tavalla koskettava aihepiiri, joten sen huomioiminen ihmistutkimuksessa on välttämätöntä. Koen tärkeäksi, että seksuaalisuutta ja seksiä käsitellään muistakin näkökulmista

kuin rajoittamisen ja negatiivisten kokemusten kautta. Toivonkin, että oma pro graduni auttaa inspiroimaan myös muita tutkimaan uskonnon ja seksin yhteyttä lähestymällä sitä positiivisten kokemusten kautta ja löytämään tapoja, joilla naiset voivat itse hallita omaa seksuaalisuuttaan riippumatta ulkopuolisten auktoriteettien yrityksistä asettaa rajoja.

HAASTATTELUAINEISTO

Haastattelu 1, 6.11.2017, kesto 62 minuuttia

Haastattelu 2, 9.11.2017, kesto 126 minuuttia

Haastattelu 3, 13.11.2017, kesto 33 minuuttia

Haastattelu 4, 15.11.2017, kesto 44 minuuttia

Haastattelut tekijän. Haastattelumateriaali eli äänitteet ja litteraatit on tuhottu tutkimuksen valmistumisen jälkeen.

KIRJALLISUUS

Aarnio, Topi

2001 Vanhat jumalat, uudet pakanat. Jussi Niemelä (toim.) *Vanhat jumalat, uudet tulkinnat. Näköaloja uusiin uskontoihin Suomessa*. Uskontotiede 6. Helsinki: Helsingin yliopisto, Uskontotieteen laitos. 196–222.

Adler, Margot

1997 [1979] *Drawing Down the Moon. Witches, Druids, Goddess-Worshippers, and Other Pagans in America Today*. New York: Peguin/Arkana.

Ahola, Minna, Antikainen Marjo-Riitta ja Salmesvuori, Päivi

2006 *Taivaallista seksiä. Kristinuskko ja seksuaalisuus*. Helsinki: Tammi.

Ahonen, Johanna ja Vuola, Elina

2015 Uskonto ja sukupuoli. Konflikteja, vuorovaikutusta ja uusia tuulia. Johanna Ahonen ja Elina Vuola (toim.) *Uskonnon ja sukupuolen risteyksiä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 7–31.

Bogdan, Henrik

2006 Challenging the Morals of Western Society: The Use of Ritualised Sex in Contemporary Occultism. *Pomegranate: The International Journal of Pagan Studies* 8 (2), 211–246.

Carlström, Charlotta

2018 BDSM, Interaction Rituals and Open Bodies. *Sexuality & Culture* 22 (1), 209–219.

Davidsson Bremborg, Anna

2011 Interviewing. Michael Stausberg ja Steven Engler (toim.) *The Routledge Handbook of Research Methods in the Study of Religion*. Routledge Handbooks. Abingdon, Oxon, New York: Routledge. 310–322.

- Drury, Nevill
2009 The Modern Magical Revival. James R. Lewis ja Murphy Pizza (toim.) *Handbook of Contemporary Paganism*. Brill Handbooks of Contemporary Religion. Leiden, Boston: Brill. 13–80.
- Eller, Cynthia
2000 The Roots of Feminist Spirituality. Wendy Griffin (toim.) *Daughters of the Goddess: Studies of Healing, Identity and Empowerment*. Walnut Creek: AltaMira Press. 25–41.
- Endsjø, Dag Øistein ja Graves, Peter
2011 *Sex and Religion: Teachings and Taboos in the History of World Faiths*. London: Reaktion Books.
- Ezzy, Douglas
2014 *Sex, Death and Witchcraft: A Contemporary Pagan Festival*. London: Bloomsbury.
- Frisk, Liselotte ja Nynäs, Peter
2012 Characteristics of Contemporary Religious Change: Globalization, Neoliberalism, and Interpretative Tendencies. Peter Nynäs, Mika Lassander ja Terhi Utriainen (toim.) *Post-secular Society*. New Brunswick: Transaction Publishers. 47–70.
- Goldenberg, Naomi R.
1979 *Changing of the Gods: Feminism and the End of Traditional Religions*. Boston: Beacon Press.
- Goodwin, Megan
2016 Sex and New Religions. James R. Lewis ja Inga Tøllefsen (toim.) *The Oxford Handbook of New Religious Movements: Volume II*. Oxford Handbooks. New York: Oxford University Press. 303–314.
- Greenwood, Susan
1998 The Nature of the Goddess: Sexual Identities and Power in Contemporary Witchcraft. Joanne Pearson, Richard Roberts ja Samuel Geoffrey (toim.) *Nature Religion Today: Paganism in the Modern World*. Edinburgh: Edinburgh University Press. 101–110.
- Hardman, Charlotte
1995 Introduction. Graham Harvey ja Charlotte Hardman (toim.) *Paganism Today*. London, San Francisco: Thorsons. IX–XIX.
- Harper, Susan
2010 “All Cool Women Should be Bisexual”: Female Bisexual Identity in an American NeoPagan Community. *Journal of Bisexuality* 10 (1–2), 79–107.
- Harvey, Graham
1997 *Contemporary Paganism: Listening People, Speaking Earth*. New York: New York University Press.
- 2005 *Animism: Respecting the Living World*. London: Hurst & Co.

- Hirsjärvi, Sirkka ja Hurme, Helena
2008 *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö.* Helsinki: Gaudeamus
Helsinki University Press.
- Hjelm, Titus
2016 Paganism in Finland. Henrik Bogdan ja Olav Hammer (toim.) *Western Esotericism in Scandinavia.* Leiden, Boston: Brill. 360–366.
- Huhta, Elina
2001 *Jumalatar kulttuurisen transformaation metaforana: Feministiteologian jumalatar retoriikan näkökulmasta.* Helsingin yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
- Huhta, Elina ja Pesonen, Heikki
2001 Jumala hameessa? Identifikaatiot ja erottautumiset jumalataruskonnon teologiassa. Tuula Sakaranaho (toim.) *Retorinen tutkimus uskontotieteessä.* Uskontotiede 7. Helsinki: Helsingin yliopisto, uskontotieteen laitos. 87–104.
- Hunt, Stephen ja Yip, Andrew Kam-Tuck
2012 Introduction. Stephen J. Hunt ja Andrew Kam-Tuck Yip (toim.) *The Ashgate Research Companion to Contemporary Religion and Sexuality.* Farnham, Burlington: Ashgate. 1–14.
- Isotalo, Kirsi-Marja
2017 ”Minun kehoni oli väärin, minun haluni oli väärin” – Tosi Rakkaus Odottaa -kampanjan vaikutukset elämään ja seksuaalisuuteen. Helsingin yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
- Karkulehto, Sanna
2006 Seksuaalisen ruumiin modernit teoriat. Taina Kinnunen ja Anne Puuronen (toim.) *Seksuaalinen ruumis: Kulttuuritieteelliset lähestymistavat.* Helsinki: Gaudeamus. 44–70.
- Ketola, Kimmo
2001 Uudet uskonnolliset liikkeet. Katsaus käsitteisiin, luokituksiin, teorioihin ja tilastoihin. Jussi Niemelä (toim.) *Vanhat jumalat, uudet tulkinnot. Näköaloja uusiin uskontoihin Suomessa.* Uskontotiede 6. Helsinki: Helsingin yliopiston Uskontotieteen laitos. 10–38.
- Koivunen, Hannele
1995 *Madonna ja huora.* Helsinki: Otava.
- Kraemer, Christine Hoff
2010 PantheaCon 2011 Report. *Pomegranate: The International Journal of Pagan Studies* 12 (2), 276–280.
2012 Gender and Sexuality in Contemporary Paganism. *Religion Compass* 6 (8), 390–401.

- Lassander, Mika
2014 *Post-materialist Religion: Pagan Identities and Value Change in Modern Europe*. London, New York: Bloomsbury.
- 2017 Pakanuus nykypäivän Suomessa. Ruth Illman, Kimmo Ketola, Riitta Latvio ja Jussi Sohlberg (toim.) *Monien uskontojen ja katsomusten Suomi*. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. 202–212.
- Magliocco, Sabina
2012 Neopaganism. Olav Hammer ja Mikael Rothstein (toim.) *The Cambridge Companion to New Religious Movements*. Cambridge Companion to Religions. Cambridge, New York: Cambridge University Press. 150–166.
- Moberg, Marcus, Granholm, Kennet ja Nynäs, Peter
2012 Trajectories of Post-Secular Complexity: An Introduction. Peter Nynäs, Mika Lassander ja Terhi Utriainen (toim.) *Post-secular Society*. New Brunswick: Transaction Publishers. 1–25.
- Mäkelä, Essi
2012 *Parodian ja uskonnon risteyksessä. Notkea uskonto suomalaisten diskordianistien puheessa*. Helsinki: Helsingin yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
- Oboler, Regina Smith
2011 Negotiating Gender Essentialism in Contemporary Paganism. *Pomegranate: The International Journal of Pagan Studies* 12 (2), 159–184.
- Pearson, Joanna
2005 Inappropriate Sexuality? Sex Magic, S/M and Wicca (or 'Whipping Harry Potter's Arse!') *Theology & Sexuality* 11 (2), 31–42.
- 2007 *Wicca and the Christian Heritage: Ritual, Sex, and Magic*. New York: Routledge.
- 2011 Embracing the Lash: Pain and Ritual as Spiritual Tools. *Scripta Instituti Donneriani Aboensis* 23, 351–363.
- Pike, Sarah M.
2001 *Earthly Bodies, Magical Selves: Contemporary Pagans and the Search for Community*. Berkeley: University of California Press.
- 2004 *New Age and Neopagan Religions in America*. New York: Columbia University Press.
- Ratinen, Teemu
2014 *Torjuttu Jumalan lahja. Yksilön kamppailu häpeällistä seksuaalisuutta vastaan*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- 2015 *Synnistä Jumalan lahjaksi. Muuttuva seksuaalisuus ja usko*. Helsinki: Kirjapaja.

- Salomäki, Hanna
2004 *Tosi rakkaus odottaa: Seksuaalieettinen nuortenliike Suomessa*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Seppälä, Halla
2013 *Pakanamaan kartta – uuspakanallisuus Suomessa*. Helsingin yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
- Setan internetsivut
2016 Sateenkaarisanasto. <<https://seta.fi/sateenkaarisanasto/>>. Päivitetty 12.12.2016. Luettu 6.5.2018.
- Sjöblom, Tom
2000 Contemporary Paganism in Finland. Jeffrey Kaplan (toim.) *Beyond the Mainstream. The Emergence of Religious Pluralism in Finland, Estonia and Russia*. Studia Historica 63. Helsinki: Finnish Literature Society. 223–240.
- Starhawk
1989 [1979] *The Spiral Dance. A Rebirth of the Ancient Religion of the Great Goddess*. New York: Harper.
- Trulsson, Åsa
2013 Cultivating the Sacred. Gender, Power and Ritualization in Goddess-Oriented Groups. Anna Fedele ja Kim E. Knibbe (toim.) *Gender and Power in Contemporary Spirituality: Ethnographic Approaches*. New York: Routledge. 28–45.
- Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli
2009 *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 6., uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Urban, Hugh B.
2006 *Magia Sexualis: Sex, Magic, and Liberation in Modern Western Esotericism*. Berkeley: University of California Press.
- Vance, Laura Lee
2015 *Women in New Religions*. New York: New York University Press.
- White, Heather Rachelle
2012 Virgin Pride: Born Again Faith and Sexual Identity in the Faith-based Abstinence Movement. Stephen J. Hunt ja Andrew Kam-Tuck Yip (toim.) *The Ashgate Research Companion to Contemporary Religion and Sexuality*. Farnham, Burlington: Ashgate. 241–253.
- Wilcox, Melissa M.
2012 “Spiritual Sluts”: Uncovering Gender, Ethnicity, and Sexuality in the Post-Secular. *Women’s Studies* 41 (6), 639–659.

LIITE 1: HAASTATTELUKUTSU

Hei!

Haluaisitko tulla haastateltavaksi uuspakanallisia uskontoja harjoittavien naisten seksuaalisuutta käsittelevään tutkimukseen?

Olen tekemässä pro gradu –tutkielmaa Helsingin yliopiston Maailman kulttuurien laitokselle uskontotieteen oppiaineeseen. Tutkielmani tavoitteena on paikantaa naisten myönteisiä näkemyksiä seksuaalisuudesta uuspakanallisten uskontojen sisällä.

Haastattelut kestävät noin puolesta tunnista tuntiin ja haastattelupaikasta voidaan sopia tapauskohtaisesti. Haastattelut on mahdollista tehdä myös esimerkiksi Skypen välityksellä. Aineisto käsitellään luottamuksellisesti ja anonymisoidaan siten, ettei yksittäisiä haastateltavia voi tunnistaa tutkimuksesta. Aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Jos kiinnostuit haastatteluun osallistumisesta, laitathan minulle viestiä osoitteeseen tiia.martiskainen@helsinki.fi lokakuun 2017 aikana.

Mikäli sinulla on jotain kysyttävää, voit olla yhteydessä sähköpostitse minuun tai ohjaajaani dosentti, yliopistonlehtori Heikki Pesoseen (heikki.pesonen@helsinki.fi).

Avustasi kiittäen,

Tiia Martiskainen

HuK

Helsingin yliopisto tiia.martiskainen@helsinki.fi

LIITE 2: HAASTATTELUTEEMAT JA -KYSYMYKSET

Numeroidut ovat haastatteluteemoja, jotka esittelin jokaiselle haastateltavalle samassa järjestyksessä. Teemojen alla lueteltujen aiheiden perusteella muodostin tarpeen vaatiessa apukysymyksiä ja vähintään näihin asioihin pyrin saamaan vastaukset jokaiselta haastateltavalta.

1. Taustoitus

- kotipaikkakunta, ikä, ura/koulutus
- kommentit sukupuoleen

2. Uskonnollinen historia: Millaista uskonnollista taustaa ja miten päätynyt nykyisen uskonnon pariin

- perheen uskonnollisuus
- oma uskonnollisuus lapsena/nuorena
- nykyinen uskonto/henkisyyden muoto, jota harjoittaa
- miten päätynyt nykyisen uskonnon pariin
- kuuluuko uskonnolliseen yhteisöön ja jos, niin mikä on oma asema
- millainen osuus uskonnolla on omassa elämässä, esim. päivittäisyys ja juhlat

3. Seksi/seksuaalisuus, taustoitus: Millainen asema seksillä ja seksuaalisuudella on omassa elämässä

- seksuaalisuuden määritelmä
- määritelmien ja lokeroinnin merkitys itselle
- seksin tärkeyden taso itselle
- sukupuolen ja seksuaalisuuden suhde toisiinsa

4. Seksi/seksuaalisuus osana omaa uskontoa: Millaisessa asemassa uskontoja seksi ovat suhteessa toisiinsa omassa elämässä

- ovatko seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset vaikuttaneet uskonnon tai yhteisön ”valintaan”
- jos elämän aikana useita eri uskontoja, onko käsitys seksin ja uskonnon suhteesta vaihdellut niiden aikana
- kuuluuko uskonnollisuuteen itseensä seksuaalisuus
- onko seksuaalisuus ikinä lähtökohtaisesti uskonnollista
- onko naisilla erilaiset roolit kuin miehillä seksuaalisuuden ja uskonnon suhteen

5. Seksi/seksuaalisuus osana uskontoa/yhteiskuntaa yleensä: Näkemykset uskonnon ja seksin suhteesta omassa ympäristössä/yhteisössä/kulttuurissa

- miten oman kokemuksen mukaan uskonnollisuuden ja seksin yhdistäminen onnistuu yhteiskunnassamme
- vaikuttaako kokemus yhdistämisestä omaan uskonnollisuuteen
- onko jokin muu uskonto vaikuttanut omaan seksuaalisuuteen